

Köver mets

Lapsepõlve imeline kuma

Ma tean, et ei vabane kunagi neist unedest. Ükskõik, kui vanaks ma elan, jään ma alati aohakul mäletama, et kunagi olid ka minul nagu teistel inimestel tavalised unenäod, luupainajad ja segased sürrid jamad, mis panid su lahkuva öö kalgis hallikas pimeduses põiele tuikuma, lonksu vett jooma ja tagasi voodisse roninult veidras poolunes vähkrema, kuni äratuskella – selle saatana õelaima leiutise – ebainimlik kriise sind pöördumatult uude päeva kisub. Siis võiksin ka mina öö kangastused tühjaks kuulutada, muiata ja oma asiste askelduste kallale asuda – virgutada end sooja dušiga ja juua hommikuse esimese taevaliku lonksu kohvi, sõita tööle ja... jah, olla oma vaikselt märkamatul viisil õnnelik. Olen end alati tugevaks inimeseks pidanud, ja kord saan ma oma elu tagasi. Päevad juba sain. Aga öösiti põgenen ma taas läbi vettinud raagus võsa, kriimud mu purukskistud riiete all voolavad verd ja mu kätel lamab raskelt oiates Ellu ; tema varem kullakarva, nüüd aga porised ja tokerdunud juuksed tungivad mulle suhu; ta ägiseb haledalt, paluvalt, see lõikab hinge; mu sisemuses keeb põrgu, sest elu lahkuub temast, aga mina ei suuda teda enam kätel hoida, edasi kanda, ja kuklas leegib külm nõidushirm; ma näen silmanurgast, kuidas hallid koeranäoga peletised järjest lähenevad. Ma tunnen, tunnen igal ööl uuesti, kuidas ta väriseb, vappub, mööda mu jalgu voolab alla tema soe veri, ta silmad kiinduvad nii paluvalt minu omadesse, ja siis... võib-olla ma petan end isegi unes, suutmata tunnistada kõige kohutavamast – et ma panin ta maha, kui ta veel elas, ja ebaloomade kihvad tegid talle lõpu, ent unenäod halastavad mulle ja ta sureb mu õla vastas ja alles siis lasen ma ta maha kukkuda ja päästan end. Aga ma mäletan lõrinat ja kihvade laksatusi ta kohal, kuid ei vaata tagasi, vaid jooksen ja jooksen, kuni süda kipub rinnus lõhkema ja silme ees on punane udu...

Ja nüüd panen ma selle kirja. Muidugi pean toimunu selleks veel kord läbi elama. Ent ma teen seda niikuinii. Igal ööl. Valge paber mu ees on kui tuleriit, millele ma laon oma hinge haavad, taastan läinud päevad, otsin igavikku vajunud sõnu ja mõtteid, endal suus igatsuse kirbe maitse, ninas mineviku tuha viimane ving. Ma kuulutan toimunu ulmaks, kiiskavalt kunstiliseks ja seeläbi mitte enam haavavaks lõimeks mineviku kangas. Kui ma sellega lõpule jõuan, ei usu ma kirjutatust enam sõnagi.

Nii ongi vist õige. Kogusummas näevad neid elukaid igal aastal ju tuhanded inimesed ja arvata võib, et enamikule jääb see kohtumine viimaseks. Aga ringi liikuvad jutud on täis tobedusi mingitest kosmosetulnukatest ja suurem osa inimesi naerab säherduste asjade üle. Võib-olla teevad nad õieti? Ei suuda mina seda muuta ja see polegi mu siht, teisalt ei söanda ma toimunut ka igaveseks endasse peita. Ehk on see vaid mu vilets eneseõigustus, kuid selles loos on sõnum – seesama, mis oi-kui-paljudes Suurtel Lugudes – Maa kuulub Inimkonnale. Minu äärmiselt praktilised kogemused olevustega, keda üldiselt üleloomulikeks peetakse, sisaldavad ka hoiatust – inimesed, kes nendega põlvkondade vältel külge-külje kõrval elavad, suhtuvad neisse seniajani kui pooljumalatesse – hirmuseguse austusega, mis on tegelikult tülgastav ja üsna kohutavate tagajärgedega, kuna suunab käitumist sügavalt sissejuurdunud mittermärkamiste ja

mittereageerimiste läbi. Ent mitte nii ei võidelnud arenev inimsugu kord meile kätte Maad. Vanem Rass valis oma tee ja *Seal Nad Nüüd Siis On*. Neil ei ole meie, inimeste arengus – ei minevikus ega tulevikus – mingit osa... kui ehk vaid pelutava näitena. Aga me ei tohi neid päriselt unustada, sest kuna nad on meid oma ülbuses alati ulukitena kohelnud, peame olema valmis samaga vastama.

Ent ometi jätan ma targu ütlemata-täpsustamata, kus kõik õieti aset leidis. Milleks? Ma ei taha sealsetele inimestele ebameeldivat kuulsust ja pahandusi. Tunnevad loo osalised end ju niikuinii ära ja kui me kunagi kohtume, vaatavad paljud neist – kasvõi Taat – mind pika ja etteheitva pilguga. Ülejäänutele aga ei lähe lugu mõne kohanime puudumisest ei paremaks ega halvemaks.

Sulgedes silmad ja lastes vaimul minevikku kaevuda, kerkib meeltesse tähtsaim. Mets. Taadi talu tagant algav mets, kus kõik toimus. Põngerjatena ei läinud me meelsasti selle lähedussegi, sest see oli tabu, mida oli meile nii sügavalt sisendatud, et me isegi ei mõelnud selle rikkumisele, ja nii on mu lapsesilma mets sünktumeroheline pahaendeline viir.

Huvitav – kui ma meenutan looduskirjeldusi loetud raamatutest, tulevad silme ette pildid eluküllasest suvest. Enamikus lugudes on metsad taevasse sirutuv roheline ookean, läbi lehtede immitseb salapärasest lõbusat valgust, lilled õitsevad ja rohi sahiseb tuules. Mets, mis algas Taadi talu tagant, on mulle meelde jäänud aga hoopis teistsugusena – veest tilkuv või lumme tardunud tume raagus võsa, ühtviisi ebasõbralik, eemaletõukav ja elamiskõlbmatu igal juhul. Mäletan hulkumisi sealsete tüvede vahel, pea kohal hall pilvine taevast. Alati valitses seal poolhämardus, kuigi tüved ja oksaraod valgust eriti ei varjanud. Niisked, pea veekirmel oksad ja vettinud sammal või ahtrid poolsulanud hanged, õhus hõljumas üksikud lumehelbed või lõrts. Ja isegi kui ma kõrvutan seda piltidega nendest harvadest kordadest, mil ma metsaga suvel kokku puutusin, on neil ikkagi üks sarnane joon – elutus. Ma ei mäleta, et oleksin kunagi näinud seal midagi liikumas. Oh, muidugi, kui me lapsena piilusime üle kraavi metsa esimestes põõsastes varitsevat kõrget okastraataeda, siis küllap leidsid seal kärbeid, sääski ja muid putukaid, ja vanemana juhtusin ma sinna lihtsalt sellisel ajal, kus neid üldse kusagil pole. Aga kui mu silme ette kerkib mälopilt pahaendeliselt kraaksuvast varesest, kes ühelt puult teisele laperdab, siis pole ma kindel, et ma seda ette ei kujuta, hoopis mujalt pärit mälestust sinna metsa üle ei kannan. Ilma metsloomadeta kasvavad rajad kinni, võsa läheb lakkama, muutub metsikuks ja läbipääsmatuks... ja just selline see Mets oligi.

Kuna see on järgneva mõistmiseks oluline, pean täpsustama veel paari fakti ja peatuma lühidalt inimestel, kelle tõttu ma nendesse sündmustesse üldse sattusin, ehkki nad ise mu jutustuses erilist tähtsust ei oma. Esiteks ei elanud seal talus üldse mitte minu taat ja teiseks ei alanud mets otse tema talu tagant, vaid neid lahutas tubli pool kilomeetrit heinamaad ja võserikke. Taadiks kutsusin ma teda kõigi teiste rüblükute eeskujul, kellega koos seal oma suvesid veetsin. Ta oli mu onunaise isa.

Mu emapoolne onu oli üks veidramaid inimesi, keda ma tundnud olen, ja kuigi lapsed võtavad inimesi sellistena nagu nad on, sain vist juba enne kooliminekut aru, et ta on kuidagi teistsugune kui muud inimesed. Tõsi, peamine erinevus oli küll nii triviaalne, et ei tasu õieti mainimistki – ta jõi. Veel kord – ta oli igas mõttes joodik. Ent mitte ainult. Ta oli boheemlane, kunstnik – ja sealjuures päris andekas. Alailma avastan muuseumideski tuttavana tunduva pildi all nime „Oliver Tellerveld”. See kõik kombineerituna tema täieliku süüdimatusega muutsid ta Nähtuseks. Kõigis temaga seotud mälestustes tuleb ta vael ajal ja heatujulisena. Ta äratas unise seltskonna, ajas lastele arusaamatut kahemõttelist jama, täidab oma isikuga ruumi, tantsib, õgib räpakalt, ja keegi ei pahanda ta peale eriti. Mäletan teda sünnipäevadel üksinda, klaas käes, ringi trampimas ja esitamas lõigukesi kupleedest, intermeediumidest ning operettidest, etendades ise kõiki osi, ja see oli jube naljakas ja

lõbus, ja siis vajus ta kuhugi ja järgmisel päeval oli „haige”. Lastega sai ta alati hästi läbi – eks olnud ju temaski parasjagu lapsemeelsust ja muide – viieaastasena kohtlesid mu ema ja vanaema teda ta elu lõpuni. Ometi tegi ta vahel vapraid katseid oma ema ja õe eestkoste alt vabaneda ning üks ekstravagantsemaid nendest viiski ta abiellumisele Tagalaane Minna ga, lihtsa talutüdrukuga, kes poleks ilmselt kunagi meie ringkonda sattunud, kui Oliver poleks mingil simmanil nagu keeristorm ta pead segi ajanud, teda terve õhtu naerutanud ja lõpuks kusagil heinakuhtas talt süütuse võtnud. Selle eest sai ta kohalikele noormeestele ränga keretäie, ent kuna tüdruk tema ees palus, pööras Taat, kes kaheraudse alguses vist Oliveri tarbeks kaasa oli võtnud, selle hoopis verejanulise kamba poole. Toda abiellumiselugu on palju räägitud – onu oskas oma armumisest kireva romantilise palagani teha.

Sellest, kuidas ta surma sai, ei tea ma õieti midagi. Tagantjärele võin ma muidugi oletada, mis juhtus, aga küsida pole õieti kelleltki ja ega see polegi tähtis. Ametlikult sai ta jahil surma – haavatud metssiga rebis ta lõhki. Aga onu ei käinud iial jahil, pealegi polnud siis jahihooaeg. See juhtus ühel suvel, kui ma olin kümnene. Mu vanemad olid põlised linnainimesed, kõik vanaemad-vanaisadki olid juba palju põlvi linnaelanikud, ja onunaise pere lahkel kutsel veetsin kõik oma suved nende juures talus. Onu lapsed sündisid pooleteiseaastase vahega minuga pea ühel ajal, minu õde aga on minust nii palju noorem, et tema sinna talusse ei sattunudki. Meid lapsi oli seal suviti alati palju – alla kuue vist mitte kunagi. Aga pärast onu surma tuli isa ja rääkis Taadiga tõsiselt. Meid käsutati kaugemale ja mehed rääkisid õues, ent mäletan nende kiviseid pilke ja vihast tooni, kui nad suurte ja tõsistena vastamisi seisisid. Mu isa oli „keskastme juht”, nagu neid nimetatakse, mu vanemad said tollal veel suhteliselt hästi läbi, kuigi ema oli onu moodi „kunstikalduvustega”. Mõistan ka neid sündmusi tagantjärele palju paremini ja võin vaid hinnata isa teguviisi. Ta oli kohutavalt ärritatud ja päris Taadilt aru. Mingeid vastuseid ta arvatavasti sai, sest me pakkisime mu asjad kokku ja järgmised kuus aastat ma Taadi tallu ei sattunud.

See oli teismelise trots, mis mu vanemate teadmata uuesti sinna tallu viis. Esimestel suvedel olin muidugi sinna igatsenud, ja siiani tuleb oksemaitse suhu, kui mõtlen nendele laagritele ja tuttavatele, kelle juurde mind toppida üritati; väike lohutus, et paljudele linnalastele on see ainus võimalus ning ega neil paikadel objektiivselt võttes ehk midagi viga polnudki, minu mälestusi mõjutab mu toonane suhtumine, mis oli kirjeldamatult halb. Alles viimastel aastatel olin avastanud, et kontrollimatu vabadus, mustad malevad ja muu on kah midagi väärt...

Uus suhe lapsepõlvepaikadega algas sellest, et pörkasin linnas kolades keset Viru tänavat juhuslikult onutütrega kokku. Ega ma teda algul ära ei tundnudki, vahtisin vastutulevaid inimesi ja esiotsa jäi pilk niisama peale, et kena plika. Siis hakkas kusagil alateadvuses miski liikuma, ja korraga ma teadsin. Ma polnud teda ka oma kaks-kolm aastat näinud.

„Aili!” hõikasin talle ja vedasin ta kõnniteel tunglevast rahvavoolust välja.

„Oih, Olav! Pole sind tea mis ajast näind.” Ta oli minust klass ees, aga kuigi sellised asjad omavad tähtsust koolis suhtlemisel, ei loe need lapsepõlve mängukaaslaste vahel midagi. Märkasin üllatusega, et olen temast pea jagu pikem ega suutnud jätta teda ülalt alla uurimata – kui tüdrukut. Oli vist aprilli lõpp, puud igatahes polnud veel lehes, kuid külm see päev vähemalt ei olnud. Tal oli seljas tagi, hõlmad eest lahti, ja selle all liibuv rohekas sviiter, ning ma kviteerisin üllatusega, et selle alla on omakorda tekkinud hullutavalt pilkupüüdvad kumerused. Tal olid jalas liibuvad teksad ja tema heledad juuksed olid mingi bareti alla kogutud, ent päeva jooksul kergelt sassi läinud ja nüüd kuidagi eriti veetlevalt salguti välja roninud, kuigi ta neid tagasi toppida üritas.

„Kuda sõtse elab? Ja sul jo nüüd oeraas ka vist pea kooli menemas?” Ma ei mäleta, mis ma talle õieti vastasin. Olin ta murdest natuke häiritud, kuigi ei ole isegi kindel, kas ma selle nüüd päris nii

edasi andsin, nagu ta tookord ütles. Nagu praktiliselt kõik eesti inimesed, rääkis ta vajadusel täiesti korralikku kirjakeelt, aga ju viis minuga kohtumine ta korraks nii-öelda pealinna lainelt ära. Tegelikult ei suuda ma ei siin ega edaspidi panna Metsa serval elanud inimeste suhu õiget, sellele paigale omast murret. Mu üks vanaema oli Tartumaalt, teine Saaremaalt (olen veel sellest põlvkonnast, kelle vanaisad hukkusid kas sõjas või Siberis), ning mäletan ähmaselt ema ahastust („Issand, mida see laps räägib!”), kui olin pikemalt vanaemade hoole all olnud. Mul ei ole kunagi olnud vähimatki raskust suvalise murde mõistmisega, veel enam – ma isegi ei taju selle erinevust, ja minu vanaemade kõnepruugiga võrreldes rääkisid need põhjapoolse Kesk-Eesti inimesed küll täiesti „tavalist” keelt, nii et välja arvatud mõned erilised väljendid, mis mulle meelde on jäänud, ei proovigi ma seda piinlikult täpselt taastada.

„Emmel on kõik hästi ja pärdik läheb sügise jah juba esimesse klassi. Viimaseks lõhkus ta ära mu lennukimudelid; need olid ka mu viimased mänguasjad, ja nüüd on mu tuba ta eest lukus, sest järjekorras olid kassetid... Ja sa ise? Mida Kaarel teeb?” Kaarel oli mu teine nõbu, Aili vend.

„Hakkab keskkooli lõpetama, kavatseb Tartusse juurat õppima minna ja ehitab lakapealsesse peidikut vene sõjaväe eest.” Ta naeris.

Lobisesime niisama tühjast-tähjast, kuulsin vist üht-teist tema nõbude kohta. Tal paistis olema väga hea meel, et mind kohtas – ju ta tundis ta end suures ja võõras linnas natuke äraeksinuna. Ta hoidis mul käest ja ma lasin sel heameelega sündida, lootes salamisi, et ehk juhtub veel ka mõni tuttav nägema ning mina saan pärast uudishimulikele küsimustele üleolevalt ja ebamääraselt vastata.

Olin parajasti maininud, et papsi pole pikemat aega kodus eriti näha, ja ta šokeeris mind möödaminnes poetades:

„Seda oli arvata.”

Eks see olnud vist kõrvalt selgem, kui supi sees olijatele...

Midagi meenus. „Kuule, sul on vist varsti sünnipäev?”

„Oo, sa mäletad...”

Ja kuidagi lõppes lugu sellega, et ta kutsus mu oma sünnipäevale, mis pidi toimuma järgmisel nädalavahetusel. Mind – ükski, privaatset. Mitte kodustele mainimiseks. Küll ta oma emale ja Taadile asja ära seletab...

Täiendavat infot sain veel niipalju, et pidu toimub just nimelt *nädalavahetusel*, sest reede õhtul olid ette nähtud sõbrad, laupäeval sugulased, ja nagu sealmail kombeks, tuleb keegi kindlasti ka pühapäeval. Ja nii see läks, et pomisesin emale neljapäeva õhtul midagi ebamäära, pakkisin seljakotti mõne paari puhtaid aluspükse ja sokke ja kampsuni ja raamatuid ja istusin reede pealelõunal bussi.

Aili sai seitseteist. Meil on tegelikult ainult pool aastat vahet, Kaarel oli mõni kuu varem saanud kaheksateist. Olime kõik väga noored.

Olin sättinud oma tuleku suhteliselt hiliseks ja nii ei näinud ma hämaras oma lapsepõlvepaikadest eriti midagi. Teismelise asi – mind ei huvitanud majalistega kohtumine ja arvestasin, et kui pidu juba käib, ei pea ma nendega pikalt vestlema. Pidul ise pidi toimuma mitte talus endas, vaid paarkümmend meetrit üle õue asuvas rehealuses. Tavaliselt hoidis kolhoos seal heinu, aga hoone kuulus talu juurde ja vaikival kokkuleppel viidi heinad sealt vist kõige esimesena minema. Igatahes oli pea kogu vana palkehitise sisemust hõlmav ruum puhas ja tühi, seinad ja põrand olid hädapärast üle küüritud ning lauad ja toolid ootel. Sooja andis sellele ligi saja ruutmeetrisele toale hiiglaslik lõke, mis põles keskel paekivist alusel ja mille suits kadus suuremalt osalt selle kohal troonivasse plekist mantelkorstnasse. Ülejäänud osa suitsust hõljus toas ringi, muutes ruumi halva ventilatsiooniga kohviku sarnaseks, olgugi puusuits kopsudele kasulikum kui sigareting. Sang

lõugas ja osa mehepoegi oskas end esimese tunniga nii ära sättida, et tuli õlgedele laotatud tekkidele magama kantida. Viinamürgituste puhuks varutud 30-liitrine pütt piima oli asja eest ja kui te just tahate kuulda selliseid detaile, et üks lavatsil kallimaga aelev kutt keset kõikehaaravat musimist plikale rindade vahele paki pani?... Aga see selleks. Ma ei olnud tollal enam mingi rikkumata ingel. Olin kuueteistkümne eluaastaga oma esimesed pohmakad ja läikiva südame kätte saanud ning seltskonnas panin suitsu ette nagu vana kala, ent kuigi ma tegin nägu, et kõike nähtud, hämmastas see naturaalne kolhoosielu mu kaineks. Sattusin rääkima ühe kutiga, kes õppis Nõos matti, polnud vist temalgi kellegagi rääkida, ja kui olime enda arust kõvasti võtnud ning ühtse välja teooria jäi ainult paberile panna, avastasin korraga ringi vaadates, et ümberringi toimub Dante põrgu teismeline variant.

Siinkohal tulebki mängu Ellu. Ta oli tulnud koos teiste lähikonna lastega ja istus laua selles otsas, mis püsis kainem ja korralikum. Tüdruk nagu tüdruk ikka, ma vist isegi ei tantsinud temaga esimeses ringis. Nääpsuke plikatirts, heleda kahupea ja imeliselt peenikese pihaga, naiselik nõidussarm veel õieti õitsele puhkemata. (Nojah, rangelt võttes pidin ma neid kõiki tundma, sest mängisime ju teinekordki lapsepõlves kogu külaga koos, kuid neid ähmaseid üksteisesse sulandunud mälestusi ma lahti harutada ei suutnud.)

Kui avastasin, et pidu on tuurid üles võtnud, saatsin tolle algaja teadlase pikalt ja asusin omale daami otsima. See tegevus ei andnud loodetud tulemusi, pigem olin sunnitud tõdema, et kuna ma ei jaga siinseid kirjutamata ja ebamääraseid omandisuhteid, õnnestub mul seda liini jätkates endale kiiresti hulk vaenlasi koguda. Mitte et mul sellest eriti midagi olnud oleks – ei pidanud ju mina seal edasi elama – aga mul ei olnud ka mingit tahtmist Aili sünnipäeval kaklema minna, kuigi hiljem kuulsin, et seegi kuulub kohalike peotavade hulka.

Mäletan kohaliku baarmäni poega, kes kaasavõetud viletsavõitu mikrofoni juhtme ühel hetkel sanga sisendisse pistis ja otsustas diskorit mängima hakata. Ta ületas kõigilt näitajatelt isegi neid debiilseid mölapumpasid, keda kommertsjaamadesse tööle võetakse. Tüüp ei jaganud maast ega ilmast ning keegi ei suutnud tabada seost muusika ja parasjagu aetava jura vahel – põhiliselt ta vaid segas ja üritas daamide valikut välja kuulutada. Iga loo alguses. Lootis ta, et kellelgi viskab ära ja too võtab ta tantsima? Suurema ässitustöö tulemusena õnnestus mul lõpuks mitu kohalikku zombit ühes suunas liikuma saada ja nad buldooserdasid selle paranähtuse kuhugi kaugemale. Vaevalt et nad ta peldikusse uputasid, nagu õige oleks olnud, aga sanga tagant oli ta igatahes läinud. Viimane, mis ma kõigist neist kuulsin, oli „Kungla rahva” kohaliku versiooni rõhkimine: „...Ei litsi putsist pasunat, ei türast kodulooma, ei vene autost masinat, oh mehed lähme jooma...”

Asusin ise ametisse. Mäletan, et leidsin kassetidelt päris häid asju. Nimetasin lugusid ja rääkisin ühe-kahelauselisel bändidest. Enamik jutust polnud loomulikult tõsi, aga kes seda kontrollib?

Makk saab endaga ise hakkama ja diskorit see pidu tegelikult ei vajanud. Aili viipas mind üks kord appi, siis teine kord ja siis kolmas... ja nii ma peamiselt olingi vabatahtlik medvend – lohistasin liikumisvõimetuid, toetasin, aitasin, koristasin laga. Ma ei olnud muidugi ise ka kaine ja peo mitmest lõigust on mul väga hektilised mälestused. Ma ei suuda täpselt taastada, kuidas Ellu mu käte vahele sattus. Oletan, et see oli Aili, kes ta millalgi mulle sülle viskas, ilmselt kiiruga pillates, et „tegele temaga”, ja tormas omi asju ajama. Tüdruk hoidis end valgete sõrmedega kramplikult uksepiida najal püsti ja ta silmis oli mulle juba tuttav külmutatud tursa pilk.

„Paha?” küsisin teda toetades. Vaevumärgatav noogutus. Ta ei proovinud mind eemale ajada. Rabasin ta kaenlasse ja vedasin uksest välja. Mingi kampsuni moodi asi oli tal seljas ja väljas polnud tuult, nii et need paar minutit kannatab ta ära. Asetasin ta õrnalt kõhuli lasipuule ja soovitasin näpud kurku ajada. Kahe minutiga oli ta tühi. Masseurisin ta kõhtu, üritades aru saada, kas midagi jäi veel sisse, ja uurisin teda. Minust noorem, nii neliteist-viisteist. Umbes meeter kuuekümnene, aga veel kasvueas, kõhn ja habras, nagu sellised ikka. Nägu laipkahvatu ja oksepritsmetega kaetud pusa rinnaesise järgi ei olnud aru saada, kas seal all ka midagi peitub.

Haarasin ta kaenlasse, viisin sauna, asetasin pingile, toppisin piimakruusi pihku ja hakkasin teda mārja rätikuga puhastama. Rutiin, ainult selle vahega, et kutte ma puhastama ei vaevunud. Surusin talle ligi liitri piima sisse ja muidugi ei kulunud viit minutitki, kui see kõik uuesti väljas oli. Aitasin tal nägu pesta ja andsin uue kruusitäie.

Tuli Aili.

„Noh, parem?” Ta kummardus ja vaatas teisele otsa. „Kuidas sul nii läks? Sa ei joond eriti midagi.”

Ellu ei vastanud, pilk aga hakkas taas fokuseeruma. „Ku-hök’s Valter on?”

Aili kehitas õlgu: „Ei tea. Magab kusagil... ehk... Pole vähemalt pool tundi näinud.”

„Siiri... on siin?”

Mul naksatas paika – kutt, kellega plika arvestas, oli teise otsa komistanud, ja seepärast oli ta joonud rohkem, kui tal tavaks ja üldiselt hea oleks.

„Siiri vist istus seal sees... tantsis vist.”

„Kk’ Valterit näed, kuts’ ta siia.”

Aili ajas end kannatamatult sirgu. „Kui näen, siis ütlen. Aga eks ta vist põõnab kusagil.” Ellu proovis end üles ajada, aga Aili lükkas ta tagasi. „Sa peaks ise ka magama. Ole paigal. Olav, tule korraks.”

Läksin Ailiga kaasa ja põikasin umbes kümne minuti pärast sauna tagasi. Oli mul neid kliente teisigi, polnud Ellu midagi erilist; ja ega see kõik nii kiiresti ja lihtsalt ei käinudki, aga seda purjus inimeste jauramist ma isegi ei proovi rekonstrueerida. Aili või keegi teine oli Ellu riided leidnud, ta oli suurema osa nendest omale selga saanud ja tahtis ennast minema vedada. Need olid vist Maie ja Kairit või mõned teised Aili emapoolsetest nõbudest, kes ta jälle maha rahustasid, et kuhu sa sellisena ikka lähed. Nende jutust sain aru, et ta olla kohaliku pastori tütar ja sellises seisus olevat tal parem koju mitte nägu näidata.

Paha tal enam ei olnud, WC-s sai ta ka kuidagi käidud, Valter välja ei ilmunud ja seal ta siis oli. Pidu oli sisuliselt läbi; ja pean tõe huvides märkima, et ega sel midagi viga polnudki, kui minu jaoks ennenägematu alkoholi üledoseerimine välja arvata. Rohkem mu enda viga, et rollist välja langesin ja Ailile appi asusin.

Igatahes läks mul mingi lamp põlema ja ma võtsin vaese Ellu, kes jopesse mähitult seal pingil kägaras tukkus, veel kord kaenlasse ja viisin oma tuppä. Ta oli väsinud ja unine, ilmselt oli tal juba alanud pohmakast külm ja paha. Kui ütlesin, et viin ta magama, ei ajanud ta sõrgu vastu. Maja tagauks oli lukus, aga mul oli võti. Nii see mõeldud oligi – et keegi maja peale kondama ei läheks, omad aga pidid sisse saama. Seilasin nii vaikselt, kui see mu kandamiga võimalik oli, teisele korrusele, ja siis olingi mulle nendeks kaheks päevaks antud toas. Ma ei teadnud, kuidas Taat-&-Co suhtuksid sellesse, et ma sinna mingi plika toon, aga põnev oli: must plagu üleval, puri tuult täis ja peas tagumas mõte, et igal asjal oma aeg.

Koorisin tüdrukul suurema osa riideid seljast ja lükkasin ta voodisse. Kõhklesin pisut, kustutasin siis tule ja ronisin järele. Kõhklesin taas, sirutasin siis käe ja puudutasin teda, kobasin pimedas, nihkusin lähemale. Ta lõhnas higi, kevadöö, piima ja millegi magusa järele. Just selles järjekorras – see viimane oli ilmselt mingi deodorant või lõhnaõli, aga teised aroomid olid tugevamad. Ta ei reageerinud esialgu, kui libistasin käe ta särgi alla ja silitasin ta kõhtu, siis lasin sõrmed ülespoole hiilima ja – oi, see oli paradiislik hetk! – puudutasin ta noorte, veel üsna lamedate rindade piinavalt ahvatlevaid kumerusi. Kobasin rinnahoidja kinnitust ta seljal, sain selle imekombel lahti, lükkasin õnnetu riidetüki kõrvale ja pühendusin uuesti ta rindadele, mille nibud kikki tõusid. Ta hingas ühtlaselt ja ma ei tea tänaseni, kas ta oli tõesti sügavalt kapsastunud või ainult teeskles. Rullisin ta särgi ja muud ülaosa hilbud üles, kõhklesin hetke, jätsin selle sinnapaika ja asusin uurima alumisi

regioone. Teksastest olin ta välja raputanud, nii et tal olid jalas vaid õhukesed pesupüksid. Silitasin veidi aega ta jalgu, kõhtu ja tagumikku läbi riide, siis libistasin käe pükste alla. Ta ei reageerinud ikka otseselt kuidagi, ent pean tunnistama, et olin selle tegevuse käigus ise tugevalt erutatud. Sõrmed ekslesid lummavas pehmuses, seal oli kuum ja, kui käsi leidis tee sügavamale jalgade vahele, ka niiske. Kobasin seal kohmakalt ringi ja tajusin, et ta puusad liiguvad kaasa. Ta hingamine oli kiirenenud ja kuidagi teise tooniga. Nihutasin end pisut allapoole ja surusin, esialgu väga ettevaatlikult, huuled ta paljale rinnale. Ta keha vastas mu tegevusele, vastas selgelt ja ühemõtteliselt. Jätkasin juba julgemalt, ent ei söandanud oma tegevust riietest vabanemiseks hetkekski katkestada, lükkasin vaid oma aluspüksid allapoole ja tema omad kõrvale, surusin ta jalad ettevaatlikult laiali, pöörasin end talle peale ja olingi – ise sellest õieti arugi saamata – esimest korda elus suguühtes. Mäletan, et ta oigas summutatult, läbi nina, ja tegin sellest (õige) järelduse, et temalegi oli see esimene kord. Peatusin, et teda huultele suudelda, vabanesime lõpuks neist neetud hilpudest, millega olime voodisse roninud ja jätkasime alustatud tegevust oma parema arusaamise järgi.

Kogemused on üks suurepärase ja kasulik asi, aga tahtmine loeb ka palju. Igatahes on mul öö sellest osast väga meeldivad mälestused. Olime muidugi mõlemad purjus, tema rohkem kui mina. Esimesel korral ta ei jõudnud, aga ma olin kuidagi laetud ja suudlesin ning kallistasin teda edasi, ning arvata poole tunni pärast olime taas põhitegevusega ametis. Mäletan, et mul tekkis isegi väike hirm, kui tundsin, kuidas ta süda vastu roideid taob, ta ei suutnud päris vait olla ja surus suu mu õla vastu ja küüned õlga, ja lõtvus pisut enne, kui mina hakkama sain, ja ainult hingeldas. Ja siis jäime me magama.

Ja nagu paremates raamatutes, oli ta hommikuks läinud, jättes vaid küünejäljed mu õlga ja suure punase laigu linalle. Tegelikult on mind alati hämmastanud, kui raamatutes räägitakse „korea lipust” või millestki taolisest. Mingit selgepiirilist laiku ei olnud, selle asemel oli linal õige mitmes kohas punakaid triipe ja vööte, neid oli tekilgi ja suuremad olid läbi lina ka voodikatte ära määrinud. Sügasin seda vaatepilti tunnistades pead ja peitsin lõpuks tekiga (ning kui laupäeva hilisööl minema hakkasin, toimetasin pesu vaikselt ise pessu ja palju hiljem kuulsin, et olin majapidamises teatud mõistatamist ja sidinat põhjustanud).

Aga see selleks. Nii algas mu tutvus Elluga. Me ei armastanud teineteist. Me ei käinud läbi isegi mingit traditsioonilist tantsimise-käehoidmise-pilkudevahetamise ringmängu. Meie suhe algas voodis, ja – asju õigete nimedega nimetades – kasutasin ma teda ära. Ma ei õigusta ennast: mis tehtud, see tehtud. Ma ei olnud tema vastu halb ja suurema osa ajast ta nautis toimuvat. Ma ei tea, mida ta tol hommikul kõigest sellest mõtles; mina igatahes sõin hommikust ja murdsin pead, kas *mina* peaksin midagi tegema või lihtsalt vait püsima. Häbi mul ei olnud, sihuke lõbus megasigaduse tunne hoopis, nagu hiirel, kes on kassi sügavkülma kinni pannud. Otsida ta üles? Tuleb ta ise? Mis ma talle ütlen? Kuidas küsida Aililt, kus ta õieti elab? Helistada? (Naerukoht – lähim telefon oli keskuses, taludes pole praegugi telefone ja mobiilid kuulusid tollal ulmekirjanduse valda.)

Vaevlesin nende mõtete ja kerge pohmaka käes, oskasin isegi mingi ettekäände välja mõelda, et küsida, kus ta õieti elab, seletasin, et vajan värsket õhku ja jalutamist, ja jõudsin peaaegu ta taluni. Ma olin kuusteist ja ma ei püüa end paremaks teha, kui olen. Olin kuulnud lugusid sellest, kui karmilt kohalikud vanamoodsad inimesed oma tütreid valvavad. Ma ei riski öelda, palju oli selles tõtt, aga millegipärast meenus mulle, kuidas Taat olevat kadunud Oliveri kaheraudsega utsitanud. Päevavalguses paistsid asjad üldse pisut teistmoodi ja ma ei olnud kaugeltki kindel, mis näoga Ellu mind vaatab. Lõpuks *pidi* ta kodu ju range olema – kuigi ma ei ole usutegelastest kunagi oluliselt midagi teadnud, ehkki hullunud pilgul autodafeed süütamas ma neid just ei kujutlenud... Lühidalt, ma ei julgenud sinna minna, vaatasin maja kaugelt ja pöördusin minema. Katsusin Taadi tallu tagasi

minna pisut teist teed ja avastasin võsa vahel hulkudes korruga, et olen metsa serval.

Metsa ei olnud võimalik kogemata sattuda, enne oli teel suur ja sügav kraav ning veel raagus põõsastiku tagant paistsid selgesti kõrge okastraataed ja hoiatussillid. Sammusin piki kraavikallast Taadi talu poole, kui märkasin metsas liikumist. Midagi halli tormas kiiresti – palju kiiremini kui inimene joosta suudab – üle pruuni kõduga kaetud maapinna. See jõudis aiani, otsekui põrkus sellelt tagasi ja kadus uuesti metsa sügavusse. Ei jõudnud veel õieti mõistatama hakati, mis asi see õieti olla võis, kui puude vahel tuuritas lähemale roheline vene villis, millest hüppasid välja kaks sõdurit, kes lausa lohistasid enda järel hundikoera. Ma ei teadnud siis ja ei tea nüüdki koertest eriti midagi, aga loom oli ilmselgelt hirmunud ja soovis üle kõige kusagil mujal olla.

Metsast, umbes samast kohast, kuhu hall viirastus oli kadunud, kostsid lasud. Kuulatasin seal ja üritasin läbi raagus puudealuse midagi näha, kui korruga seisis keegi mu selja taga.

„Mis sa siin teed?”

Vist lausa hüppasin. Siis tundsin mehe ära.

„Uh, tere Mihkel. Jalutan. Naudin loodust.”

Mihkel Undva oli kohalik metsavaht, kes elas Taadist mõned kilomeetrid lõunas ja niipalju, kui mina teadsin, oli see ainuke Taadi omast metsale lähemal asuv talu. Oma nime kuuldes vaatas ta mind tähelepanelikumalt ja ta püssi raud, mis polnud küll otseselt minule suunatud, langes veel kaks vaksa.

„Kes sa's oled? Andeks, ei tunne ära.”

„Olav on mu nimi. Ma pole juba kuus aastat Taadi pool käinud, nii et pole ime, et sa mind ära ei tunne,” laususin sõbralikult. „Aili ja Kaarli tädipoeg.”

Mihkel oli tõsine ja eemalehoidev mees, nii et ega me lastena temaga eriti tegemist ei teinud, teisalt aga ei peljanud ka. Sel hetkel seal aga tundus mulle, et peab nagu natuke pugema... Ta suunurk liigatas korra.

„Lapsed kasvavad. Olav.” Ta noogutas; ilmselt midagi ta minust mäletas. „Ja nüüd kao siit. Mine kakssada sammu edasi, enne võsa keera vasakule ja siis oled vankriteel, mis viib tagasi tallu.” Ta näitas mulle suuna kätte. Vaatasin veel korra ringi ja oleksin ehk midagi küsinud, ent märkasin siis, et teisel pool aeda, üsna meie vastas, oli peatunud veel üks auto. Sellest väljus üks ohvitser ja kuigi vahemaa oli oma kolmkümmend meetrit, võin vanduda, et nad vahetasid Mihkliga pilgu. Küsimused jäid kurku kinni, tahtsin vaid minema saada ja seda ma rohkem viivitamata tegingi.

Õhtu oli minu jaoks kohutav – vanad onunaisepoolsed sugulased, kelle nimed ja näod olin ammu unustanud, igasugused tobedad küsimused mu vanemate ja elu-olu kohta. Mina aga norutasin – oleksin tahtnud ainult Ellut. Igatsesin teda enda lähedusse – et temaga rääkida, teda tundma ja armastama õppida. Kui esimene sugulane väheke peale keskööd Tallinna poole sõitma asutas, meldisin end auto peale ja tulin ära koju.

Peale vanni ja head und tulevad paremad mõtted, nii et kui ma järgmisel päeval hulga paremas tujus ärkasin, oli mul kerge mõttetöö järel plaan valmis. Ka oli Tallinna südalinnast vaadates raske uskuda, et kusagil võsa vahel hiilivad suured ja karvased isad, kes püssidega oma tütarde au kaitsevad. Hääletasin end samal nädalal õigeks ajaks nende kooli juurde, Aili ja Kaarli jaoks valmis lugu mingist sallist, mille olin arvatavasti Ellu kaela unustanud (see tasus sõitmise vaeva! geniaalne...), kui neid nägema juhtun, ja nii ma Elluga uuesti kokku sain. Esimene hetk tundus, et ta tahab mu eest ära joosta. Maakoht – koolikaaslased vahtisid, silmad punnis. Küsisin kõva häälega Kaarli järele, kasutasin siis juhust ja küsisin vaiksemalt, et ega ta lähiajal Tallinna ei tule. Andsin talle oma telefoninumbri. Ta vältis mu pilku ja meie kohtumine kestis vaevalt kaks minutit. Sõitsin kohe esimese bussiga tagasi, kuigi terve mõistus ütles, et tuleks siiski ka sugulastele otsa vaadata.

Ent seekord oli džunglitelegraaf ilmselt rikkis, igatahes ei ole ma hiljem kuulnud, et uudis mu fantoomkülaskäigust oleks tallu jõudnud.

Sellest ei tulnud midagi. Ta muidugi helistas paari nädala pärast. Teatas, et tuleb õega linna ühele peole, pärast lähivad ööseks mingi sugulase juurde. Siis saingi esmakordselt teada, et tal on kaksikõde Pille. („Sarnane?” – „Ei, mitte üldse.”) Võtsin oma klassivenna Krouxi toeks kaasa ja saimegi seal peol kokku.

Sellest ei tulnud üldse mitte midagi. Õhtu ei vastanud mu ootustele. Ma ei tea, mis ma valesti tegin... kui üldse. Võib-olla oli minust saja meetri peale näha, et tahaksin teda alustuseks keppida ja eeldan, et ta on tingimusteta koostööaldis? Vaevalt siiski (las ma säilitan mõned illusioonid helgest lapsepõlvest). Me tantsisime, lobisime ja siis läksid nad ööseks vanatädi juurde.

Me kohtusime hiljem veel ühe korra ja see oli veelgi masendavam.

Aga – imede ime – Kroux hakkas Pillega käima. Ma ei teadnud sellest siis palju – me saime Krouxiga küll hästi läbi, kuid tõeliselt sõpradeks saime hiljem hoopis teistel asjaoludel.

Taassünd

Möödus taas kuus aastat, enne kui ma jälle Taadi talu nägin.

Oli varasügis ja seisime Krouxiga talust pisut kaugemale läände jääva madala künka tipul. Olin auto peatanud ja korraks välja roninud, et pilk uitama lasta. Ilmateade oli kuulutanud „vahelduvat pilvisust”, mis tegelikkusse ülekantuna tähendas, et heledad pilved vaheldusid tumedatega. Nende mõne minuti sees aga näitas end isegi kõhklev päike, mis pani sädelema mõne tunni tagusest vihmast ikka veel märja tee ja veetilgad viimastel kangekaelselt okste külge klammerduvatel kollastel lehtedel. Tuulgi vaibus hetkeks ja kraavipervedel silma rõõmustavad äbarikud lillakad õied üritasid jätta muljet, et see meie pilgule avanev maa ei asugi inimsoole elamiseks sobimatus kliimavööndis.

Kroux ladistas tükk aega teisel pool autot kraavikalda, tuli siis minu juurde ja toetus kapotile. Otsis põuest liitri „Red Labeli” ja võttis punnsuutäie. Mõrises ja müksas mind pudeliga. Võtsin ka lonksu ja hindasin, et kolmandik on veel järel. Olime sel päeval sõitnud juba sada viiskümmend kilomeetrit, juhtisime vaheldumisi, ei kihutanud eriti ja olime suhteliselt kained, kuigi ka kõige tõlbim puskarikäsnast võimuesindaja oleks selles suhtes ilmselt eriarvamusele jäänud.

„Tunned koha ära?” küsisin eespool laiuvale panoraamile osutades. Kroux vaatas ja raputas pead.

„Sõber, see oli üle viie aasta tagasi, enamasti oli pime, mina laetud ja mind toodi. Ja neid kordi oli kokku vist kolm... või neli. Ei tunne.”

Osutasin käega. „Seal on Ellu-Pille maja, see kollane. Ja see hooneteruut seal eespool, Ellu omast kella kaheksas, kaks kilomeetrit, on Taadi oma; pikem ja madalam üle õue meie pool on peosara.”

Ta vaatas ja pööras siis pilgu üle heinamaade ja võserike kaugemal sinetavale viirule. „Mets?”

„Mets,” noogutasin.

„Lähme alla su sugulaste talusse ka? On seal keegi? Ehk annavad süüa.”

„Miks mitte kohe Pille juurde? Ehk oskab temagi süüa teha?”

Ta vaatas mind, üritades oma lõustale haavunud aadlipreili ilmet väänata, ja ma nägin ta kõhklust. Lõpuks lausus ta: „Ka nalja tuleb mõõdukalt teha.”

Mühatasin ja kõhklesin. „Ei tahaks minagi sinna minna... Ma ei ole selleks valmis,” tunnistasin ausalt ja lisasin natuke vabanduseks: „Ja see võtab meil vähemalt kaks tundi aega. Ja kogu selle aja pean lollidele küsimustele vastama.”

„Kummaline on see inimese elu,” poetas Kroux äraolevalt. Triviaalne tõde, kuid ta ei vaevunud kommenteerima, mida ta hetkel sellega mõtles.

„Me oleme kaks päeva haavu lakkunud...”

„Pigem küll lahti kiskunud.” Ta turtsatas, kitsal kirvenäol üldsegi mitte lõbus muie.

Ronisime autosse ja veeresime mäest alla. Või mis mägi see ikka oli, madal mutimullahunnik, selle tipust nägi vaevu üle puulatvade.

„Miks kuradi pärast sa ikkagi sinna vene kroonusse läksid?” küsis Kroux uuesti, sättides oma pikka ja kõhna kogu võimalikult taha nihutatud ja lamaskile keeratud istmele.

Kehitasin õlgu. „Sa ju tead. Keskkool oli läbi, Tip mulle ei istunud ja olin siis just parasjagu papsiga põhjalikult tülli läinud. Ethel saatis mu pikalt.”

„Me olime viimane partii, mis Eestist sinna üldse läks.”

„Eelviimane.”

„Edasi oli juba täielik lollus.”

„Ja sinul viskas Tartu üle.”

Ta vaikis hetke, võttis taas väikese lonksu ja ulatas siis pudeli mulle.

„Tegelikult mitte, olen ka seda öeld,” sõnas ta ettevaatlikult. „Olen ka sulle öeld, et oleks ilmselt kriminaalasja kaela saand, kui poleks kroonusse kadund.”

Noogutasin, teadsin. „Oskad sa tagantjärele hinnata, kui tõsine see oht oli?”

„Kuidas see läks, et sa just Dejablosse sattusid?” vahetas Kroux teemat.

„Midagi paps vist siiski tegi... või oli see tema komissariaadi-sõbra oma initsiatiiv,” porisesin ma ette vaadates.

„Kahetsed sa seda?”

„Ei. Aga vastik oli.”

„Nüüd vähemasti tead, mispidi relva käes hoida.”

„Mida sina mõtlesid, kui me neis Taga-Kaukaasia linnades inimesi tulistasime? Lasid sa pihta?”

Vahetasime pilgu. Me olime väga paljust rääkinud, sealhulgas asjadest, millest me ilmselt kunagi – ei varem ega hiljem – rääkida ei kavatsenud.

„Neid, kes millegagi loopisid... Või meid sihtisid... Enamasti mööda. Aga see, mis sina tegid, oli lollus.”

„Ma tean. Sellest ma tõesti ei taha rääkida. Aga nad andsid mu sõjakohtu alla.”

„Andsidki? Ma ei teadnud seda.”

„Kas teil siis pahandusi ja uurimist ei tulnud?”

„Ei. Keegi ei rääkind sellest. Alles Eestis sain teada, et sa põgenesid. Kuidas see sul õnnestus?”

„Mu Rahvarinde sõbrad tekitasid mulle välispassi. Enne ei uskunud, kui Soomes maha astusin.”

„Kurat, kui mõelda, et mina nühkisin mingis vene peldikus ja sina vedelesid Taanis...” Kroux vangutas irvitades pead.

„Töötasin. Illegaalselt.”

„Sinna jääda ei taht? Oleksid omale ehk mõne kohaliku plika leidnud... Sul kindlasti oli seal keegi.”

„Oli. Kord oli mul neegrinaine, Somaaliast, must nagu öö. Nii peas kui jalgevahel sihuke krussis terav karusnahk. Pimedas polnud viga, aga valges tundsin end sodomistina...” keerasin asja naljaks, ent lisasin siis tõsisemalt: „Mu kodu on siin. Uus vabariik.”

Kroux noogutas nõustuvalt.

„Sel' tööle tagasi minna pole taht, mis sul oli?”

„Eestis ei ole enam elektroonika väljatöötlust,” raputasin pead. „Ainult lootusetud on Küberisse alles jäänud. Ja mis ma seal õieti olin – täidesaatev insener!”

Mu kaaslane kibrutas arusaamatuses kulme.

„See on see kõige madalama astme insener, kes peab töö ära tegema,” selgitasin.

Kroux ühmatas ja kohendas demonstratiivselt püstolit kaenlaaluses kabuuris. „Ja nüüd oleme ärimehed. Täidesaatvad ärimehed.”

Jõudsime teeristile.

„Kuhu?”

„Sa ütlesid, et tahad seda oma Metsa näha?”

„No nägin ju.”

Ta uuris mind hetke, et ega ma ei irvita.

„Kui ma tahan kuud näha, siis ei mõtle ma, et... Ei olnud hea näide. Ma mõtlesin, et läheme teeme seal ikka ühe ringi.”

„Aeg...”

„Aega meil on. Või tekkisid sul mingid plaanid?”

Maigutasin. Ma ei olnud selles suunas tegelikult üldse mõelnud.

„Sa ei jäta ju mingite lapsepõlvehirmude pärast minemata? Mingite krõbide juttude?”

See otsustas asja. „Uudishimu on see, mis meid tapab,” lubasin endale veel märkuse ja keerasin meie neljarattalise sõbra nina tee, mis minu arusaamist mööda pidi metsaveereni viima.

Mu mälestused neist teedest, õigemini mööda põlluveeri vonklevatest autojälgedest, olid väga ähmased, ja varsti pidin tõdema, et tavalise linnaautoga poleks me kindlasti riskinud sinna sügisvihmadest põhjalikult läbi ligunenud pinnasele ronida. Õnneks olin meie Eesti tuuri jaoks võtnud firmast suure ja lapilise Chrysleri džibi, mille kuueliitrine diisel meid ükskõik millisest mudast-pasast läbi vedas; teisalt võttis see kütust nagu janune kaamel, nii et kui kõvemini vajutasid, tekkis paagis keeris. Olin neis paikades lapsena siiski üsna palju hulkunud, poolvaistlikult valitud rada osutus õigeks ja nii jõudsimegi varsti laia magistraalkraavini, mille taga kerkis taeva poole kuuskede tume sein.

„Kas siin põldude vahel ei elagi keegi?” püüdis Kroux läbi raagus võsa näha.

„Ei. Taadi talu on üks lähemaid. Ainult Undva on vist veel lähemal, seal elab vana metsavaht.”

„Naljakas, kuidas teed lõppevad... Kas me üle ei saa hüpata?”

Mühatasin. „Kui sa just tahad märjaks saada.”

Kui hoovõtuks oleks olnud veidigi ruumi, poleks see napilt kahemeetrine veeriba meid takistanud. Kaldad olid aga järsud ja sügisvihmadest libedad.

„Kummale poole?”

Kaalusin seda. „Kolm kilti paremale on Taadi talu. Sealpool ei ole ühtegi silda ega purret.”

Keerasin auto vasakule ja liikusime tasakesi üle põlluveere.

„Müstiline paik,” vangutas Kroux pead.

Tee läks kiiresti korralikumaks ja võsa muutus hooletusse jäetud heinamaaks.

„See tee algab kusagilt kolhoosi kontorite juurest, need jäid meist põhja poole,” taipasin. „Ma pole seal teab kui ammu käinud.”

Metsaserv pöördus veel rohkem põhja ja kraav hakkas sellest eemalduma. Nii kaugemale ei olnud ma oma lapsepõlve avastusretkedel kunagi sattunud.

„Sild!” osutas Kroux ettepoole ja korruga olime kruusateel. See oli rohtunud ja hüljatud, ent ümbrusest vaksajagu kõrgem ja viis üle silla teisele kaldale. Peatusime vahetult enne silda, ronisime välja, kuulatasime vaikust ja läksime siis asja uurima. Sild oli pehkinud ja vana, kuid siiski sõidetav. Teisel kaldal, puudepiiril, aga seisid paar karprouast kokku keevitatud tankitõket ja aukartustäratav pusa okastraati. Selle taga muutus tee veel vähem märgatavaks ja kadus kuhugi põõsaste vahele. Nüüd oli minu kord pöit tühjendada, sellal kui Kroux põõsastes ukerdas ja kirus, leides nende tagant suhteliselt heas korras kolmemeetrise okastraataia; mina teadsin, et see seal on.

„No on koht!” sajatas ta ja tõstis siis teelt roostetanud plekktahtvli venekeelse kirjaga, mis teatas, et edasitungijad lastakse maha. „Nigu muinasjutus – lähed paremale, upud kraavi, lähed vasakule, vajud sohu, lähed otse, saad tina. Sügavamõtteline.”

„Nägin kord Põhja-Rootsis, tundra piiril silti „*Här slutar allmän väg*”.” Vaatasin metsaalusesse.

„Mis see tähendab?” küsis Kroux.

„„Siin lõpeb üldkasutatav... noh, riigitee””. Sama hästi oleks seal võinud seista: „*This is the End of the Civilization*”¹.”

„Ohhoo,” mühatas Kroux järsku. Pöördusin ja nägin, et ta oli avastanud veel ühe mahakukkunud sildi. See oli hulga uuem ja sellel seisis selges eesti keeles „Tagalaane maastikukaitseala” ja selle all „Igasugune viibimine kaitseala territooriumil ilma Eesti Vabariigi Looduskaitseameti loata on keelatud. Keelust üleastujaid trahvitakse.”

„Ahsoo. Niimoodi siis.”

„Nojah. Läksime?”

Noogutasin, aga alustasime sellest, et ajasin auto teelt kõrvale, kuigi polnud tõenäoline, et see seal kellelegi ette oleks jäänud, ja põõsad ei varjanud seda kuigivõrd. Tõmbasin ka mütsi pähe, sest pikema aja peale võis kolp maha jahtuda; avasime tagumise luugi, otsisime välja oma automaadid, kontrollisime neid, ajasime korraks joped maha ja riputasime relvad nende alla nii, et need käepärast oleksid, kuid silma ei paistaks. Siis võtsime veel ühed lonksud, pistisime šokolaaditahvlid suunurka, astusime üle traadi ja suundusime metsa. Ületades seda lapsepõlvest sisendatud maagilist piiri „keelatud maale” mõtlesin veel, et Kroux on sellele retkele võimalikest parim kaaslane – ta oli umbes minu kaalu, ehkki oma kümmekond sentimeetrit pikem (195), sama väljaõppe saanud, kiire ja osav nagu panter ning küllap pidas ka tema mind oma parimaks sõbraks.

Kahesaja meetri pärast hakkas ta kompassi vaadates vanduma.

„Mingid jutud sellest laanest vastavad tõe!”

Heitsin sellele pilgu – kompassinõel tiirutas mõttetult ringi. Uurisin taevast, mis ei olnud enam

¹ Siin lõppeb tsivilisatsioon (inglise k.)

selge, sest kusagilt oli kohale ujunud madal pilvelaam, ent leidsin seal ühe heledama laigu ja selle järgi koosi seades sammusime edasi. Puutumatu oli see mets küll – mitte ühtegi jälge lehtedes ega maapinnal, mitte ühtegi äravisatud paberinutsakat, rauarisu või muud tsivilisatsiooni märki. Varsti kaotasime tee täiesti ära, jätkasime umbkaudu liikumist valitud suunas ja jõudsime teise aiani. Betoonpostid, kolm meetrit kõrgust, selle taga viiemeetrine küntud riba ja siis teine samasugune aed. Iga paarikümne meetri järel suured sildid, ülal hoiatus vene keeles ja all väiksemalt eesti keeles: „Seis. Läbi käik keelatud. Tulistatakse hoiatamata.”

Uurisime seda ilmaimet natuke aega.

„Vingelt kaitsevad maastikku,” ütles Kroux lõpuks ebamääraselt ja vaatas siis minu poole. „Sina suhtled igas’te poliitikutega – ons vene armee lahkunud?”

Kehitasin õlgu. „Kirjade järgi täielikult. Ainult mingid paar naga Paldiskis.”

„*Ergo* – seal ei tohiks kedagist olla?”

„Vaataks enne piki aeda?”

Kroux muigas kergelt, ent nõustus midagi rohkem lisamata. Lõime täägiga ühe puu tüvelt pisut koort märgiks ja suundusime vasakule. Olime kuidagi märkamatuult häält tasandanud ning katsusime astuda hääletult ja libiseda ühest varjust teise, ise hoolikalt ringi vaadates. Ilma kokku leppimata, automaatselt, olime hakanud hoidma umbes kümnemeetrist vahet; ma hoidsin pisut tahapoole ja kõrvale. Võib-olla oli see natuke mäng, aga nii meid oli õpetatud. Siis tegi Kroux viipe ja tõmbus varju. Tegin automaatselt samuti ning tema pilgu suunda järgides avastasin vahitorni.

Kogemata kombel oli Krouxil ka binokkel kaasas ja me uurisime oma kümme minutit selle abil toda võrejat ehitist. See tundus küll tühi olevat, kuid igaks petteks tegime metsas pisut suurema ringi ja jätkasime oma teed piki aeda. Avastasime veel vahitorne, kokku kuus, ja, olles läbinud oma seitse-kaheksa kilomeetrit, jõudsime tagasi sinna, kust ringi alustasime. Olime mõlemad ettevaatlikud ja vaiksed.

„Ma ei oska öelda, milles asi, aga kuidagi kõhe on,” tunnistas Kroux, kui ennast viskiga turgutasime. Mul jäi üle vaid noogutada. „Ei oodanud, et see nii suur on. Ja panid sa veel midagi tähele?”

Noogutasin uuesti. „See tekitaski mul vahepeal tunde, et tahaksin pigem kusagil mujal olla – aias ei ole mitte üht väravat.”

Nosisime šokolaadi.

„Kuule,” alustas mu sõber uuesti. „Meid õpetati seal jebalnikus üsna korralikult – kas sulle ei tundu, et siin on midagi valesti?”

Mõtlesin hetke. „Vahitornidest ei ole kasu, sest kõik on võssa kasvanud. Neid oli selle maa peale ka ainult kuus.” Vaatasin ümberringi kasvavaid puid. „See ei ole kunagi lage olnud, sest see mets on üle poole sajandi vana.”

Kroux tõusis. „Uurime seda torni õige lähemalt.”

Vahtisime tükk aega ülespoole, siis läks Kroux end varjamata aia juurde ja asus seda uurima, mina aga hoidusin eemal puutüve varju ja hoidsin torni sihikul. Midagi ei juhtunud ka siis, kui Kroux aia alt läbi puges ja maapinda enda ees täägiga läbi katsudes aegamööda üle küntud riba liikus. See võttis tal oma veerand tundi, siis libises ta teise aia alt läbi ja kadus puutüvede vahele. Ikka veel valitses vaikus, miski ei liikunud. Kroux viipas ja minuti pärast olin tema läheduses ühe teise tüve taga.

Hiilisime ettevaatlikult torni juurde, siis roomas Kroux selle alusele ja tuli veidi aja pärast minu kõrvale tagasi.

„Tühi,” lausus ta vaikselt. „Aga miski on valesti – kõik on selgelt hüljatud, talvest niiske ja kopitanud, aga tundub, et neid ei olegi keegi kasutanud.”

„Ehk oleme ainsad hullud, kes on riskinud siia tulla?”

Ta raputas pead. „Ma ei mõelnud seda, et vandaalidest puutumata ja suhteliselt heas korras... Eitahas-uske, et vene sõjavägi värvis need enne lahkumist veel kenasti üle?”

Tõele au andes oli Kroux parem sõdur kui mina ja nüüd adusin ka mina seda, mida ta vaist ja teravdatud tähelepanu olid talle öelnud.

„Ma tajun siin ohtu,” ei suutnud ma ütlemata jätta.

Ta noogutas. „Sensoritel on piirid, kusagil peavad olema juhtmed, aparaadid. Kui hästi neid ka peita... aga mitte midagi ei paista siin.” Ta lõikas põõsast ühe suurema oksa. „Läksime?” viipas ta edasi.

Vaatasin kella. Olime olnud auto juurest eemal oma neli tundi ja päev hakkas õhtusse jõudma. Valgust pidi jätkuma veel siiski oma poolteiseks-kaheks tunniks, nii et noogutasin.

Liikusime edasi väga aeglaselt, oksaga ees vehkides ja maapinda igal sammul uurides. Mõnikord katsusime kahtlasi kohti täägiga või viskasime ettepoole mõne käbi või oksatüüka – rätikuga mutreid, nagu „Stalkeris”, ei olnud meil käepärast. Inimeste eemalhoidmiseks, kui nad loetud ei ole, kasutatakse üsna ilgelt tapvaid leiutisi. Mitte ainult miine – venelased on piki riigipiiri üles seadnud ka automaatseid soojusele reageerivaid kuulipildujaid. Ja mida kõike veel. Juhuslikult sellisesse kohta sattunud tavakodanik sinna ka jääb...

Meie olime küll saanud spetsiaalse väljaõppe, aga miks me õieti sinna ronisime? Viski, põnevus, üleolekutunne... Kui keegi seda juttu kunagi lugema juhtub, on tal ilmselt juba ammu õudusfilmi küüntenärimistunne – et „mida kuradit nad sealt otsivad?!?” – kõik teised juba teavad, et seal on koll, ainult juhmakad ekraanil veel ei tea. Ilmselt kihutas meid mõlemaid takka sama tunne – see on meie maa, me võime oma esivanemate pinnal minna kuhu tahame! Mingil sõnatul kokkuleppel tahtsime end ehk ka proovile panna, lootsime võib-olla mõnele arusaamatul põhjusel ikka veel seal kükitavale jäänukokupandile pasunasse anda...

Me ei järginud kruusast rada, mis ilmselt jooksis piki aeda tornist torni. Olime küll üsna veendunud, et kusagil on maa-aluse käigu sissepääs, aga sedagi võisime hiljem otsida. Ükski alarm ei käivitunud ja me hiilisime kohati lausa millimeeterhaaval ja iga lehekest kontrollides edasi, teejuhiks lihtne geomeetria – see, mis iganes siin ka poleks, peab asuma ringi keskel. Olime sedaviisi läbinud sadakond meetrit, kui avastasime veel ühe aia, peaaegu samasuguse kui see, mille alt juba läbi olime tulnud. Siin-seal ehtisid seda sildid, seekord juba tõsisema (venekeelse) kirjaga: „Kõrgendatud salastatusega objekt. Maastikule on installeeritud automaatsed hävitussüsteemid. Mitte mingil juhul ei tohi seda aeda ületada.” Ja keegi oli nende peale riputanud valgest plekist sildid, millel oli eesti- ja ingliskeelne tekst: „Vastavalt Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni vahelisele leppele, mille on heaks kiitnud NATO vaatlejad, kuulub siinasuv kõrgendatud ohtlikkusega objekt Vene Föderatsiooni jurisdiktsiooni alla. Barjääri ületamist käsitletakse Eesti Vabariigi riigipiiri ületamisena ja Eesti Vabariik ei kannu mingit vastutust võõral territooriumil toimunu eest.”

Uurisime seda aeda pisut, suundudes seekord paremale, ja jõudsime üsna peagi aiaauguni. Paistis, nagu oleks mingi hiigelmehhanism ühe posti maha sõitnud ja traatidesse takerdunud, sest ka lähemad terved postid olid augu suunas kaldu. Mingeid jälgi aga ei olnud, keegi ei olnud seda kohta parandada proovinud, ja kohe selle vastas paistsid purunenud betoonpunkri rohtukasvanud jäänused, mis vaevu maapinnast kõrgemale tõusid. Uurisime neid põgusalt ja leidsime väljapoole suunduva käigu, kuid ei hakanud sellele aega raiskama, sest meil oli vaid üks viletsavõitu taskulamp. Põleva tiku sirgelt tõusev leek näitas, et kõik oli suletud. Kas uksega või varisenud, seda

võisime vaid oletada.

Heitsime kõrvuti punkrimüürile ja silmitsesime metsaalust teisel pool aeda. Mingit vahet polnud märgata. Samasugune võssakasvanud ja vettinud varasügisene mets jätkus vähimagi muutuseta. Siin-seal võis näha ligi saja meetri peale, enamjaolt aga piirasid hallid sammaldunud tüved ja tume raagus põõsastik vaatevälja paarikümnele meetrile.

„Kui suur see sisemine aed on?” küsis Kroux vaikselt. Sõime jälle šokolaadi ja loputasime seda viskiga alla.

„Viis-kuus kilomeetrit vähemalt.”

„Tsentrini seega umbes kilomeeter?”

„Jah.” Matemaatikat tundsin temast muidugi paremini, aga nii lihtsate tehetega sai ta hakkama.

„Mis seal olla võib?”

Heitsin talle kõõrdpilgu. „Strateegiliste tuumaraketide stardiseade.”

Ma ei teagi, kas ma mõtlesin seda naljana. Kroux ei naernud.

„Tavalises elus selliseid asju ei juhtu. Ei juhtu.”

„Suurte tähtedega, punkt,” pidin nõustuma. „Olgu, aga me ei ole päris tavalised. Ehk ei ole kellelgi kohalikest olnud julgust siia tulla? Oleme kolmandat päeva lakkunud, just alustamas uut elu uues, OMA riigis, nii et kerge eufooria on ehk vabandata?”

„On siin Eesti sõjaväge?” Kroux, keda mu moraalsed arutlused ei huvitanud, vaatas pingsalt ettepoole.

„Ega me ei pea nendega kohtumist otsima. Aga alati võib esineda lolle juhuseid.”

„Tead ju, et eesti ajateenijad peksavad suletud territooriumitelt tabatud hulkujad lihtsalt läbi?”

„Kui kätte saavad. Ei saa. Aga ma ei tahaks oma poiste pihta lasta.”

Ta noogutas. „Mingi kümme-kakskümmend ajateenijat ei ole muidugi probleem, kui me just juhuslikust kuulist pihta ei saa. Kumb siin siis võib olla – kaitse või sõdurid?”

„Vähemalt ei kasutata neid korraga – üks tapab teise... Kes ei riski, see šampanjat ei joo.”

„On siin läheduses veel sõjaväeobjekte? Ega see ainuke ei ole?”

Raputasin pead. „Vene sõjaväe käes olnud territoorium on tohutu. Pakun ikka kümnetes ruutkilomeetrites.”

„Päevavalgust jätkub veel mõneks tunniks. Tunneme me löksud ära? Päike on heledalt paistnud, soojalaidke siin-seal on,” mõtiskles Kroux valjusti. „Radarid, soojusandurid ja kõik muu selline annavad maastikul alati vigu. Kui liigume aeglaselt, mantel laiali, ja viibutame enda ees ja kohal oksa, ei peaks ükski selline seade meid nägema või vähemalt mitte otse meie peale sihituma?”

„Küsimused! Neid oskan minagi esitada, ja sa tead vastuseid.” See oli nii, ja ei olnud ka. Seadmed on looduses ebakindlad, aga risk oli kõrge. „Läheme esimese üllatuseni, siis pöördume tagasi.”

„*Red – the blood of angry men! Black – the dark of ages past!*” leelotas Kroux vaikselt irvitades kurat teab kust pärit lauluridu. „Tõeline oht algab alles siis, kui mõtled, et oled löksust möödunud.” Ta libises ava suunas. „*Red – a world about to dawn! Black – the night that ends at last!*”²

Ja siis liikus eespool miski. Märkasime seda mõlemad samal hetkel, Kroux tegi tireli ja tardus puutüve taga. Ka itsitust kuulsime me korraga. See ei olnud ei inimese ega looma hää, see oli midagi sellist, mida võiks teha naerukott või mõni elektrooniline vidin, kuid ometi kõlas see

² Need värsid on muusikalist „Les Miserables”

seletamatult pahaendeliselt. Mul käisid külmavärinad üle selja ja jõudsin just mõelda, et hea, et see päeval juhtub, kui avastasin, et sellegagi on midagi paigast ära. Päikest tähistav heledam laik oli taevast kadunud ja metsaaluses tihenesid varjud. Tihenesid kiiresti ja kusagilt tekkis udu. Hetk varem meid ümbritsenud tavaline raagus ja ebasõbralikult külm mets oli asendunud tontliku ebareaalsusega. Miski nagu liigutas mulluste lehtede all, miski lähenes meile, peites end lausa samblast väljanõrguvas udus. Nihutasime ennast vaikselt ja automaatide kaitseriivide klõpsatused näisid selles niiskes tardumuses kummaliselt kõlatult vastu kajavat. Itsitus kostis lähemalt ja vaikis samas.

Kõik püsis liikumatu, ainult udu tihenes ja voolas meie ümber. Adusin korraga teravalt, et keegi on meie selja taga. Tõmbusin looka, püüdes mitte häält teha, viisin raskuse põlvedele ja hakkasin pöörduma. Kui mu sõber pilgu selja taha heitis, arvasin esialgu, et olin siiski piisavalt müra teinud. Olen alati imetlenud ta kiiret reaktsiooni – relvatoru lausa vuhises läbi õhu ja valang läks madalalt üle mu pea. Veeretasin end vaistlikult kõrvale ja otsisin sihtmärki. Kroux kergitas ennast vastu puutüve liibudes ja uuris sähviva pilguga ümbrust; ma ei näinud kedagi. Enne, kui ma talt küsida jõudsin, mida ta õieti tulistanud oli, hakkas miski aiaaugust läbi tulema. See ilmus udust galopeeriva hobuse kiirusega ja sarnanes kõdunenud lehtede ja alusmetsa keeristormile. Esimesel hetkel arvasin, et mõni jändrik tamm on mingil ebaloomulikul viisil ellu ärganud ja ründab meid, järgmisel sekundikümnendikul aga nägin, et tal on küll jäsemeid ilmselt rohkem kui sünnis, kuid lisaks ka pea ja kollakalt kiiskavad õelad silmad. Jäämata seda nähtust imetlema, tulistas Kroux lühikese valangu, ja kui ma relva tõstsin, et tulijat kirbule võtta, oleksin peaaegu kangestunud – need kaks silma, mida olin näinud, olid ühel poolel! Tal oli neid veel. Ehk on teile tuttav tunne, et nüüd kohe läheb pärakuhivas lõdvaks ja püksid täituvad millegi pruuni, vedela ja haisvaga? Väga kaugel ma sellest ei olnud.

See kõik võttis siiski mõned sekundikümnendikud aega ja siis vajutasin ma päästikule. Kuulid näisid viirastusest läbi minevat, ent need ilmselt ei meeldinud talle ja ta lagunes koost. Raputasin uskumatult pead, pilgutasin silmi ja vaatasin hajuvast lummuses hallikaid, natuke koera või ahvi meenutavaid elukaid, kes mööda metsaalust kiiresti eemale põgenesid. Neid oli seitse-kaheksa. Mingit suurt olendit ei olnud, tegu oli vaid pettepildiga.

Taas kajatas metsa all itsitav puine naer, mille suund jäi määramatuks. Oli hämar ja külm ja tihenevas tumeduses luuras midagi õudset.

„Kaome siit,“ laususin vaikselt. Kroux noogutas ja me alustasime taandumist, joostes lühikeste sõõstudega ja jälgides kogu aeg seljatagust. Valgust jätkus veel niipalju, et ümbrus kätte paistis ja nüüd tundus lage ja vettinud metsaalune õnnistusena, sest märkamatult seal meile ligi hiilida ei saanud.

Ent naer järgnes meile ja puude vahel vilksatasid kogud, mis aga kadusid enne, kui me tulistada jõudsime.

„Neetud päkapikud,“ kirus Kroux ja ma oleksin nagu panniga pähe saanud – just seda nad *olid* – päkapikud, paremat nime nende jaoks polnud.

„Vaata...“ hoiatas Kroux. Hallid kogud jooksid eemal kokku tombuks ja korraks viirastus mulle uuesti endine olend, ent seekord tarvitses mul vaid korraks silmad sulgeda ja pead raputada ning siis nägin ma sellest kuidagi läbi, nägin kobarasse kogunenud ja üksteise külge klammerdunud olevusi, kelle ümber nagu lehvis ja voogas midagi, mingi kate või vaevu-vaevu valgust murdev loor. Sihtisime mõlemad ja tulistasime ilmutust. Kate või meelepete või mis see iganes oli, lihtsalt kadus, lagunes, ja kogud jooksid laiali. Me polnud taas tabanud, sest maha ei jäänud kedagi.

Olime jõudnud teise aiani. Kroux viipas, ma pugesiin läbi, spurtisin üle riba, sukeldusin teise traadi alt läbi ja pöördusin. Kroux tulistas, tal lõppesid magasinis padrunid, kuid ta ei proovinudki seal uuesti laadida, vaid pöördus ja seisis paar sekundit hiljem mu kõrval. Vahetasime pilgu ja korraga

oli meil imelik joosta. Siiski taandusime kiiresti. Meie taga, aia juurest, kostis nagu sõnelust, sõimu ja siis uuesti itsitamist. Kroux oli uue magasinini sisse lükanud ja vinnastas relva.

„Palju sul padruneid üldse on?” küsisin, kui me kiirkõnnil edasi, õigemini küll tagasi sammusime.

Kroux krimpsutas nägu. „Eelmine oli ainus täismagasin... kaasas. Selles on umbes kakskümmend padrunit, igasugused läbisegi – trasserid, soomustlâbistavad, süütekad, mida iganes. Sul?”

„Mul ainult see ongi.”

Kroux krimpsutas veel hullemini nägu. „Sellepärast sa nii kokku hoidsidki. Palju sul alles on?”

„Mõned.”

„Püstolis?”

„Kaks kaheksast. Sul?”

„Ainult kuus revolvrivis.”

Noogutasin. Meile mõlemale oli selge, et kui need elukad üritavad tõega rünnata, oleme laskemoonast lagedad – olime padruneid vaid muuseas pisut „peoga” kaasa võtnud, tegelikult arvamata, et neid päriselt ka vaja läheb.

Naer lähenes ja veel korra jooksid need veidrad olevused viis-kuuskümmend meetrit meie taga kuhjaks kokku.

„Mina,” ütles Kroux ja tulistas. Trasserite punakad jooned hüplesid tumedas varjus vilksatavate hallide kogude ümber, ühes tüves sähvatas süütekuuli tulekeel ja ootamatult kõlas metsa all valukisa. Selle kaja ei jõudnud veel vaibuda, kui panin tähele, et läheb nagu heledamaks. Ebaloomulik udu lõi virvendama, rebenes ja lagunes tortideks, mis lausa silmnähtavalt läbipaistvaks ja siis olematuks muutusid. Hallid varjud põgenesid kaugusse.

Vahetasime pilgu. Metsaalune oli jälle tavaline. See tähendab, oktoobriõhtuselt vastik, niiske ja ebasõbralik, aga täiesti maine. Kõhklesime oma paarkümmend sekundit, ent ei suutnud vastu panna kiusatusele tagasi, vaatama minna. Maha polnud jäänud ühtegi kogu, aga siin-seal põõsastel ja rohul oli tumedat verd.

Kehitasime õlgu ega jäänud kauemaks viivitama – päike oli loojumas ja olime pea kuus tundi ringi trampinud.

„Hõbekuul?” küsisin, kui kiirkõnnil ja pea igal sammul tagasipilke heites auto suunas vuhkisime. Kroux kehitas õlgu, ent ta toon oli üsna ebakindel:

„Ma ei mäleta täpselt padrunit järjekorda selles salves. Minu arust soomustlâbistav. Aga võis ka trasser või süütekas olla. Naljakas...”

„Äh, me lihtsalt ei tabanud.”

Ta vaikis ja vangutas pead. „Me kumbki ei lase sellelt distantsilt nii suurest märgist mööda. Nagu tavaline kuul ei mõjuks?”

„Ähh.”

Vaikisime natuke, siis Kroux turtsatas.

„Mis asjad need õieti olid?”

Heitsin talle kõõrdpilgu. „Ise ütlesid, et päkapikud.”

„Neid nad kõige rohkem meenutasid. Ma ei usu päkapikkudesse.”

„Seal,” – heitsin seda öeldes järjekordse pilgu tagasi –, „ei olnud küsimus uskumises.”

„Ega ma ei filosoferinud ka. Ma tulistasin.”

Olime jõudnud viimase aiani ja tulistasime veel kord pilkudega metsaalust.

„Ah et neid nad seal hoiavadki...” pomises Kroux. „Mis nad meist tahtsid?”

„Võib-olla ei meeldinud neile su laul?”

Ta ainult krooksatas solvunult.

Olin ühe teise mõtte lõpuni mõelnud. „Tead, hämar äri see on, aga kõige hullem on see, et nad on lahti. Peab ikkagi Taati hoiatama... ja võib-olla metsavahti. Ma ei tea, mis imeelukad need on... aga kohalikke peab hoiatama.”

Kroux noogutas ja ulatas mulle viskipudeli, millele ma põhja peale tegin. „Varusid tuleb niikuinii täiendada. Ja ehk saame kuidagi Ellu-Pillega kokku.”

Õhtu jätkus veidralt ja ebameeldivalt. Vaevalt saime oma õhtupooliku seiklustest rääkima hakata, kui Taat peaaegu lakke hüppas.

„Metsa, te rajakad?” Ta jalutas paar korda üle toa ja toetus siis aknalauale. „Sinna ei tohi menna!”

Vahetasime pilke.

„Miks siis? Kunagi oli seal jah vene sõjavägi... Mäletan lapsepõlvest, et julgesime metsa vaid kraavi tagant piiluda...”

„Lappset juoksit metsani?!?” Taadi laubal paisusid sooned.

„Kas sa ei teadnud seda? Mitte kunagi metsa. Noh, hiilisime seal, mõnikord ajas Undva-Mihkel meid ära...”

Taat pöördus järsult ja jäi aknast välja vaatama.

„Sie on irmus koht,” lausus ta, hää l kohutavalt vana ja ebakindel.

„Miks?” küsisin ettevaatlikult, üritades olla viisakas ja mitte eriti huvitatud. Taat tuli laua taha tagasi. Ta oli end kogunud ja läks üle peaaegu kirjakeelele:

„Seest pole kümmet aastatki, kui Päärlepa Endrik siel taga, Karunda kandis miini otsa meni. Teised poisid juoksit ää, kui nägit, et temaga on kutu, soldatit aijit neid viel kuertega taga, aga nad sump'siva Virleojas... Perast oli terve küla julgeolekut täis, Endriku keha ei antudki kätte, tuli tinakirst... Iga aasta lähvöp siel moni sieneline ja marjalkäija kaduma... Indru Villem kävi siel kasarmutes kolamass peale soldatite äraminekut, oli metalli müünd. Jäi haigeks teine ja siis ükskerd ei tuldkki enämp linnast tagasi. Miskit irmus paha on siel.”

Üritasin talle neid päkapikke kirjeldada, aga see jutt nagu ei jõudnud talle kohale. Ta läks kohutavalt kurjaks, süüdistas meid rumaluses ja alkoholismis ja keelas selliseid teemasid tema majas suhu võtta – see toovat õnnetust. Et neid lugusid olla siin igasuguseid ja tema elab metsaga rahus.

Ma ei uskunud mitte üht sõna, mida ta rääkis. Kõik oli täpselt nii nagu alati – ainult ebamäärased vihjed ja pooltõed ja ei kildugi kasulikku informatsiooni. Ailit ega Kaarlit ei olnud, Minna läks vara magama ja torssis Taadiga ei tulnud vestlusest essugi. Ma ei kuulnud kohalikke uudiseid, ma ei kuulnud midagi – nii paljusid asju, mida ta oleks võinud mulle rääkida, aga ei rääkinud. Hiljem kõigele tagasi mõeldes pean just seda õhtut pöördepunktiks, millest peale Taat ei tundunud mulle enam väärikas ja austusväärne. On ta ise kunagi hiljem mõistnud, mida ta tegi? Vaevalt. Kahjuks. Kui palju surma, valu ja vaeva oleks võinud vältida, kui me oleksime suud puhtaks rääkinud, aga

tema vaikis tõlbilt! Nagu nad kõik seal. Nagu alati.

Räpane sõda

See oli poolteist kuud hiljem, kui sündmused järsku meeletu tempoga liikuma hakkasid ja maailm tükkideks lendas. Oli õhtu, ma parkisin mingit järjekordset firmast laenatud panni Aivari isa maja õue, seisatasin korraks külma vihma käes, et mõtteid koguda, ja millegipärast haarasid mind külmavärinad. Kas teate seda väljendit, et surm läks selja tagant mööda? Tänavalaternate kahkjast valgus peegeldus sajus ja murdus miljoniks täheks ning akende kardinakattes pastelsed nelinurgad virvendasid lompide tilgasäbrusel pinnal. Puude paljad mustad võrad heitlesid tumehallis taevas hootise tuulega ja korraga tundsin meeletut igatsust möödalendava UFO järele – et peale hääletada ja siit hädaorust minema saada. Paraku pole ma kunagi olnud ebausklik – aevastasin ja see hetk möödus.

Kuulatasin, muusika mängis. Kui seda juba siia kuulda oli, pidi sees valitsema põrgulärm. Mu tulek oli seega vilja kandnud – vähemalt mõni sõpradest, keda vajasin, oli seal all. Laskusin trepist keldriukse juurde, läbisin väikese vaheruumi ja lükkasin sisemise ukse lahti. Garaaži sisemus tahtis mind tagasi lükata – esiteks helitult ja teiseks – hoopis vastikum! – tubakasuitsune õhk. Peab lontrusi jälle kasvatama hakkama – mitu korda räägitud, et sees ei tossa! Virutasin ukse kinni; kuulda seda ei olnud. Seisatasin lävel ja silmitsesin ruumi, ehkki olin seda piisavalt näinud; oli viimane hetk mõtteid koguda.

Selle garaaži eripäraks oli see, et siin ei olnud mitte kunagi olnud mitte ühtegi autot. Uste asemel oli kapitaalne puusein, ja kaldtee selle taga oli vähemalt meetri jagu mulda ja muud sodi täis valgunud. Ruum oli täis boheemlaslikku kולי, parkettpõrandal vedelesid rasked nahaga ületõmmatud madratsid ja muud väiksemad esemed alates raamatutest ning lõpetades õllekastide ja tühjade pudelitega. Ainsateks mööbliesemeteks olid hiiglaslikud vanaaegsed nahktugitoolid ja anakronismina mõjuvad elektroonikat täis kuhjatud laudad nurgas. Muud asjad, sealhulgas neli hiigelsuurt kõlarit, olid seinariulitel. Toas viibisid kaks tüüpi, keda lootsingi siit leida – ühest paistsid tugitooli tagant vaid madratsile asetatud jalad, teine oli peadpidi lahtivõetud arvuti sisemuses. Lõpuks tõmbas viimane oma poolesentimeetrise soenguga kolba arvutist välja, vaatas ringi ja osutas kruvikeerajaga ukse poole. Tugitoolist sirutusid varbad võimendi liugurpotekate juurde ja muusika muutus talutavaks. Tugitool pöördus ja laisalt lamasklev kogu takseeris mind hindavalt.

„Hau, Olaf, mis seisad seal nagu ausammas tundmatule insenerile?”

Kehitasin õlgu ja astusin laua juurde.

„Kohvi on?”

„On küll. Siin,” vastas tüüp arvuti juurest – Aivar – ja viskas termose. Sain selle vaevu kätte – neetud karateka-osavkäpp kippus teinekord inimesi liigselt enda järgi hindama. Kuni ma tassi otsisin ja endale kohvi valasin, ei pööranud mu probleemide allikas seal tugitoolis mult pilku.

„Olaf on tujust ära. Seda jahmatamapanevat fakti demonstreerib meile ilmekalt tema näoilme, peahoid ja eelkõige tavatu vaikimine.” Ja siis hoopis teisel toonil: „Mis viga, sõber?”

Millestki tuli alustada.

„Kogu oma lugupidamise juures, mis ma sinu vastu tunnen, oo Kroux, pean ma ütleva, et parim kaitse on rünnak vaid siis, kui vastas seisab Maginot’ tüüpi sitakäkerdis. Pealegi oled sa ebaväärikalt uudishimulik. Sul on minut aega endale ise hinne anda, püksid maha lasta ja perse ette keerata. Aivar, on sul tugevamat pillirookeppi? Vaibaklopper ajab ka asja ära.”

„Aaa... Ma juba mõtlesin, et pean korraks lahkuma.”

Mühatasin ja pöördusin grammofoni kõrval vedelevaid plaate uurima.

„Kelle käest sa W.A.S.P.-i said?”

„Ivari kaudu tuli.” Aivar oli huvitatult pea tõstnud. „Kroux, millega sa hakkama said?”

„Olen süütu kui talleke.”

Aivar pistis pea arvutisse tagasi. „Mõelda pole siin tegelikult midagi. Pille, eks ole?”

Uuris süvenenult plaate, sellal kui Kroux oma toolis niheles.

„Jee,” nõustus ta lõpuks. „Aga palun säästke mind oma idiotlikest märkustest,” lisas ta kiiresti.

„See on asjade loomulik käik.”

„Mis asi?” küsisin kergelt segadust teeseldes.

„See on sellepärast, et Rody seal käis.” Aivar oli taas mingi juhtmepeusaga ametis ja tegi nägu, et on tegelikult hoopis kusagil mujal. Tundus, et nad on sellest äsja rääkinud, sest Kroux võttis kohe tuld:

„Ei! Rody pidi varem või hiljem seal käima, vastasel korral ei oleks ta Rody, vaid midagi lähedasemat Homo Sapiensile. Jah, ta provotseeris kriisi, ent see pole kaugeltki asja sisu... Hea, et niigi läks.”

„Hea?” vaatas Aivar üles. „Aasta otsa on asi normis, nüüd lendab kõik kuradile.”

„Oodake nüüd. Millest te räägite?”

Aivar vaatas meid arusaamatuses. „Rody käis Pille juures ja keeras Krouxi moosi perse. Kroux ei ole süüdi.”

„Ei ole?” Vaatasin sõbrale otsa. Ta langetas pilgu.

„Olaf, ma oleksin pidand sulle seda rääkima. Aga mul... ei läind hästi ja... nagu ei olnud midagi rääkida... On muudki. Kust ja mida sa kuulsid?”

„Ellu helistas mulle.” Olin hakanud kuulma just neid asju, mida lootsingi ja millest mul vaid mõni tund tagasi aimugi ei olnud, ent nurga alt, mis mind segadusse ajas, nii et aja võitmiseks tegelesin saabaste jalasttirimise ja nurkalennutamisega.

Kroux jälgis mind. „Sõber, mul on piinlik. Me rääkisime tol korral paljust, aga siis tulid teised asjad vahele ja...” Ta vaatas uuesti maha, kui pilgu tema poole pöörasin. „Mul ei olnud millegi üle uhke olla ja kuni sa ei küsinud...” Ta laiutas käsi.

„Räägi siis?” riskisin. „Mis viimane kord juhtus?”

Kroux uuris mind sekundi ja muigas siis rõõmutult. „Mitte midagi ei juhtunud. Lihtsalt sammusin minema.”

Kusagilt tuli alustada. „Miks?”

Krouxi suu läks ussiks. Ta otsis tooli tagant õllepudeli, vaatas korra Aivari poole ja hakkas rääkima:

„Noh, astun uksest sisse, tema istub ja loeb raamatut. Küsisin, mis asi see on, vastab nii umbmääraselt. Istusin siis diivanile ja lasin asjal olla. Hakkas seal midagi oma naharäbalatega õiendama, nagu tal kombeks on – kunstiks nimetatakse. Küsisin: „Sa oled nii vaikne täna?” Tema: „Ei, ma olen lihtsalt pisut pahane sinu peale.” Mina: „Kas selle päevikuloo pärast?” Vastas eitavalt. „Järelikult selle pärast, mis sa Rodylt kuulsid?” – „Ei, mis sa uurid.” – „Ma ei saa aru.” – „Ah, pole tähtis.” Natukese aja pärast proovisin uuesti ja teate, mis mulle õeldi? „Ära põe nüüd.””

Arvuti sisemusest kostis hirnatus ja Kroux surus huuled kokku. Heitsin sinnapoole pisut häiritud pilgu ja Kroux jätkas: „Ma mõtlesin seda asja igatpidi, siis vabandasin, et mul on pikad juhtmed,

viskasin vatid selga ja tulin tulema. Üldjoontes kõik. Kõigeks selleks kulus ligikaudu veerand tundi.” Ta pomises midagi omaette ja küsis siis: „Mida Ellu sulle rääkis?”

„Hiljem. Ta oli väga närvis.”

Mõlemad vaatasid minu poole.

„Sul oli temaga omal ajal midagi,” küsis või õigemini tõdes Kroux.

„Jah. Aga... see oli ammu ja siin on hoopis muud seosed. Sa lubasid rääkida. Mis selle päevikuga õieti oli?”

Kroux vaatas Aivari poole, too huvitatult minu poole.

„Sa ei teagi või?”

„Ei.”

„Mjaa.” Kroux irtas. „Retrospektiivselt on see üsna meeldiv, eriti olevikku arvestades. Aga lugu on selline – vaata, Pillega hakkas mul see asi siis, kui sa midagi Elluga ehitasid; seda sa tead. Aga möödunud aastaks oli Pille mu vaateväljast kadunud üle nelja aasta. Olin kroonust tagasi, sinu tegemistest ja asukohast polnud mul õrna aimugi ja nii ma igavlesin ja tegin plaane, kuda teda taas üles otsida. Sõber, aseta end mõttes minu olukorda – mul pold ühtki elementaarset võimalust tutvuse taastamiseks, *ergo* – midagi muud tuli välja mõelda. Ühel päeval kirjutasin valmis pseudopäeviku, kus polnud ainsatki muud konkreetset pidepunkti, kui nende – tema ja Ellu – aadress, ühe minevikumeenutusega seoses. Järgmiseks saatsin Peki nende ukse taha jutuga, et tal läksid ühe mehega diplomaadid vahetusse ja sellest võõrast, mis talle sattus, õnnestus ainsa viitena leida nende maakodu kasutatavalt täpne kirjeldus. Ja ega Pille ei tea, kes see mees olla võiks? Et ta ise läheb komandeeringusse ja kas Pille ei tegeleks selle asjaga? Nagu oligi arvestet, tekkis Pillel asja vastu huvi, ta otsis mu aadressi üles ja põhjus sinnaminekuks oligi olemas, edasine sõltus ju juba minust.”

„See kõik tuleb sellest, et inimesel ei ole kuraditki teha,” kviteeris Aivar oma nurgast. „Aga eesmärk pühendab abinõu. Vinge, nigu kinos.”

„Olgu, sa käisid ta’ga omal ajal, see selleks. Sa otsisid ta üles, kah tore. Milles on asi? Miks Rody sinna läks?”

„Ma hoidsin tema eest kõrvale.”

Ma sulgesin silmad ja oigas. „Sa jätsid ta kogu sellest almaznikute lepingu sitast läbi kaevama?”

„Jah. Ta tahtis algdokumente. Kust ma talle neid võtma pidin? Neid pole kunagi olnudki.”

See pani mu kõhuvalu häält tegema, ent polnud momendil oluline.

„Kuidas ta üldse oskas sinna minna? Kas sa ei teadnud, et Rody-kujulised väärnähtused tuleb isiklikust elust, eriti naistest hermeetiliselt eraldada?”

Kroux krimpsutas nägu. „Seda ei saand põhimõtteliselt välistada. Kui ma mõt’sin välja selle päevikuloo, oli mul ainuke kõlblik mees sinnasaatmiseks Peki – Musta ma siia segada ei taht ja Aivarit ma siis ei tundnud. Ma ei võinud ette näha, et pool aastat hiljem läheb meil Pekiga seis nugade peale ja nad Rodyga koos tegutsema hakkavad.” Ta tegi uuesti lõusta ja ma nägin, kui raskelt sõnad tulid. „Mina viisin Rody kunagi Elluga kokku, ta üritas midagi samal ajal kui mina, nii 5-6 aastat tagasi. Ja peale minu ärakukkumist üritas vist Pillega... Ta on meil ju selline – tahab Baltimaade Kuldmunnina Guinnessi rekordite raamatusse pääseda... Ja mul tuli talle mõnd asja rääkida, sest Peki kaudu ta kuulis niikuinii mu sealkäikudest. Ma lootsin, et asi nii jääbki... ehkki lootus on lollikeste lõks.”

See sobis päris hästi kokku. „See seletab paljutki. Mis sa edasi mõtlesid teha?”

„Midagi.”

„Midagi? Ma saan aru, et ligi aasta otsa oli sul asi enam-vähem? Mängleva elegantsiga tõmmati sulle nüüd vesi peale. Ma ei mõista su suhtumist – kuidas sa nii kergesti taandud? Eriti su fatalism – millega sa veel rahul oled? Sulle kallati vagunitäis sitta kaela ja siin sa nüüd istud?”

„Isegi sinu ajurakkude hulga juures...” pomises Kroux. „See on mõtlemistüüpide erinevus,” alustas ta siis teeseldud tüdimusega. „Maailmavaade, mis meile on loomulik, omane, nii igapäevane, et me ei vaevu selle üle isegi mõtlema, võib temale olla vastuvõetamatu. Meie tegutsemislaad on talle võõras ja äratav seega temas kaitsereaktsioonina põlgust. Ma ei saa ega tahagi olla selline, nagu peaks olema tema Unelmate Prints. Ma tean ta õe kutti – see on tavaline kohalik mittemidagiütlev poisike, aga – *attention* – tulevane taluperemees, üliõpilane, seega kindlustet, helge ja turvalise tulevikuga! Muidugi on miilitsalegi selge, et see kõik pole täna tema oma, ent ons selles küsimus. Kogu see agraar-kiriklik seltskond, kes teda ümbritseb – vanemad, sugulased, sõbrad – see on üks elustiil, üks mõttelaad, ja meie oleme sellele võõrad. Kogu see näilisusel, sõnademaagial, vaimsel spekulatsioonil rajanev mõttemaailm, läbi imbunud minevikuvarjudest, mida ta kannab nagu dinosaurus saba, avaldub kokkupuutel vähe moodsamate eluhoiakutega masendava alasti küündimatusena. Kogu minu temale suunatud tegevus oli siiani redutseeritud tema mõistmisvõime tasandile. Rody sealkäik, temalt saadud info, ükskõik, mis ta siis rääkis, oleks nõudnud iseseisvat mõtlemist senisest erinevates kategooriates, oskust tabada tõde, ent see vaid - hrrr! - avas tal silmad.” Ta sajatas omaette.

„See mittemidagiütlev poisike on muide mu nõbu.”

Kroux maigutas. „Sorry, ma ei teadnud seda...”

„Sõjad sütivad sellest, et inimesed ei räägi omavahel. Kas Pille ütles sulle, millest nad Rodyga rääkisid?”

„Ainult üksikud vihjed,” pomises Kroux maha vaadates.

Kallasin endale kohvi. „Sul on võib-olla kasulik teada, et Ellu kõne ja siiatuleku vahel võtsin ma Rodyl kõri pihku ja väänasin tast välja vestluse ülevaate, lubades loomulikult, et see jääb meie vahele.”

„*E tu Brute*”³, oigas Kroux.

„Nii et võtke arvesse,” osutasin sõrmega ka Aivari peale, „et teie omakorda ei ole sellest kuulnud. Nüüd hakkame mängima äraarvamismängu – miks oli Ellu sigatige? Ma tegelikult ei taha su turjal trampida, aga mu sugulased on siia segatud ja ma pean teadma, mis toimub.”

„Arvad, et Rody rääkis tõtt?”

„Mida sa veel ei taha! Tähendab, ta rääkis mulle mingi ümmarguse murdosa tõest. Ta teab, et ma tunnen Ellut, seega absoluutset ajalehte ta mulle kokku ei kedranud. Ta kardab kontrolli võimalust – ta vist ei tea, kui vähe ma Ellut tunnen või üldse viimasel ajal paigaga seotud olen – ja tal on mind veel vaja.”

Kroux mõtles hetke. „Kas ma saan õieti aru, et siin taga on midagi rohkemat?”

„Jah,” ohkasin. „Võib-olla pole see tähtis, ehk on meie pisikesed isiklikud mängud vaid teisejärgulised detailid, aga mäletad tunnet, mis meil oli enne Kõšõnghalad? Ma kardan.” See oli tõsi.

„Need pisikesed hallid...” alustas Kroux ja me mõlemad vaatasime korraks Aivari poole, kes peale viimaseid sõnu oli meid üsna juhmilt põrnitsema jäänud ja siis suu lahti tegi.

„Hiljem!” pahvatasime Krouxiga kooris ja ta lisas uuesti minu poole pöördudes:

³ Ka sina, mu Brutus (lad. k.)

„Ükskõik, ole hea, räägi mulle sellest Rody ülekuulamisest. Kui see oluline on?”

Kehitasin õlgu. „Kardetavasti on, katsume aru saada. Okay. Niisiis – Rody sõitis sinna pühapäeva õhtul, orienteeruvalt kell kaheksa. Peki ei teadnud midagi paha arvata ja arvatavasti viis ta treppi. Ta läks ukse taha ja koputas, plikade mutt tegi lahti. „Kas Pille on kodus?” Mutt kõhklevalt: „On küll.” Üle öla: „Pille, sulle on külaline.” See köögist: „Las tuleb sisse.” Mutt astus sammu tagasi ja lasi Rody sisse, too läks köögiuksele, toetas käed uksepiitadele, nagu tal kombeks on, ja takseeris Pillet, eks tal oli ka põnev moment. Pille vaatas üles, täpset sõnastust ei mäleta, midagi imestavas käändes, igatahes Rody: „Palun vabandust, mul on sulle üks jutt.” – „Tule sisse, võta saapad ära.” – „Ei ole aega, sõber väljas autos ootab.” Mutt askeldas seal köögis ringi, pani mingi parooli, et kas külalised süüa ei taha? Pille vaatas tema poole: „Emme.” See: „Ja-jah, juba lähen.” Läks. Rody küsis otse, et ega sind seal pole. „Aga miks sa teda siit otsid?” – „Ma olen teda igalt poolt otsinud, mul on teda väga vaja leida ja see on lihtsalt viimane koht.” – „See on tõepoolest viimane koht. Kust sa selle peale tuled, et ta võiks siin olla?” Rody: „Ma tean, et ta aeg-ajalt siin käib, igaks juhuks,” ja kogu muu möla. Siin on esimene auk, sest kusagilt tuleb Ellu küsimus: „Aga miks te teiste naiste juurest ei otsi?” See küsimus peab olema provotseeritud, midagi jäi vahele, ent *no information*. Vastus igatahes oli: „Me juba oleme kõigi ta plikade juurest otsinud, teda ei ole.””

„*Damnation!*” pahvatas Kroux.

„Midagi täiesti rodilikku,” pistis Aivar vahele, parajasti mingeid pistikuid õhkmontaažis tasakaalu sättides.

„Edasine on ilmselt tähtsusetute fraaside pundar kuni Rody järgmise tippküsimuseni,” jätkasin. „See võib sulle tunduda ebadelikaatne, ära saa minust valesti aru, mul on põhjust seda küsida, *et cetera* – kas mu sõber saaks ööseks siia jääda?””

Kroux vangutas pead, huviga mind vaadates.

„Põhimõtteliselt ju vaba ruumi oleks, ent vanemad ei vaataks sellele hea pilguga.” Ja mingi vihje köögi tagusele toale.”

„See on kolikamber,” märkis Kroux mõtlikult.

„Ma tean. Järgnevad vihjed selle kohta, et sa olevat seal pimedas luuranud.”

„Misasja?!” Krouxi kael venis üllatusest pikaks.

„Keegi külast olevat sind näinud. Siis sa olevat tund hiljem arvatavasti Ellut akna peal näinud ja kontrollimas käinud, kas Pillet tõepoolest ei ole.”

„Uuuu,” libistas Kroux peo üle silmade. „Sihukese jutu peale võivad tuhud hakata.”

Noogutasin. „Mõned korrad läksid sa sinna arvatavasti peale seda, kui olime metsas hulkunud? Kuidas sind nähti?”

Kroux kehitas õlgu. „Jutt on ilmselt sellest korrast, kui mul oli kaks tundi parajaks teha ja ma istusin autos eemal künkal ning vaatasin aeg-ajalt läbi binokli, et millal ta ükskord tuleb. Ega ma ennast eriti ei varjanud küll... Järelikult on sealmail pimedas ringiluuramine tavaline ja inimesed on valvel.”

„No ja arva ise, mida tähendab Ellu märkus stiilis, et ega sa end liiga tõsiselt ei võta. Rody vastus: „Ei usu, vanem mees, ise teab, mis teeb.””

„Aitäh-aitäh-aitäh,” pomises Kroux.

„No ja järgmiseks oli juttu äraminekust – Rody: „Mis sa arvad, kui lepiks kokku, et ma pole siin käinudki?””

„Ma tahtsin sulle just sedasama öelda,” lõpetas Kroux minu eest.

„Õige. Lõpp. Kuidas sa seda kommenteerid?”

Kroux raputas pead. „Jama. Võib-olla kümnendik tõest.”

„Mulle ei anna üks asi rahu,” lasin ma sõrmedega nipsu. „Seda pimedas luuramise juttu olevat talle rääkinud Ellu ja Kaarel.”

„Tere talv! Seega on ta seal vähemalt kaks korda käinud.”

„Ja üldse oleks Rodyle rohkem sobinud, kui ta oleks Pillele öelnud, et armastus tema vastu on ainus, mis Krouxi oma väljavalituga abiellumast takistab, ja tema, see tähendab Rody, on ühiskondliku päästmiskomitee eriemissar,” arvas Aivar. „Mis sünnib? Te olete seal ikka fantastilise seebi kokku kedranud. Mis elukad? Mis pimedas luuramine?”

„*Option: ignore*,” viskasin kannatamatult ta poole käega.

Kroux irvitas nukralt ja sõnas siis aeglaselt: „Igal juhul minu kui sõbra staatus oli Pille teadvuses asendunud armastusele pürgija staatusega, kusjuures kogu mu tegevus on sellest vaatevinklist nõme. Info, et mul on plikasad, kelle juures ma võin ööbida, pluss Rody käitumisest fakt, et ma olen seotud kurat teab millega.” Ta tõstis pea. „Kas teate, mis iseloomustuse andis Pille Rody kohta? Loll, aus ja uudishimulik. Rody on parem mees, kui ma arvasin, sellest loetelust on õige vaid viimane. Ta sai teada, mida tahtis... Vahenditest pole ta kunagi hoolinud.” Ta avas järgmise õlle ja viskas oma kondise atleedikogu uuesti tugitooli.

„Järelikult rääkisid sa Pillele päevikuloo ilmaasjata ära?” üritas Aivar omakorda midagi mõistma hakata.

„Jah, ent ma ei saanud riskida. Tol õnnetul viimasel õhtul, kui ma haisu ninna sain, ei teadnud ma, kes seal käis, kas Rody või Peki ise, ja mis seal üldse juhtus. Mõlemal võimalusel olid omad komplikatsioonid. Ja varem või hiljem oleksin ma selle ära rääkinud.”

„Oot, mida kuradit sa seal siis sealt üldse tahtsid?” kippus mul järg taas käest kaduma. „Mis sa siis olla tahtsid – sõber või armastaja? Midagi pooles vinnas... Kurat, mida see plika mõtlema pidi – jalutab mingi kutt aasta otsa ja vahib ähmaste silmadega otsa, ent ei võta mitte midagi ette.”

Kroux sulges hetkeks silmad ja raputas pead. „Mõttetus... Ei – eelarvamused, ka sinu omad. Selles see jama ongi, miks ma sulle rääkida ei tahtnud. Mäletad, sa ütlesid mulle juba kuus aastat tagasi, et sealt võid leida head sõbrad, ent seksist hoia see liin kaugel. Sul oli õigus, kuigi tavaliselt ei tea sa naistest midagi. Nii ma olen ka teinud.”

„Ent nüüd näeb Pille võib-olla sinus seda, mida sa isegi endale tunnistada ei taha?”

„Mine nüüd natukeseks ajaks perse, ole hea,” ohkas Kroux. „Kui sa kaotad sõbra, kes sulle üht-teist tähendas ja oled sellepärast tujust ära, seda enam, et avastad, et... Ma ei saa temaga ju veel kord *juhuslikult* kokku saada...” Ta lõsutas tugitoolis ja lümpis õlut. „Või kurat neid naisi teab... Vaevalt... Nüüd pole sel enam tähtsust.”

Aivar kires: „Seal ta nüüd kükitab nagu tühjakslastud kummielevant,” ja jätkas dotseerival oraatoritoonil. „Kas tead, mis on su suurim viga – sa teoretiseerid liiga palju. Sa sooritasid ühe hiilgava manöövri, ent seda olukorras, kus sul muud väljapääsu ei olnud, ja edasi ei tee sa mitte midagi. Organiseeritud juhus! Sündmuste normaalse järjekorra rikkumine suunatud tegevusega! Need on sinu teooriad. Ja me teame, et nad töötavad praktikas väga edukalt. Otsi kolmandat võimalust, mida teised ei näe, informatsiooni valdav vaba mõistus interaktsioonis maailmaga loob uue põhjuslikkuse, mis ei allu statistilisele paratamatusele! Aga sa ise ei ole oma teooriaid praktikasse rakendanud, välja arvatud üksikud korrad. Leia siis see võimalus! Pane oma aju tööle nüüd, kus kõik näib juba kaotatud. Põrgu, vaata mind. Ma ei tea elektroonikast mitte halli emmigi, Olaf on mind õpetanud. Ja nüüd hakkab mina – MINA, mitte kumbki teist – maja ehitama. Sest sel ajal, kui teie, naiste- ja napsimaiad taadid, hõljute õhulistes kõrgustes ja ajate seltskonnale

mullikesi, müün mina arvuteid, mis mingil arusaamatul põhjusel isegi töötavad... mõnikord. Saagem ükskord inimesteks!”

Me olime vist Krouxiga ühte väga kuhtunud nägu, sest ta küsis hulga vaiksemalt ja ettevaatlikumalt:

„See vist ei puutu üldse asjasse?...”

Noogutasime. Kroux tegi mulle otsa vaadates küsiva lõusta ja osutas, peopesa üleval, Aivarile, justkui esitleks teda. Ohkasin.

„Seal toimub midagi. Midagi, millest me aru ei saa, millesse meid ei taheta lasta ja mis tõeale au andes ehk ei ole meie asi.”

„Hallid mehikesed?” ajas Aivar oma vulcanikõrvad kikki.

Rääkisin talle paari sõnaga lapsepõlvehirmudest ja meie esimesest kokkupuutest metsaga.

„No ja viimase pooleteise kuuga oleme veel kaks korda seal metsas hulkumas käinud. Soomusvestide, infrapunaste sihikute ja soomustlääbivate kuulidega. Rohkem pole me midagi näinud. Ja seal ringi keskel ei ole midagi. Põõsad, lagendik, mingi suur rändrahn. Oo jaa, seal on midagi olnud, sest maapind on segi pööratud. Aga – põõsaste suuruse järgi otsustades – oma kümme-viisteist aastat, kui mitte veerand sajandit tagasi on seal sündinud midagi suuremat. Kontrollisime radari, metallidetektori ja radiatsioonimõõturiga – radiatsiooni ei ole, radar õõnsusi ei näita ja maa on rauda täis – armatuurraua jupid, roostes plekk... ühesõnaga tõeline prügimägi...”

„Nii, ja nagu Kroux tunnistas, läks ta teinekord õhtuti Pille juurde. Ei rääkinud sulle, sest – vabandust, sõber –” Aivar pöördus Krouxi poole „– ei saanud sa seal millegagi hakkama, aga ära lõpetada ka ei tahtnud. Sa ei teadnud, et Ellu lapse isa on Olafi onupoeg? Kas Rody teab seda?” pöördus ta uuesti minu poole.

Kehitasin õlgu. „Järjekordne vastamata küsimus.”

„Sina teadsid?” küsis Aivar.

„Muidugi. Minu lugu Elluga lõppes siis – kuus aastat tagasi. Mul oli vaid siiralt hea meel, kui kuulsin, et ta Kaarliga käib.”

„Räägi siis nüüd, mis õieti juhtus? Miks Ellu helistas?”

„Ellu oli kohutavalt ärritatud,” laususin mornilt. „Mures. Karjus mu peale... ma ei saanud tõtt-öelda muud aru, kui et mu pasakotist sõber on saatana agent. Et me üritame midagi väga halba koos mingi mustlasjõuguga, kes sealkandis tegutsevat. Et Kroux tahab ta õe mingit kohalikku peikat ja vist ka Kaarlit tappa...”

Kroux vaatas huvitatult üles. „Ja üks osa sellest on seotud lüngaga Rody pihtimusest, mille sa taktitundest välja jätsid.”

„Kas sa mõtled seda, et sel neljapäeval, mõned nädalad tagasi, kui te pidite teatrisse tulema ja ta sind õues oodata lasi, oli tal üks kutt külas? Kust sa tead?” pidin tunnistama oma hämmastust.

„Mul on üldse halb kalduvus palju teada... Tegelikult ma lihtsalt hanitasin sind. Räägi.”

„Ega siin suurt muud polegi. Kust sa üldse selle peale tulid, et tal võis seal keegi olla?”

Kroux heitis peaga: „On asju, mis on niisama vanad kui maailm.”

Andsin talle mõttes viis punkti.

Telefon helises. Aivar vastas ja siis kattis mikrofoni käega.

„Su ema küsib, kas sa oled siin. Hirmsasti olevat vaja,” ütles ta mulle.

Kehitasin õlgu ja võtsin toru; üldiselt ema mind nii ei otsinud, kuigi mul polnud erilist usku ta hirmsasse vajadusse. Seekord oli asi teisiti, tundsin rääkides, kuidas muutun üleni higiseks.

Panin toru ära ja hakkasin saapaid jalga ajama; teised uurisid mind küsivalt.

„Kaarel on raskete vigastustega haiglas,“ ütlesin, kui tundsin, et suudan taas oma häält valitseda.
„Jätkame seda vestlust hiljem.“

Ma kohtusin emaga haiglakoridoris, kus ta toolil konutas.

„Oh kui hea, et sa tulid,“ tõusis ta mind nähes püsti, toetudes kangeksjäänud jalgade tõttu tasakaalu otsides hetkeks raskelt lauale. Ta pani käe mu varrukale ja teda seal jäledate kahvaturoheliste seinte vahel, luminestantslampide laibavalguses vaadates läbis mind korraga valutuikena tõdemus, et ta on vana ja väsinud; emad ei tohiks iial seda olla.

„Kaarel?“

„Meid ei lasta ligi. Intensiivis. Siin. Ma üritasin arstiga rääkida... Nad ei ütle – mis ongi halb. Ma ei tea...“

„Kus arst on?“

Meil võttis veerand tundi, et leida kedagi, kes oleks nõus meiega rääkima. Ma vist ütlesin inimestele jälle palju asju, mida nad kuulda ei oleks tahtnud, aga targemaks me oluliselt ei saanud. Et elu ei olevat ohus. Et peame ootama. Et ehk selgub homme.

„Kust sa üldse kuulsid?“ küsisin emalt, kui seisime koridoris ja ei osanud enam midagi teha.

„Taat helistas. Et vaataksime, kas talle on midagi vaja.“

„Mis ta ütles? Mis juhtus?“

„Ei tea...“ Ema kibrutas kulme ja ma teadsin, et ta üritab mingit valet välja mõelda.

„EMA!“ ütlesin teravalt. Ta ohkas ja loobus.

„Ta on vist kellegagi kakelnud... või tulid talle pätid kallale. Tal on mitmeid lõikeriistahaavu ja vist mõned kondid katki. Ta on päris halvas seisus.“

Sõidutasin ema koju ja üritasin elutoa diivanile teleka ette magama jäänud pisiõde tema oma voodisse tõsta. Muidugi leidis noor daam sellise käitumise solvavalt titeliku olevat, ent õnneks oli ta piisavalt väsinud ning piirdus vaid mõne vastiku märkusega. Võtsin paar kõnet ja avastasin hämmeldusega, et mingit uurimist ei toimu; kriminaalasja ei olnud algatatud ja maakonna politsei ei teadnud asjast midagi. See oli kafkalik ja võimatu, aga ma hakkasin sellega juba harjuma ja tegelikult võis meie noorest vabariigist kõike uskuda. Helistasin paarile sõbrale politseist, ei saanud targemaks, siis helistasin uuesti Aivari juurde Krouxile ja palusin tal oma kaitsepolitsei tuttavalt uurida, kas see teab midagi.

Pakkisin asjad. Ema ei olnud magama läinud, vaid jõi köögis teed ja oli korraga nagu kellakägu mu ukse peal.

„Kuhu sa minema hakkad?“

„Taadi tallu.“

„Ära mine sinna!“

Sulgesin hetkeks silmad. „Sina ka. Miks?“

Ta sattus segadusse. „See on kuidagi seotud metsaga...“

Vandusin omaette, ent sõnadega, mida ema juuresolekul iial ei tohiks kasutada. „Räägi, mida sa sellest metsast tead?”

Ta sattus veel rohkem segadusse. „Ma ei tea...”

„EMA!”

See ei aidanud. „Kõik kartsid, et seal varitseb kurjus ja et hea, et venelased sellele aia ümber ehtasid. Sõdurid olnud kahvatud ja hirmu täis, mõni olla nende talus lausa nutnud, et ei lähe sinna neetud metsa iial tagasi, et seal kummitab...”

„Nägid sa seda pealt?”

„Ei... räägiti... teinekord...”

„Oled sa ise midagi näinud?”

„Ei, mina ei läinud sinna ligigi.”

„Mida Oliver või Minna rääkisid? Kas neil oli ka selle metsa suhtes eriarvamus?”

„Ei... Minna kartis seda...” Ema kõhkles, ent jõudis otsusele. „Tead, Oliver rääkis mulle kunagi purjus peaga, et tahab sinna metsa hulkuma minna. Et seal olla mingi nõiakivi... et see on nii naljakas, kuidas kohalikud kõik salapärased surmajuhumid selle metsa kaela ajavad – nagu Bermuda kolmnurk. Et isegi Minnal see rumal ebausk. Ma ise ei võtnud seda seal kunagi jutuks.”

„Ja ta läkski sinna hulkuma ja sai surma?”

„Ei... Ta ju...”

„EMA!”

Ta kõhkles, siis raputas pead. „Ei, see oli mitu aastat varem. Ma tegelikult tõesti ei tea, kuidas ta surma sai...”

„Mida isa tookord Taadiga rääkis?”

Ta sai silmapilk aru, millist korda ma mõtlesin. „Ma ei tea. Ma ei kuulanud ju.”

„Ja küsida pole enam kelleltki...” pomisesin ma ning avastasin pilku tõstes, et ema silmad on märjad. Isa oli üle kolme aasta surnud ja hulk aastaid sisuliselt teise naise juures elanud, enne kui infarkt ta viis, ent ometi leinas ema teda lesena, nagu poleks viimast kümnet aastat olnudki. Korraga oli mul tast kohutavalt kahju, mul ei olnud lihtsalt südant teda rohkem kiusata ja ma üritasin hoopis teda pisut rahustada, enne kui autosse istusin ja minema sõitsin.

Taat võttis mu unesegaselt vastu, siis ehmatas. Ütlesin kohe kiiresti, et Kaarluga on kõik korras, sest mind nähes arvas ta ilmselt, et toon surmasõnumi. Jõime tassi teed ja ta küsis, milleks tulin. Ei hakanud varjama – tahan vaadata, et süüdlased karistada saaksid. Taat vajus longu ja teda vaadates mõtlesin juba ette tüdinult: kui palju segaduses ja hirmunud inimesi mul veel kohata tuleb? Ta oli siis juba kõvasti üle seitsmekümne ning kuigi ta pea oli minu mäletamist mööda alati hall olnud ja iga aastaga sarnanes ta järjest rohkem tohletanud kasekännule, oli temas ometi põlise maainimese sitkust. Ta kogus end kiiresti, varjas kõik nõrkusemärgid oma lühikese traatharja meenutava habeme taha ja ma mõtlesin kibedusega, et sõna otseses mõttes elutähtis informatsioon jääb mul seegi kord saamata. Ta sammus paar korda üle kõõgi, kuhu maha olime istunud. Seda andis tal teha, sest taluköögid on sealmail oma nelja-viiekümne ruutmeetrised.

„Sa tulid ilmaasjata,” ütles ta siis. „Meie konstaabel saab sellega ise hakkama. Ennemp ta vihastap, et linnamies tuleb seie suskima. See ju Kapaveeru poiss, Kapaveeru Märt, kävimme ta isaga kuos

kuoliss... Märt on tore poiss, küll ta ise.”

Kas ta kardab, et ma pigem segan? Teisalt ei tea ta mu viimase aja tegemistest õieti midagi – kui tihti ma selliste asjadega kokku puutun. Lõpuks ei ole ju enam vene aeg, aga millal nad siin metsas hakkavad muutunud maailma mõistma...

„Kriminaalasja ei ole algatatud!” pahvatasin pahaselt.

„Ja siis?” ühmas Taat.

„Kui kriminaalasja ei ole algatatud,” seletasin, „siis ei tegele asjaga ametlikult keegi. Mulle näib, et siin ei taha keegi süüdlasi üldse karistada.”

„Võib-olla ta ei taha sidä suure kella külki. Aga Märt ajap sen asja kindlasti ise korda. Meie siin ei taha paberitest...”

Raputasin masendunult pead. „Kui ametlikult ei tegele keegi,” jätkasin kannatlikult, „ei ole võimalik süüdlasi karistada, sest ametlikult ei ole midagi juhtunud. See võib olla vaid kuritegelik lollus või hooletus või kellegi soov asi maha vaikida. Ma ei lase seda juhtuda. Ma tagan, et asi saaks ametliku käigu, tagan, et süüdlane uuritakse välja, läheb kohtu alla ja kinni. Seda ma oskan, usu mind.”

Vaidlesime seal ja mul oli korra isegi tunne, et ta viskab mu välja, aga ta kas ei julgenud seda teha või rahunes lihtsalt maha ning saatis mu magama. Ma ei saanud aru, mida ta kartis. Olin juhtinud meie vestlust siia-sinna, proovides talt kui mitte tõde, siis mõnd kasulikku niidiotsa välja meelitada, ent pidin leppima kurva järeldusega, et detektiivi minust ilmselt ei saa või on mu vastas eriti tuim purikas.

Kui ma hommikul ärkasin, oli Taat kadunud. Minna tegi mulle hommikusöögi, endal rõngad silmade all, ja kiirustas siis ära tööle. Temalt sain siiski teada, et Kaarli oli leidnud Undva-vanamees – kuskohast, ei tea – ja toonud oma traktori kärus keskusesse, kust kiirabi välja helistas. Aili oli ära Tartus ja nii jäin ma majja üksi. Taat ei käinud enam tööl, aastaid oli tal parasjagu. Kuhu ta läinud oli? Pidin endale kogu aeg meelde tuletama, et kui tahan agenti mängida, tuleb endale selgeks teha kaks põhimõtet – juhuseid ei ole olemas ja üheksal juhul kümnest realiseerub kõige halvem skeem, mille tõenäosust sa hindad kaduvväikeseks. Taat oli läinud kellelegi minust teatama. Ta oli läinud jala, ilmselt tahtmata mind äratada, sest olin jätnud oma auto risti garaaži aset täitva kuurialuse ette.

Võtsin ukse kõrvalt kapikesest minusuguseid ootava võtme kirju paela otsas, tõmbasin ukse snepresse, ajasin džiiibile hääle sisse ja sõitsin keskusesse. Konstaabel Märdi asukoha leidsin vaevata ja kõigest tunnise ootamise järel laekus ka mees ise. Ei hakka meie vestlust ära tooma; see oli nii ulgumapanevalt nüri, et oleksin eelistanud toolijalga närida. Igatahes teatasin talle, et kui ma õhtul linna helistan ja kriminaalasja ei ole algatatud, jääb ta oma kohast ilma. Tal jätkus jultumust küsida mu relvaluba, mida talle ka näitasin. Ta käsi värises kergelt, kui ta selle mulle tagasi andis. Ta tundus kuidagi mures ja abitu, ent olin sellest hoolimiseks liiga vihane. Ükskõik, mida kohalik külapoliitika endast kujutas, oli ta sellesse ametisse pandud inimeste kaitsmiseks. Mind ei huvitanud absoluutselt, et talle ebaseadusliku põhjustan.

Järgmiseks kavatsesin üles otsida tolle metsavahi, Mihkel Undva. Kirusin olematuid teid ja igasuguste viitade puudumist, sest ma polnud kunagi ta juurde autoga läinud, keerasingi korra valesti ja kirjutasin endale kõrva taha, et järgmiseks korra tuleb korralik kaart muretseda. Lõpuks tüürisin läbi väravaaugu ta õue, ronisin autost välja ja uurisin Metsa tumedat viirgu, mis lapsepõlves oli tundunud kaugemal olevat. Maja koos ümbritseva lagunenu aiaga asus madala kingu tipus ja peale paarisajameetrist heinamaasiilu algaski mets. Muigasid enda üle ja hakkasin maja poole astuma. See oli vastikut tumepunast värvi, ent suhteliselt heas korras. Mitte eriti suur, kuid kuidagi toekas ja ühele inimesele rohkem kui küll.

Ukse avas minust pisut lühem, kuid silmanähtavalt heas vormis 35-40 aastane mees. Mulle oli

sekundiga selge, et ta pole kohalik – ühtlane päevitus, hoolitsetud soeng ja käed ning puhas riietus eristasid teda keskmisest postkolhoosnikust nagu näitusehagijat turupenide karjast.

„Tere, kus Mihkel on?” küsisin pisut segaduses, sest minu mäletamist mööda metsavahil lapsi ei olnud, ehkki see siin oli parajasti generatsiooni jagu noorem.

Mees raputas pead. „Teda ei ole.”

„Kust ma ta leida võin?”

„Mina olen Jaan Rebane. Kellega mul on au?” küsis mees vastamise asemel. Tal oli veider aktsent, mis reetis temas Ameerikast pärit väliseestlase.

Laususin oma nime. See näis talle midagi ütlevat, sest tabasin ta kiire uuriva pilgu ja hetkelise kõhkluse.

„Mihklit ei ole siin. Ma ei tea, millal ta tuleb. Kas ma saan millegagi kasulik olla?”

Nüüd oli minu kord hetke kõhelda.

„Olen Kaarli, Kaarel Tellerveldi nõbu. Kuulsin eile õhtul ta õnnetusest ja kuna olin siiapoole tulemas, otsustasin järele uurida, mis juhtus,” laususin käigupealt sõnu valides, „ja ühtlasi Mihklit tänada. Taat rääkis, et Mihkel oli ta leidnud ja keskusesse viinud?”

„Jah.”

Ei midagi rohkemat.

„Ega...” Kas kasutada „teie” või „sina”? Mõned vanemad inimesed on selle suhtes tundlikud, ent inglise keel ei tee vahet, Põhjamaades ütlevad nad kõik „sina” ja siin metsas ka... „Ega sa sellest midagi rohkemat ei tea?”

„Ei.”

„Ei juhtunud kaasas olema?”

„Ei, kahjuks mitte.”

„Ma tahaksin siiski Mihkliga rääkida,” loobusin ma oma uurimiskatsetest.

„Mina kahjuks ei saa selles osas aidata.”

Vaikisime ja kuna talle sai selgeks, et ma ei kavatsegi ilma seletusteta ära minna, jätkas ta lõpuks: „Vaadage... vaata, ma olen folklorist, peatun siin ajutiselt. USA kodanik. Olen eluaeg unistanud tulla siia meie müüte uurima ja nüüd on Eesti taas vaba ja see on võimalik.”

Pidin ma nüüd huvi ilmutama? Ei läinud see mulle korda... aga...

„See on ju huvitav! Kas on ka midagi haruldast sõelale jäänud?”

„Oo muidugi, teil on väga rikas kunstipärand!”

Määrida talle Kroux pähe? „Kas kohalikest ülikoolidest on ka abi olnud? Nad on vist jõudumööda kogu aeg asjaga tegelnud?”

„On muidugi, ja mul on kontakte mitmete spetsialistidega...”

„Üliõpilased käivad ju ka legende uurimas. Neil on palju avaldamata materjali. Nad oleksid ehk heameelega nõus seda kellelegi andma, et tööd säiliks, et rahvapärand kaduma ei läheks.”

„See oleks kindlasti väga huvitav.”

„Ma tunnen neist mõnda. Üks töötaski just siinkandis. Kindlasti oleks teil mõlemal huvitav kohtuda. Kui ma teda järgmine kord näen, saadan ta siia, eks ole?”

Ta pani suu kinni, ent mida ikka tal selle peale öelda oli? Täna mind.

Olen ma paranoiline? Midagi oli siin jälle valesti, tundsin seda õhust, aga mida ma tegema pidin? Jätsin viisakalt hüvasti ja istusin autosse.

Suundusin tagasi Taadi tallu mõtteid koguma ja avastasin korraga, et ma ei tunne siin maal õieti kedagi. Kell oli umbes kaks ja pidin sapiselt tõdema, et päev on raisatud. Minna tegi lõunat ja siis palus Taat ennast linna viia, et Kaarlit vaatama minna. Mul ei oleks olnud sobilik keelduda ka siis, kui mul oleks mingeid muid plaane või mõtteid olnud, ja nii me siis linna tagasi sõitsimegi; Taat pidi ka meil ööbima.

Kakskümmend neli tundi peale esimest halba aimust pähe ladisevas külmas vees lamasin jälle Aivari põrunud garaažis tugitoolis, silmad suletud, ja püüdsin endale meeleheitlikult ette kujutada, et maailm on üks ilus paik. Kuulasime AC/DC kolmeminutisteks juppideks lõigatud suruõhuhaamriorkestratsiooni, taustaks Brian Johnsoni seakisa, ja kui ma ühe pausi ajal silmad lahti tegin, istus seal lisaks Aivarile ja Krouxile ka Peki – natuke piinliku olemisega ja vabandav Peki; ta laiutas käsi ja vedas haleda süüdimatu naeratuse näole niipea, kui teda silmasin. Mühatasin ainult.

„Räägi!” ütlesid nad peaaegu korraga ja Aivar keeras võimendi maha, enne kui järjekordne asfaldilõhkumine oleks kõik enda alla matnud. Valasin pooljahtunud kohvile tassis termosest kuuma peale ja andsin neile päeva sündmustest ülevaate.

„Ja teie?” küsisin lõpetuseks. „Laisklesite?”

„Tööl käisime,” õigustas end Kroux.

„Sa võid seda ka nii nimetada,” venitas Aivar kahtlevalt tema poole vaadates. „Aga – ise nägin – tal on seal suur silt „Palun vaikust”,” seletas ta meile. „Et keegi ta und ei segaks.”

„Ähh. Nad ju laulavad. Katsu sa magada, kui meie kerge muusika lootus ja neidude unistus räuskab nagu kiimas kõuts... iga kolmas noot mööda...” Kroux vaatas mulle ja Aivarile küsivalt otsa, siis osutas pilguga Pekile. Kehitasin õlgu.

Kroux sättis end mugavamalt ja võttis sülle mingid koopiad, millelt vaatasid vastu vanas kirjas raamatuleheküljed, pliiatsiga tehtud juurdekirjutusi ja markerijälgi täis. „Istuge ja kuulake,” alustas ta.

„See juhtus muistsel hallil aal, kui inimesed veel looduse sõnu mõistsid ja haldjarahvast hulga rohkem näha oli. Metsaveerel Tõistretalu saunas elas vana pesunaine, kellel polnud elus ei meest, peret ega õnne antud. Vaeselt ja üksik elas ta. Palvetas päevad läbi, käis muistsete kommete järgi koos noortega jaanilõkke ümber tantsimas, aga miski ei aidanud, sõnajalaõit tema jaoks ei olnud, ükski ja kurvalt tuli ta vastu hommikut koju. Siis ühel aastal aga, kui ta jälle tule juures oli ja nooremad teda pilkasid, põgenes ta metsa ja tuli tagasi alles suures valguses. Midagi oli temaga juhtunud, aga ta ei rääkinud kellelegi, kuigi nii mõnigi vanem naisterahvas tõde vaikselt uurimas käis. Ometi sai jõulupühaks selgeks, et temaga oli midagi juhtunud, ja ühel tuisusel märtsiööl tõi ta ilmale pisikese tüdrukulapse. Taluperemees ja ümberkaudsed arutasid, mis selle kõigega teha, ning Tõistretalu peremees, heasüdamlik, nagu ta oli, lubas naisel sauna edasi jääda, seda enam, et nüüd lubas viimane töötada vaid toidu ja mõne riidehilbu eest, saamata neidki veeringuid, mis seni ta tasuks olid olnud. Ka talu perenaine leppis sellega, sest pesunaist vaadates oli selge, et see ei ole mitte tema välimine ilu, mis peremehe tema otsusele tõukas. Tüdrukulaps aga sai nimeks Kata ja kasvas jõudsasti, oli selline armas lapsuke, blond ja elav. Üleni räpasena silkas ta ringi, terve, tugev ja lõbus, sellal kui külalapsed ikka aeg-ajalt nohu, kärntõve ja kõigi muude maailma hädade all kannatasid. Sosistati ka, et ema olla teda kogu aeg särki alt toitnud, ka siis, kui teised lapsed selle ammu unustanud olid.

Siis aga, ühel kevadel, kui Kata oli viis aastat vanaks saanud, jäi pesunaine haigeks. Vaene Kata hoolitses tema eest, kuidas oskas, kuid mida viieaastane teha suudab? Leivapalukest neil siiski oli, sest kui mitte talurahvas, siis rikkumata lapsed ikka tõid kasvõi oma leiba neile sinna sauna. Haigus oli kestnud tosinajagu päevi, kui ühel ööl oli sauna ümber kuulda ulumist. Peremees nägi hommikul suuri hundijälgi maapinnal ja otsustas järgmisel ööl valvesse jääda, sest loomad olid rahutud. Öösel käis sauna juures püssipauk, ja kui muu talurahvas tõrvikute ja hangudega vaatama tuli, leidsid nad lõhkirebitud kõriga peremehe oma vere loigus lamamas. See oli juba midagi ennekuulmatut. Järgmisel ööl kogunesid talumehed sinna ümbrusesse, kindla otsusega jultunud hundikarjale lõpp peale teha. Keskööil tulidki pimedusest hallid varjud. Talumehed tulistasid, ent kuulid ei paistnud soerditele mingit viga tegevat. Nad pöördusid hoopis verdtarretava lõrinaga laskjate poole. Keegi aga suutis kiiresti süüdata tõrviku, ja nähes, kui palju on vastaseid, hundid taandusid. Talumehed löid risti ette, sest nüüd oli selge – tegemist oli libahuntidega. Käidi kirikus püha vee järel ja asuti hunte jälitama. Ent niipea, kui kütid üht jäljerida mööda lahkunud olid, tulid mõned peidus olnud soerdid sauna juurde tagasi. Üks talulastest, kes end lähedusse haki alla oli peitnud, nägi, kuidas üks hallidest libahuntidest kahele jalale tõusis ja inimhäälega rääkima hakkas. Ta koputas sauna uksele ja sõnas: „Aeg lepingut täita, naine!”

„Minge ära!” kuulis ta ka vastust. „Ma jäin haigeks! See ei loe.”

„Sinu haigus ei ole meie viga. Niigi oled sa hoidnud last kauem, kui inimestel muidu kombeks. Anna ta nüüd meile.”

Kummaline kuju lõi sauaga vastu ust, nii et see piitadest kärises.

„Ärge tehke mu emale halba!” hüüdis saunast peenike hääleke.

Olend puhkes naerma. „Ei me tee su emale midagi halba. Väikseke, ma olen su isa. On aeg sind minu koju viia. Nii oleme su emaga kokku leppinud ja selleks sulle järele tulin. Sa hakkad elama paremini, kui seni, usu mind!”

„Sa oled mu isa?...”

Oli kuulda, kuidas väike käsi riividega askeldas ja pesunaise anuvat keelamist. Siis praotus uks. Laps ei hakanud nutma ega midagi, vaid vaatas rahulikult olendiga tõtt ja lasi siis end sülle tõsta.

„Aga ema?” oli ta küsinud.

„Hommikul tulevad inimesed...” vastanud olend.

„Näen ma ema veel?”

„Jah, kui sa tahad.”

„Ma tahan temaga hüvasti jätta.”

Olend oli ta maha pannud ja tüdrukuke oli veel korraks sauna läinud. Tagasi tulles olid tal silmis pisarad.

„Ma panin puid tulle ja katsin ta kinni. Ta ei taha, et ma lähen. Mul on nii kahju.”

„Kõik on hästi, kullake...” pomises olend, ja varitseja kinnitas piiblil, et ta hää oli kõlanud hellalt ja kaastundlikult. Ja siis olid nad vaikselt uttu kadunud. Sellest kõigest vapustatud poiss oli tallu tagasi jooksnud, ja majalised, niipalju kui neid seal oli, olid tõrvikute ja hangudega relvastatult vaatama tulnud. Sauna uks oli lahti ja pesunaine läinud. Haige, nagu ta oli, oli ta endale kasuka selga ja saapad jalga ajanud ja tütrele järele läinud. Esiotsa ei söandanud keegi talle kannule asuda, ent siis jõudsid tagasi pettunud kütid. Jäljerida oli neid sohu viinud, ringiratast jooksutanud, kuni nad tühja tuule püüdmisest tüdinesid. Pooltosin kütti olid siis uuesti tõrvikutega metsa läinud. Ei läinudki palju aega, kui nad leidsid külmunud pesunaise rajalt lamamas. Ükski loom ega inimene ei olnud teda puutunud, kurnatusest ja haigusest oli ta sinna vajunud, suutmata edasi minna. Kütid jätkasid

teed, aga kõhklemisi, sest teadsid juba, kuhu see rada välja viib – tagalaane nõiakivi juurde. Sealt on muistsetest aegadest libasid ja haldjaid meie maailma tulnud ja sealtkaudu haldjate laps meie ilmast ka minema viidi.”

Kroux viskas vana manuskripti koopia lauale. Vaikisime kõik veidi aega mõtlikult.

„See ei ole nüüd päris see, millisena ma vanu legende ette olen kujutanud,” olin sunnitud ütleva.

„Ei,” raputas Kroux pead. „See on minu, milleeniumilõpu tudengi nägemus vanast legendist. Kui ma loen Kreutzwaldi „Eesti rahva ennemuistseid jutte” ja muid selliseid, saan ma väga vihaseks. Need on puhastatud kõigest, mis neile elu andis, tädid-onud on minevikust üsna palju rääkivatest lugudest alles jätnud vaid surnud kestad, teinud neist saksapärased ilutsevad tühijutud. Too tekst siin oli palju pikem, aga teatud majandussuhteid ja tähendusi lugesin ma ridade vahelt ja panin sinna juurde. Veel eelmise sajandi keskpaigas toimusid paganlikud viljakusriitused, millele legend vihjab. Samal ajal, mõnes teises paigas, võidi vallasema koos lapsega ilma peale kihutada, kus nad tihti hukkusid. Kirik soosis seda oma abielukommetega, kuigi „maarahvas” enamasti nii julm ei olnud. Suudaksid sa kujutleda Kreutsu ütlemas, et haldjad lubasid emal last hoida, kuni see on rinnatoidul? Tüübil poleks surmaaahvardusel ka üle huulte tulnud, et naistel on rinnad, ta oleks selle asemel garanteeritult mingi vagatseva mõttetuse kokku keerutanud. Pealegi teame me täna, et lapse immuunsussüsteem on palju tugevam, kuni ta emapiima saab...”

„On neid veel?” küsisin paberitele osutades.

„Oo jaa. Päris paras kuhi. Aga mis ma päevaga jõudsin? Lunisin tükk aega arhiivimutti, enne kui ta selle mulle pooleks tunniks välja lubas. Neil seal pole koopiamašinatki; hea, et ta mind tunneb ja natuke usaldab. Muide, väga paljud lood selles piirkonnas vihjavad mingile nõiakivile. Huvitav, kus see asuda võiks?”

Mühatasin uuesti. „See rahn?”

Kroux noogutas aeglaselt. „Hakka või uskuma...”

„Ei,” lõikasin teravalt. „Kas sa suudad mulle kaine peaga, päevavalges ja tõsise näoga kinnitada, et selle koha pealt äärmiselt praktilised venelased pidasid kivi nii ohtlikuks, et sellele aiad ja relvastatud valve ümber panid?”

„Kosmosekülalised?” pakkus Aivar ettevaatlikult.

Raputasin pead. „Jätkem perversne huumor.”

Ent Kroux ei naernud. „Vanasti tulid nad põrgust, nüüd kosmosest. Üks mõttetus kõik, tähendades lihtsalt, et me ei tea ega saa aru.”

„Mina ei saa millestki aru,” kaebas seni vaikinud Peki. „Uskuge, mul oli vaja vaid kontrollida... ah, te teate. Meil ei ole Kaarli looga vähimatki pistmist.”

„Ent kohalikud võisid seda arvata,” ohkas Kroux. „Me näeme nii välja, et elimineerime segava faktori, kui tarvis. Ma ju rääkisin ka kogu aeg, et minnes lihtsaimat, kiireimat ja efektiivseimat teed ei saa me hoolida mõningatest kaaskodanikele tekitatud ebameeldivustest. Et meie karmis maailmas piisab teinekord ühest sõnast ja oleme mehest lahti!”

„Jah, aga... me räägime päris suurtest summadest,” jätkas Peki abitult, meile järgemööda otsa vaadates. „Rody kartis, et sa kavatsed peitu minna. Aga kõige rohkem oleksime võinud mingi bläki kokku keeta... Kui meil oleksime näiteks tahtnud neid seal tülli ajada, oleksime palunud Talvit või mõnda temataolist ja lasknud oma ERKI-tuttavatel ühe kohtumise organiseerida. Mulle esitatakse pärast tappev arve, ent torm missugune. Lihtsam ja kiirem. Aga mis ma räägin... Meil ei olnud vähimatki põhjust. Ma isegi ei teadnud neist midagi, rääkimata sellest, et kutt su sugulane on. Ta ei puutu ju üldse asjasse.”

„Peki, ole vait,” lausus Kroux talle pehmelt. „Olaf just rääkis – neil käib seal mingi oma sõda, millesse me end kogemata segasime. Ühelt poolt vanad legendid... Usuvad nad neid tõemeeli – Olaf võib kinnitada.”

Noogutasin mornilt.

„Aga see on ju tobe!” protesteeris Peki uuesti.

„Sa ei tunne kohalikke inimesi,” mühatas Kroux. „Kes on näiteks Ellu-Pille pere? Mingid usklikud, kelle psüühika on juba iseenesest haige – isa kohalik kirikuõpetaja. Sõbrad-koolikaaslased – mingid ärapäoranud kunstnikud – kõik sellised, kellel ei ole natukestki sisemist tugevust ja võitlejaomadusi, tahet lõpuni minna; ma olen ise kokku kolm aastat ERKIs õppinud ja mul on sellistest oksendamiseni.”

„Ikka hästi käib me käsi, ennast kiitmast me ei väsi,” deklameeris Aivar. Heitsime tema poole kannatamatult käega.

„Mida sa seal siis õieti jõlkusid?” küsis Peki taas peale hetkelist kõhklust.

Kroux sulges silmad ja oigas. „Nad kõik küsivad seda... Kui ma kroonust lahti sain, oli mu tuttavate naiste arv piiratud ja Pille troonis nende üle nagu iidol, ideaal, unistus, ta oli teistest peajagu üle. Noh, ta on kena, aga mitte just modell, ent välimus ei ole mulle naiste juures kunagi eriti lugenud, peaasi, et just ära ei ehmata, kui pimedas vastu tuleb. Nüüd on mul tekkinud teisigi plikasad, kes on targad ja mõistvad ja mitmes mõttes ehk loomulikumat ja meeldivamat, kui need sealt metsast, ja kellest mõned tähendavad mulle paratamatult palju rohkem, sest ma magan nendega. Pille hakkas minu jaoks oma tähendust kaotama. Ma olin küll suutnud tema ellu tungida, kuid ei läinud kunagi lõpuni, et võita. Ma ei ole tahtki lõpuni minna, saage aru, see on mu tegevuse ainus loogika. Jah, mul oli seal hea vestlemas-jutustamas käia, aga... mul ei õnnestunud teda näiteks seltskondagi tuua. Ent mingi väga põhilise momendi magasin ma maha.” Ta avas silmad ja võttis uue õlle. „Ma ei arvestanud, milline aeglaselt toimiv mõju on Pillel mulle. Et... olgu, kui te kõik keeled ripakil vahite – et ma, noh... vist ikka olin temasse pisut armund. Ma lõin näilikkuse, irrealse pildi endast, ja Rody lõhkus selle. Ta ei andesta mulle oma kujutlusi minust. Saage aru, minu jaoks oli see mäng, mida tasus mängida, ent ma ei ole kunagi taht, et see lõppeks millegi nii letaalsega nagu abielu. *It's a hard life!* Pille andis mulle palju, millest ma olen ilma jäänud, ent ma teadsin, et sealt midagi kasvama ei hakka. Ma pean tast väga lugu, aga ... see ei muuda midagi.”

„Oli ta siis sinu plika või mitte?” Peki laiutas käsi. „Sa tegid asja Rodyle lihtsaks ja ei vaevunudki ta juttu korrigeerima, kui Pille küsis üle selle koha, mis puudutas neid teisi naisi. Ta ju lausa palus seda!”

„Ja kas ma oleksin pidand aasta tagasi kõik oma plikad pikale lainele saatma või? Isegi arstid ütlevad, et pikast kasutamata seismisest võib umbe minna. Ja ega temagi mingi, mh, *immaculata* ei ole.”

„Ei või iial teada, enne kui pole proovinud,” pomises Aivar.

„Ent sa ei tulnud talle ka sõnades vastu,” jätkas Peki häirimatult.

„*Acta fabula est.*⁴ Ent...” Kroux vaatas pahaselt Peki poole. „Sa püüad mulle vägisi mingit mõtteviisi pähe määrada. Mis asja peaks Pillel olema sõbra sugueluga?”

Lugesin mõttes kümneni. „Otto Kroosmann, sovetiski sojuz, esimest korda ilma suukorvita. Ja teie teised ka! See ei ole üldse oluline.”

„Natuke on.” Aivar tuli ringi keskele ja vaatas meid ükshaaval, nõudes tähelepanu. „Luban teil julgelt öelda, et ma olen sotsiaalteadusi üle õppinud, aga tehke seda *pärast*, kõigepealt kuulake mind ära. Iseenesest ei peaks see olema isegi teiesugustele ignorantidele midagi uut – inimese

⁴ Etendus on lõppenud (lad. k.)

tegevus- ja tutvusringkond on tema kuuluvusega ühte või teise sotsiaalsesse gruppi küllaltki rangelt reglementeeritud. Intelligentis lävib põhiliselt intelligentsiga, suurte suguvõsade lapsed kipuvad abielluma teiste samasugustega ja üksikud üksikutega. Ja näiteks tehnikainimesed ja kunstnikud on küllaltki eraldatud kastid, rääkimata eri generatsioonide vahelisest seinast. On olemas kõrvalekaldeid ja on olemas amorfset elementi, nagu näiteks meie, ent ma räägin keskmisest. Ja selles kontekstis on meie ümber palju eraldatud ühiskonnatüüpe ja need on eraldatud palju põhjalikumalt ja fataalsemalt, kui arvata võib, sest puudub tahe barjääri ületada, puudub suutlikkus mõista. Miks TPI rahvas ERKI rahvast imelikuks peab, ja vastupidi? Aga sellepärast, et nad on teistsugused, teine ajukategooria, teine mõtteskeem ja suunitlus. Hästi, meie oleme endale seadnud eesmärgiks igal pool läbi lüüa, kõiki mõista. See oli nüüd teooria.

Nii nagu kunagi Olaf Elluga ja Kroux Pillega – ja kasvõi Olafi onu, nagu ma aru saan – on see barjääri ületamine, sündmuste normaalse kulgemise rikkumine, sest milline oleks tõenäosus, et nad... te kõik loomulikult viisil oleksite kohtunud? Te olite külalised ühes võõras maailmas. Delikaatses paigas, kus te käitusite nagu elevant portselanikaupluses. Ei saa eitada, et teil õnnestus sellesse maailma tungida. Aga lõpptulemus on üks – häving.”

„Ja seal toimub midagi ja me sattusime oma plikadepüüdmissi ja muid pisikesi rämpseid södu pidama otse nende Suure Häda keskel,” võtsin otsad kokku.

„Rody ei lähe enam sinna ja... mul on piinlik,” noogutas Peki. „Seda me küll ei tahtnud... Ma usun, et võin ka Rody eest rääkida.”

Kroux noogutas. „Peaks seal uuesti ringi vaatama?”

Noogutasin samuti.

„Homme?” küsis Peki. „Ma olen sulle teene võlgu – on mind vaja? Tulen kaasa?”

Ma ei saanud selle suure lihtsameelse kretiini, meie kamba Porthose peale õieti pahane olla. Ta ei sallinud oma talupoja- või metsamehesaatus, mis sünges paratamatuse näis teda ees ootavat, ehkki ta ennast parasjagu Tipist läbi murdis (ja tegelikultki hiljem diplomini välja vedas). Kõrvade vahel oli tal täpselt nii palju, et ta sai ise aru, kui vähe seda on, ja seetõttu oli ta valmis mistahes ettekäändel relva haarama, et vähemalt *actioni* ajaks lootusetust argipäevast välja saada.

Raputasin pead. „Mina olen siiski sugulane, keda väheke seeditakse. Katsun veel ringi vaadata ja inimestega rääkida. Parem, kui keegi teist seal nägu ei näita.”

Kuigi mulle oleks meeldinud ta kaasa võtta, sest lisaks sellele, et ta oli minu ja Krouxi sõjaväekaaslane ning saanud sama väljaõppe, nägi ta välja selline, et pistab vajadusel käe libahundile kurku, haarab sel sabast kinni ja tõmbab eluka ühe tugeva ropsuga pahempidi...

Jumalate väärITU pale

Viisin Taadi järgmisel päeval koju tagasi. Ma ei tea, kas ma oleksin pidanud üritama teel vestlust alustada, et teda rääkima ärgitada, sest kuigi ta enamjaolt mornilt vaikis, pilk vastutuhiseval asfaldil, tundus mulle mõnel hetkel, et ta teeb kohe suu lahti. Oleks meie vestlusest ehk asja saanud, kui oleksin teda natuke aidanud? Ent ma ei üritanudki, vaikisin ise ka mornilt ja vahtisin alt läbitormavat halli linti, nautides tema pisikesi nõrkusemärke... mis võib-olla tulid hoopis sellest, et ta sõitis minu autos ja oli omal viisil mulle teene võlgu. Võin vaid oletada, et ehk oleks temagi nüüd tahtnud teada, kuidas mu metsaretk poolteist kuud tagasi õieti läks või mida ma näiteks eelmisel päeval teada sain. Paraku lasin selle võimaluse käest, panin ta koduõues maha ja jätsin üsna jahedalt hüvasti. Alles see raputas ta vaikimisest välja:

„Tuled ikke ehk vähekeks perepoolele? Minna annab süia...”

„Kui sa lahkesti kutsud, siis pärastpoole,” heitsin hooletult ja tajusin siis ise ka, et see on juba liiga ebaviisakas. Püüdes olukorda parandada, naeratasin napilt. „Aitäh, heameelega tulen, aga mul on natuke vaja siin ringi vaadata.”

Ta muutus omakorda uuesti käreteks ja valvsaks. „Mesassja asja sul siin ringi vaadata?...”

Ei suutnud kõike endas pidada. „Mis vahet – sinust niikuinii abi pole. Isegi kui sa tead, sa ei räägi. Aga Kaarel on mulle lähedane ja sõber.” Istusin tagasi vaatamata autosse.

Ehk oleks ta rääkima hakanud, kui oleksin pöördunud teda kuulama? Ent mis neis „ehkidest” ja „oleksitest” kasu – aeg külvata ja aeg lõigata, aeg mõelda ja aeg teha, aeg võitluseks valmistuda ja aeg võidelda. Taadiga jutustamise aeg oli läbi, ma sõitsin lihtsalt minema.

Seekord pidurdasin külmalt otse Ellu ja Pille maja trepi ees, sammusin ukse juurde ja koputasin kõvasti. Avas nende isa.

„Tere.”

Ta piirdus noogutusega.

„Ma olen Olav, Kaarli tädipoeg. Tahaksin Ellu või Pillega rääkida.”

„See ei ole võimalik.” Mees proovis ust sulgeda.

Lõin selle pärani. Tegin seda natuke jõulisemalt, kui ehk tarvis, ja mul on selle pärast piinlik – ta oli keskmisest pisut väiksemat kasvu kõhnapoolne viiekümneaastane mees, mina kahekümnekahene pujäär. Ent ma nägin, mis vaja.

„Tere, Pille.” Ta oli suhteliselt väikest kasvu, heleda lokkis peaga ja üsna armas. Olin teda aastaid tagasi üldse vast kaks-kolm korda näinud ja suvalises rahvahulgas poleks ma ilmselt teda ära tundnud, sest Elluga ei olnud nad sarnasemad, kui õed tavaliselt.

Ta tuli lähemale ja piidles mind kõhklevalt. Vaatasin teda, siis ta isa ja kusagilt ilmunud ema. Nad kõik põrnitsesid mind nagu kohutavalt ebasüüdsat väärmoosustist, mida neil momendil pole võimalik prügikühvlile riisuda ja tagauksest välja visata. Kaalusin hetke olukorda.

„Kohvi pole vaja teha.” Vaatasin neid. „Ega te ei kavatsenudki. Pille, ma rääkisin eile õhtul Kaarliga ja...” – tegin märgatava pausi – „...ühe teise sõbraga. Kas me võime kuhugi maha istuda?”

Pille takseeris natuke aega oma vanemaid. Keegi ei liikunud.

„Õues on kole külm, aga me võime korraks mu autosse istuda.”

Ta langetas pilgu. „Üks hetk.” Tõmbas mingi päris viisaka jope kodukleidile peale, pistis kummikud paljaste jalgade otsa ja tuli õue. Avasin talle auto ukse, ootasin, kuni ta istub ja läksin oma poolele. Ma ei näinud majja sisse, aga kardin liikus.

„Kuidas temaga on?” küsis ta kohe, kui olin ukse sulgenud.

„Parem.” Ma ei hakanud talle valetama. „Aga mitte eriti hea. Ma nägin teda, aga rääkida eriti ei saanud.”

Ta noogutas ja ma nägin, et ta on nutma puhkemas. Kartsin otserünnakut alustada, seepärast tegin teist juttu.

„Kroux on kurb ja löödud. Ta ei julge enam siia nägu näidata, sest arvab, et ta mark on tõsiselt täis tehtud.”

„Tal on õigus.” Teema vahetus mõjus tüdrukule tõesti hästi. „Kas tema saatis su?”

„Ei. Otseselt kindlasti mitte. Au ei luba.”

„Aga Rody-taolisi tuttavaid omada lubab.”

See mees suudab ikka muljet avaldada...

„Rody on paratamatus. Millestki peab Kroux oma õppimise kõrvalt elama. Vana tuttav – sa peaksid ju teadma – aga halvemat sorti ärimeheks läinud.”

„Teie olete paremat sorti?”

Kehitasin õlgu. „Enda meelest kindlasti. Saa aru, Kroux nautis su seltskonda väga. Ta austas sind sügavalt. Ta teeks heameelega palju, et sellest sitast kirjast, kuhu ta sattunud on, välja tulla. Aga ma sinuga hoopis muust rääkida.”

Ta ignoreeris mu viimast lauset. „Millega te õieti tegelete? Ta rääkis palju arvutitest, aga kogu aeg tulid mingid vihjed õhtustest ja öistest tegudest, millest ei tohi rääkida.”

„Noh, see on vestlusteemadega ikka nii – olmemõlaga kaua ei toida. Ta teab ju kunstist, raamatutest, teatrist, aga mis sulle ütleb katkestusvektor või portide initialsiseerimine?” üritasin vastusest kõrvale hiilida.

„Miks ta siin käis? Tuli, istus, rääkis... Viis mind... Ma pole sellistes kohtades kunagi... Maksis igal pool. Teie seal olete valmis oma püksid, kogu maa maha müüma,” pahvatas Pille järsku. „Au ega häbi teil ei ole, ainult mustad ärid, kuriteod. Metall või narkootikumid?”

Mul oli keele peal, et on kirikutegelasedki humanitaarabist rasva läinud, nagu ta jopestki näha, ent neelasin selle alla. Miks ta nii ärritatud on?

Olin korraka vist väga väsinud ja lootusetu ilmega, sest ta vaatas mu poole ja vaikis järsku.

Kui enam midagi muud üle ei jää, proovige siirust:

„Pille, kullake, Kroux ei ütle iialgi, mida sa talle tähendasid, aga ta oli seda nägu, et sa oleksid võinud olla ta elu õnn. Ta paneks vajadusel Rody su varbaid lakkuma, kuigi see vist ei aita. Aga see pole praegu tähtis. Kus Ellu on?”

Nüüd hakkas ta ohjeldamatult nutma. Ma ei saanud millestki aru, tundsin ennast ainult halvasti.

Möödus viis minutit. Mul läks olemine järjest ebamugavamaks, kuni lõpuks tekkis viha. Kui seda oli kogunenud, käratasin:

„Räägi siis ometi! Teie, kohalikud, olete kõik mingit eriliselt kusist sorti poolemeelsed. Ma olen siin viimase kahe päevaga kohanud rohkem tõlplust, kui terve elu jooksul kokku!” See ei olnud muidugi tõsi, sest ka tuhande aastaga ei ole võimalik mujal maailmas näha nii palju erinevas vormis ekskrementi, kui napi vene armees istunud aastaga.

Tüdruk võpatas valulikul. „Nagu sa ei teaks. Haldjad viisid ta ära. Kaarel proovis teda päästa ja libahundid rebisid ta lõhki.”

Aga see on vist küll tõsi, et ma pole end elu sees nii *fucking off* tundnud, kui sel hetkel.

„Ta on kadunud üleile ööst saadik?”

Kõrvalepilk, noogutus.

„Miks põrgu pärast Taat ei võinud öelda! Ma käisin siin eile, rääkisin...” Mu pea töötas nagu koorelahutaja. „Kas Mihkel teab?”

Vaevumärgatav imestunud noogutus.

„Aga konstaabel?”

Uus noogutus. „Aga ta ei saa midagi teha. Keegi ei saa. Võib vaid palvetada. Kuigi see oli eksitus.”

„Mis mõttes?”

Ta kõhkles.

„Mida kurat sa mängid lolli, plika!” Olin vist raevune ja parasjagu hirmul, sest Pille hakkas kiiresti rääkima:

„See oli siis, kui me leidsime Triinu rätikult haldjakirja – seda näeb ju ainult vastu päikesevalgust... Ellu hakkas kartma...”

„Kes on Triin?”

„Triin on... üks kolmeaastane tüdruk. Ta ema on kohalik...” Ta ohkas, siis lausus kiiresti. „...joodik ja lits. Triinul oli see lina, Olli ja Marta ja teised olid näinud... Ta sokutas selle kuidagi Sossule.”

„Sossule?”

Õhkõrn naeruvine heiaustus hetkeks Pille suunurkades.

„Me kutsusime Susannat nii...”

Mul läks seest veel külmemaks. „Susanna on ka kadunud?”

Ta vaatas mind hetke taas imestusega, siis noogutas kiiresti ja hakkaski jälle nutma.

Ma olin tõeliselt sõnatu. Selliseid asju lihtsalt ei juhtu! Ei ole võimalik!!!

Proovisin vahelduseks midagi muud.

„Kuskohas Kaarel viga sai?”

„Ma ei tea.”

„Kes teab? Mihkel? Kus ta on?”

„Eks ikka metsas. Proovib... ehk annavad tagasi... Ellu vähemalt... või lapse...”

„Metsas? Selles –” osutasin õigesse suunda „– okastraadiga piiratud lapis?”

Tüdruk turtsatas kannatamatult. „Kus siis veel? Vainamäe kabelisse koguneb kurjus. Jaan proovib seda murda, ta on õppinud, aga Vanad Jõud on tugevad... me võime vaid leppida... ja paluda.”

Peale mõne põrunud vanamuti pole ma vist kunagi kedagi tõsimeeli palvetamas näinud, mistõttu vaatasin Pillet uskumatu imestusega.

„Kes on Jaan? Kuidas ta asjaga seotud on?”

Ta vaikis korraga ja tõmbus jäigaks. Mis ma valesti tegin? Proovime midagi muud.

„Mida kujutavad endast need nõndanimetatud mustlased?”

Tüdruk niutsatas korraga. „Te olete kõik üks kamp! Nad on ka linnast...” Ta kobas ukse käepidet ja enne kui ma aru sain, oli ta läinud. Istusin oma pool minutit paigal, siis käivitasin mootori ja sõitsin minema, tundes ennast nagu odavas B-filmis. Vist isegi näpistasin ennast ja aeg-ajalt tundus, et lint on räpakalt kokku pandud ja halvasti sünkroniseeritud.

Keskusesse jõudmise ajaks olin ennast siiski natuke kogunud. Võtsin postkontorist kaugekõne ja mul vedas: sain teada, et Kroux on arhiivis, helistasin sinna ja seal oli (ilmselt ta tuttav) tädi lahkesti nõus teda toru otsa kutsuma; muide, hääle järgi otsustades oli sel tädil aastaid kakskümmend...

„Kroux, kus on Vainamäe kabel?”

Kümme sekundit kostis torust vaid traatide suminat, siis pahvatas ta: „Kust sa selle nime said?”

Piilusin kohalikke tädikesi, kes olid kiviks tardunud ja jõllitasid mind ümmarguste silmadega.

„Ma ei saa praegu seletada,” laususin hädiselt.

„Oota.”

Ootasin.

„Võta kaart,” jõudis Kroux lõpuks toru juurde tagasi. „Vanapa piiskopi kroonikad... aga see sind ei huvita... Kirjeldab seda, lähtudes Igrise jõest ja vanast vallamajast...”

„Lühemalt.”

Ta ohkas ja nimetas koordinaadid.

„Kui sa ei leia, otsi idast... või pisut kirdest,” märkis ta veel. „Kusagil seal peab see olema.”

Tegin kaardile pliiatsiga märgi, tänasin teda ja viskasin toru hargile. Juba numbreid kaardi servale kirjutades teadsin, et objekt asub traadiga piiratud alal, meie salapärasest kaksikaiaeringist umbes kaks kilomeetrit kagus. Maksin tädile nõutud hinna ja lahkusin postkontorist, tunne selline, et too mutt haaras telefonitoru veel enne, kui õieti uksest välja sain. Silmitsesin minuti kaarti ja ajasin siis masinale hääle sisse. Taevas oli tumehall, õhus keerles üksikuid valgeid helbeid ja hakkas juba kergelt hämaiduma, kuigi kell oli umbes kolm – seegi lühike talvehakupäev oli pöördumatult läbi ning ma pidin kiirustama.

Külaserval oleksin peaaegu pidurdanud – mulle näis, et too salapärane folklorist, Jaan Rebane, silmitseb mind eemalt puude alt. Mida ta seal tegi? Juhuseid ei ole olemas. Jälgis ta mind? Ent ma võisin ka eksida ja talle seal järgi jooksma poleks ma niikuinii hakanud, nii et sõitsin edasi.

Suundusin vallakeskusest kagusse, kus Metsa kolmemeetrise hulga viletsam okastraataed ümbritses teisi, arvatavasti palju tavalisemaid hüljatud sõjaväeobjekte. Armees territooriumile viiv tee oli tõkestatud valveputka väravaavasse veetud betoonblokkidega, ent kohe kõrval olid mõned aiapostid maas, ning olles igaks juhuks kontrollinud, et rataste alla ei jää midagi suuremat ja teravamat, kihutasin oma džii biga hoolimatult ja avalikult maale, kuhu viimastel aastatel teadupärast vaid metallivarastel ja teistel asotsiaalidel asja oli. Tee lõppes kohe sealsamas, tühjade aknaaukude ja sisselangenud katustega kasarmute juures, edasi läksid vaid vanad rattajäljed, mis mind eriti ei aidanud, nii et pidin maastikul orienteeruma üldiste pinnavormide järgi. Loen seetõttu päris heaks tulemuseks, et leidsin juba peale pooletunnist otsimist kesk üht räämas võserikku hoone, mille ajahambast puretud, kuid endiselt väärikas profiil eristus rabavalt noist jubedatest tellistest ja betoonist käkerdistest, mille rölge maitselagedus vene armees olemust ja suutlikkust vägagi adekvaatselt peegeldas.

Peatasin auto kabelist paarikümne meetri kaugusel, ronisin välja ja võtsin endale paar minutit ringivahtimiseks, kuulutamiseks ja... khm – nuusutamiseks, et ümbritsevast pilti saada. Miski ei liikunud ja esialgu ei leidnud ma ühtki märki, et keegi seal viimastel aastatel üldse liikunud oleks. Lumesadu oli pisut tihenunud, ent maha langenud helbed sulasid kohe ja äbarik sompus videvik, mida põhjamaalased millegipärast „päevaks” nimetavad, töötas kesta veel paar tundi. Hõre mõnehektarine puudesalu oli tegelikult hüljatud surnuaed. Üksikud hauasambad seisid veel püsti, seltsiks roostes autovrakid ja muu koli, muidu aga võis harvade vanade puude vahelt näha igas suunas päris kaugelt.

Ma ei pea end ise eriliseks militaristiksi, kuigi keskmise vedelvorstiga võrreldes ma seda ilmselt olen. Igatahes, nagu eespool juba mainitud, tean ma, mispidi relv käes käib; pealegi on parim viis pahandusi vältida nende vastu valmistuda. Mul oli TT taga vöö vahel, teise kannika peal seltsiks käänispea-jahinuga, nüüd võtsin autost pumba, kontrollisin, et see on laetud ja padrun rauas, kinnitasin taskulambi toru külge juhaks, kui tuleb midagi pimedas otsida, ja olin valmis. Jäin siiski veel korraks kõhklema. Mul olid püssi padrunites vaid „tavaline” seatina. Ma ei olnud meie „pääkapiikude” pihtasaamist soomustlääbistavaga tegelikult võtnud tõsiselt, ent ega mul midagi selle vastu ei olnud, et automaat edaspidi just nendega laadida... Paraku oli Pille jutt minus hulga uusi mõtteid tekitanud ja ma ei olnud enam milleski kindel.

Ent peale paarisekundist jalalt jalale tammumist sai sissejuurdunud ratsionalism võitu ja ma hakkasin minema. Esimestel meetritel tundsin end tobedana, siis lõi treening välja ja ma libisesin vaikselt ühe jämeda sammaldunud tüve tagant teise taha, liikudes lagedal kiiresti ja ebahühtlaselt, tardudes varjus ja lastes pilgul ringi käia. Kabel oli igivanast murenevast paekivist, seinad suuremalt jaolt terved, kui mitte arvestada paari mahakukkunud karniisikivi. Akendest sisse ma ei näinud, need olid kas lootusetult määrdunud või hoopistükkis kinni löödud. Korraaks kihvatas sees, kui nägin igivanu raame ja klaase, mida kattis niiskusest pundunud vineer, aga muinsuskaitse jaoks ei olnud mul aega. Hoonel oli ainult üks ukseava ja üks ise oli raske, heas korras ja paksu plekiga üle löödud. Tegin ümbruskonnas veel ühe tiiru, otsides maapinnalt ja mujalt võimalikke jälgi. Leidsin neid piisavalt – inimese ja koera omi, aga need ei öelnud mulle rohkem, kui et see paik ei ole sugugi nii hüljatud kui esmapilgul paistis. Ka kabeli üks osutus petlikuks, sest selle juurde tagasi jõudes veendusin kahekümne sekundiga, et seda on hiljuti avatud – lukk oli uus ja terve ning hingedelt ei voolanud alla mitte niiskus – neid oli õlitatud. Nõrgaks kohaks osutus hoopis vastus, mille paari jalahoobiga seinast kätte sain.

Hoones oli pime. Tõmbasin ukse lahti ja süütasin lambi. Ootasin mõned sekundid ja viskusin siis edasi, valmisvaadatud nurka. Miski ei liikunud. Veel kiire ring lambiga, siis ühe kasti varju. Nüüd oli mul võimalik ruumi vaadelda ja selle minutiga adapteerusid ka silmad. Nina „läbipuhumisest” väljas oli vist kasu olnud, sest hämmastusega tõdesin, et ruumis oli rääsunud praelõhn. Siin oli keegi hiljuti söönud – järelikult elanud? Mitte tingimata, ent ma ei suudaks kujutleda kedagi, kes sellisesse paika pidu pidama tuleb...

Ruumi keskel oli suur musta ehituspapiga kaetud laud, selle kohal tagurpidi keeratud rist ja keset lauda suur liud. Tegin ruumis tiiru, igaks juhuks kontrollides, et viibin seal tõesti üksi, vaatasin üle aknad juhaks, kui muudkaudu kiiresti lahkuda tuleb, ja asusin siis kummalist musta altarit ja liuda uurima. Liual olid praejäänused. Mõistatasin, mis kummaline religioon küll siin oma ohvrisöömaega pidas ja silmitsesin liud, püüdes aimata, mis loomaga tegu. Nendes jäänustes oli midagi piinavalt tuttavat... Ma ei tea tagantjärele, mis hetkel mulle koitma hakkas, mida ma õieti näen. Ma ei olnud tundnud mingit hingeliigutust, nähes Zagorno-Karabahhi külade tänavatel vedelevaid tursunud laipu; oli väga vastik, kuid ma jäin täiesti teovõimeliseks, kui käsigranaat ühel meie kaasvõitlejal sisikonna ruumi laiali paiskas, ent seda liuda vaadates hakkas mul paha. Seal lebasid praetud ja söödud inimlaste jäänused...

Auto signalisatsioon hakkas lõugama. Sekundi murdosaks vihastasin, et kuradi halb õnn – on ju signa teinekordki ise lahti läinud – ent siis adusin, et siin sellega arvestada ei tohi. Olin ühe pika hüppega uksele ja viskusin enne edasitormamist kiiresti piidalt piidale, pilguga paremalt-vasakult kontrollides, et keegi mind sealsamas ei passi. Jõudsin siiski vahejuhtumiteta auto juurde ja – relvatoru ümbrust katmas – vaatasin oma sõiduriista üle. Esimesel ringil tundus kõik korras olevat, ent tegin veel ühe tiiru, kuna olin vahtinud rohkem ümbrust kui autot. Siis leidsingi, et keegi on proovinud tagaluuki avada. Sõraga.

Vaatasin veel kord ringi ja võtsin mõttes arvesse kohad, kus inimene võiks redutada. Mind märkamatu kurbule võtta – rääkimata ligihilimisest – polnud seal nii lihtne, ent potentsiaalseid varitsuskohti leidis siiski piisavalt.

Tegin, nagu ei saaks tagaluuki võtmega lahti, avasin juhiukse, otsisin mingi kruvikeeraja, toetasin püssi auto külje najale ja kummardusin nokitsema. Püüdsin sel moel neid sitapäid, kes võisid veel läheduses passida, mind ründama ahvatleda. Mu lootused täitusid, sest varsti nägin ümaral roostevabal käepidemel peegeldumas liikuvat varju. Ootasin, et see lähemale tuleks ja teritasin kõrvu, kuid tasase kruusakrigina asemel lajatas eemalt tuttava aktsendiga hoiatushüüe: „Olav, selja taga!”

Kirusin mõttes, astusin sujuvalt sammu kõrvale, pöördusin ja tõstsin püstoli. Olin selle juba autos käepäraselt ette vöö vahele torganud ja kaitseriivist vabastanud, mõeldes mõrult, et toruots on

detsimeeter munadest ja täpselt õigele poole...

Tüüp oli veel üle kümne meetri eemal ja sõrg oli tal löögivalmilt peos püsti. See oli raskesti määratletavas vanuses tüüpilise prükkari välimusega mees – räpased dressipüksid ja veelgi räpsem nailonjope, alkohooliku kuhtunud keha ja sisselangenud lõust – ja ta jäi mind üsna totralt vahtima, suutmata otsustada, mida edasi teha.

„Tule nüüd ilusti siia!”

Ta ei liikunud. Heitsin kärme pilgu üle õla, kust Jaan Rebane lähemale ruttas. Tal oli veel oma viiskümmend meetrit tulla. Astusin sammu kõrvale ja viskasin veel ühe kiirpilgu üle õla, et veenduda, kas ma nägin esimesel korral ikka õieti – meie folkloristil oli revolver peos. Prükkar seisis endiselt liikumatult.

„Siia!”

„*Tševo? Ja ne panimaju...*”⁵ Mees ei liikunud ikka, vaid hakkas selle asemel kõva häälega ja suhteliselt seosetult hädaldama. Muigasin algul, arvates, et ta üritab etendada kustunud mõistusega süüdimatut inimvaret, kuid taipasin siis, et ilmselt püüab ta kellelegi märku anda või liikumise müra summutada. Mu üksildane luurekäik oli üle kasvanud lausa rahvakogunemiseks ja madal profiil võis üle parda minna, nii et tulistasin talle jalge ette maha.

“Marss, siia!”

Hädaldamine jätkus, ent lask oli tüübi mõistmisvõimet oluliselt parandanud – ta nihkus vastutahtmist lähemale, tõstes ka ühtlasi käed, paremas endiselt sõrg. Täheldasin teatud üllatusega, et ei saa enam aru ühestki kaltsaka sõnast, see polnudki nagu enam kõne, vaid meenutas pigem mingit poolmeloodilist manamist.

Olin pea iga sekund ka ümbrusele kõrvalpilgu heitnud ja nüüd sai seegi tasutud – tabasin liikumise endast paremal ja viskasin instinktiivselt maha. Raksatas lask ja rikošett lõi ühest hauasambast killu välja. Vaevalt kolmandiksekund hiljem kostis selja tagant teine lask ja sellele vastas valukisa sealtpoolt, kust mind oli tulistatud. Hetk hiljem maandus mu kõrval sõrg, paisates üles liiva. Veeretasin end laskja suhtes auto taha ja tõusin põlvele. Prükkar põgenes põigeldes, tulistasin talle järele ja tabasin kolmanda lasuga. Ta röögatas kilavalt ja kukkus, ajas end aga kohe üles ja vankus ühe puu taha. Eemal, sadakond meetrit kabelist paremal, tekkis mingi liikumine, kärgatasid lasud. Kuulid vilistasid kusagil, igatahes minust turvaliselt kaugel, ja kui ma auto tagant välja piilus, seisis Jaan tolle samba taga, kus oli peitunud esimene laskja, ja tulistas revolvri tühjaks eemal põgenevate kujude poole. Läkitasin ka oma viimased neli laengut neile järele, samal ajal ümber auto püssi juurde nihkudes.

Jaan laadis revolvrit, sestap kulutasin ka ise paar sekundit, et püstolisse uus magasin sisse lükata, relv kaitseriivistada ja vöö vahele panna. Oli veel kraadi võrra hämaramaks läinud, ent vaadet segasid kõige rohkem kabeli ümber voogavad hõredad udujoomed. See, kellele mina pihta olin saanud, püsis puu taga, kust tal kuhugi minna ei olnud ja see, keda Jaan oli tulistanud, lamas veritsevat jalga hoides lagedal. Jaan võttis vasaku käega maast tolle tegelase parabellumi, uuris seda, pani riivi ja libistas endale mantlitaskusse. Ootasin, kuni ta sellega valmis sai ja võtsin siis ta enda hoolikalt kirebule.

„Pane see revolver nüüd ilusti maha.”

Ta mõõtis mind viis sekundit tusaselt ja asetaski relva käepäraselt ühe hauaplaadi lamedale tipule.

See, mis minus nende viimaste minutitega oli tärganud, ei olnud tavaline raev. Need, kes tegid seda seal kabelis, ei kuulu inimsoo hulka. Ka need, kes sellest teavad ja midagi ei ütle, ei kuulu inimsoo hulka. Olin endast väljas, kiiretest arusaamatutest sündmustest segaduses ja ei saanud kedagi

⁵ Mida? Ma ei saa aru... (vene k.)

usaldada. Mingis kontekstis sai Jaan sellest õieti aru, sest hakkas aeglasel mõõdetud toonil rääkima:

„Me oleme loodetavasti ühel poolel. Sündinud on midagi kohutavat, aga sina trambid ringi nagu marutõbine *commandos* ja sellel võivad olla ettenähtamatud tagajärjed.”

„Sa teadsid, mis siin on?”

„Mis siin siis on? Vana kabel...”

„Lõpeta teesklus, neetud!” Mu hääl katkes. Ta uuris mind ning veendus ilmselt, et olin piisavalt näinud ja nähtust aru saanud.

„Mina seda ei teinud. Ma... Ma üritan leida ja takistada neid, kes seda tegid.”

Ta vaikus.

„Jah?” õhutasin teda.

„Sa ei peaks end siia segama...”

„*Bullshit*. Mis siin toimub? Kes sa õieti oled?”

„Ma ei tohi sulle vastata. Ja meil oleks parem siit kiiresti lahkuda.”

Astusin paar sammu lähemale, kindla kavatsusega tal püssipäraga hambad kurku lüüa, ja ta tõstis käed kaitseks näo ette.

Peatusin. „Ei, mitte nii.” Langetasin püssi ja osutasin toruga ta revolvrile. „Sul on kaks võimalust – räägi või võta relv.”

Ta vaatas mu poole ja kõhkles.

„Võta relv!” Mul ei olnud vaja eriti teeselda, mu hääl võnkus püüdest end valitseda ja sõrm võbeles päästikul.

Ta ohkas. „Sa ei usu...”

Vaikisin ja ootasin.

„Ma töötan NSA juures. Kas sa tead, mis see on?”

„Ameerika luureorganisatsioon.”

„Meil on kokkulepe venelastega, et me aitame jälgima... jälgida seda piirkonda. Siin toimub asju, mis sarnanevad kõige rohkem X-files'ides toimuvaga. Sa muidugi tead seda seriaali? Kas ma jätkan?”

Noogutasin. See oli nii absurdne, et selle taga võis isegi midagi olla. Ma ei naernud. Kaarel oli vigastatud, Ellu ja ta laps olid kadunud, mingid kaltsakad olid meid asja eest, teist taga tulistanud ja liud mustal altaril oli juba ise piisavalt ebareaalne. Tahtsin teada, kuhu ta välja jõuab.

Ta otsis sõnu. „Vahel juhtub inimestega kummalisi asju. See on seotud ühe või teise kohaga. Venelased ehitasid ühele kohale siin aia ümber ja proovisid uurida. Nüüd, kokkuleppel Eesti valitsusega, olen mina siin. Muide, meil oleks ehk parem jätkata seda juttu kusagil mujal?”

Vaikisime taas veerand minutit. Siis ta jätkas:

„Tegemist on valitsustevahelise kokkuleppega. Ma ei tööta konkreetselt mitte kellegi poole heaks. Sinu sekkumine...”

„*Bullshit*,” viskasin tüdinult. „See mind ei huvita. Kes nad olid? Kust ma nad leian? Mis juhtus Kaarluga? Kus on Ellu?” Sõnad takerdusid korraks suus. „Oli see tema laps?”

Ta kõhkles uuesti, skaneerides pilguga rahunult ümbrust. Olin ka ise seda teinud, kuid näha polnud muud, kui et kabeli ümber lainetas nüüd üsna tihe udutomp.

„Me peaksime tõepoolest siit kiiresti lahkuma.”

„Miks?” tahtsin teada. „Ja mis haavatutest saab?”

Ta vaatas mind hetke mingi kõleda lõbususega, pomises midagi oma nina alla, siis ohkas: „Hilja. Kas ma võin nüüd oma relva võtta? *Well*, asi on selles, et teisedki peale nende... *scavengers*...” („Prükkarid,” ütlesin talle ette) „...ei taha, et me siin oleme ja ma eelistaks oma revolvrit omada see aeg.”

Noogutasin lühidalt. Ta kloppis kõigepealt puhtaks oma millalgi mahatoetatud põlve, võttis seejärel relva ja asus seda üsna snobistlikult valge taskurätikuga puhastama. Astusin läbilastud jalaga tegelast korraks lähemalt uurima. Nädalase habeme ja ärajoodud lõustaga kaltsukubu oli mingisuguse rihma abil suurema verejooksu kinni saanud ja istus näost kahvatuna ühe kivi najal. Nägin sealtsamast, et see, keda mina olin tulistanud, oli ikka veel oma puu taga. Ma ei olnud ka Jaani hetkekski silmist lasknud, teda küll enam otseselt kirbul hoidmata. Kui ma tema poole tagasi läksin, hakkas ta ise rääkima:

„On üks jõuk. Nad usuvad... saatanasse. Satanism. Nad viivad end transsi ja soovivad saada üleimilikku jõudu, ohverdades ristimata last. Neis ei ole kõik korras, aga meid huvitab, mis on siin taga, miks nendega nii juhtub?”

„Mustlased?”

„Mustlased? Jah, vist küll... nii ilmselt kohalikud ütlesid. Nad ei ole mustlased. Elule jalgu jäänud inimesed; vanasti öeldi – paadialused. Prükkarid. Mõned ühinesid jõuguga alles hiljuti. Nad on ohtlikud.”

„Oli see Ellu laps?”

Ta kõhkles hetke, ja ma plahvatasin: „Räägi, mees! Kui ma su valelt taban, siis löön sul vähemalt hambad kurku. Ja ma vannun... ükskõik mille nimel, et kui sa sellega seotud oled, siis teen su tühaks! Mida sa, kurat, keerutad? Kus on Ellu ja Susanna?”

Ta suunurk tuksatas. Adusin järsku, et ta peab olema professionaal. Küllap ta oli juba taibanud, et oli mind seal auto tagaluugi juures asjata lolliks pidanud ja hoiatanud, kõike muud – kuni relva puhastamiseni – oli ta aga teinud elukutselise vaistliku perfektsusega. Kuidas ta siis lasi end kirbule võtta? Järelikult me olimegi ühel poolel? Miks ta tahtis mind siit minema saada? Et mulle kuidagi selgeks teha, et pean nähtust vaikima, ja mind mängust kõrvaldada? Siin oli muidugi võimalus kauplemiseks. Aga ma ei tohtinud seda meest alahinnata, sest kui ta tõesti oli USA valitsuse teenistuses, pidi ta päris palju oskama ja teadma.

Enne, kui ta vastata jõudis, hakkas esimene kaltsakas eemal puu taga karjuma ja tormas siis longates ja veritsevat külge kinni hoides kabeli poole. Jälgisin teda sihikuga.

„Ära lase,” napsas Jaan kiiresti. Kogu kadus uttu, ja mõni sekund hiljem kostis seal pikki loomalik õudus- ja valukisa, mis läks üle korinaks ja lõppes siis järsult. Vaatasin kulme kergitades Jaani poole, kes ignoreeris mu sõnatut küsimust vaevutajutava, pisut kohatuna tunduva lõbususega ja vastas hoopis eelmisele küsimusele:

„Ei, ma olen kindel, et see ei ole Ellu laps. Õigemini on see loogiline järeldus. Kadunud on veel üks laps. Krutaja Triin, kui see sulle midagi ütleb?”

„Olen seda nime korra kuulnud.” Milline oli seos Pille ja Jaani vahel?

„Ta ema oli joodik. Mul... ma... see on pikk jutt. Mul on tõendeid, et see Krutaja oli nende satanistidega kuidagi seotud... võib-olla mitte otseselt. Ja see laps seal oli suurem. Susanna oli väiksem. Ma võin muidugi eksida.”

„Sa teadsid sellest siin... Sa mõõtsid teda.”

Ta muigas kurvalt. „Ja fotografeerisin ja võtsin tükikesi näidiseks. Sa ei kujuta ette, mida ma kõike näinud olen... ja läbi elanud.” Ta andis mulle peaga märku jääda auto taha, kus ma niigi olin, ja nihkus ise kuus-seitse sammu kõrvale, ühe tüve taha.

„Nii et see on tõesti laps...” ei suutnud ma ütlemata jätta.

Ta ringivilanud pilk jäi mul häiritult pidama. „Sa olid nii veendunud?”

Oli minu kord ebamääraselt noogutada. „Silmad nägid, järeldus oli... aga sellist asja uskuda...” Taandusin pisut ja toetusin seljaga vastu autot, sest mul hakkas jälle paha.

„Ellu on pastori tütar, ta laps peaks olema igal juhul ristitud?” meenus mulle järsku.

Jaan vaatas mind kaastundlikult ja irvitas nüüd varjamatult: „Kas sa tõesti usud, et sel on tegelikult vähimatki tähtsust?”

Ta vinnastas revolvri ja tõi vasaku käe parema randmele toeks. Ta õieti ei pööranudki mulle enam tähelepanu, suurtes valvsa pilguga udu.

Kabeli läheduses muutusid eristatavaks kaks tumedat varju. Esimesel hetkel näis, et tegu on suurte koerte või huntidega, siis aga tõusid nad püsti ja meie poole liikusid ebalooslikult pikkade hüpetega umbes kahemeetrised halli karusnahka rüütatud kogud. Edasine toimus väga kähku. Jaan pidi endapoolsega ise hakkama saama, sest jõudsin parasjagu relva tõsta ja korralikult sihtida, jõudes veel täheldada, et neil on nagu koeramaskid peas. Sõdur, kes imetleb vaenlase rõivamoodi, on surnud sõdur. Pigem automaatselt vajutasin päästikule. Distantis oli kahanenud vähem kui viiele meetrile ja sellelt kauguselt on võimatu mööda lasta, seda enam, et mul olid laengud üle ühe kartetš ja kuul, ja peale lasku oleks ründaja rindkere pidanud välja nägema nagu sõelapõhi, nagu ka selg, sest need rasked haavlid lendavad näiteks metsseast läbi. Tüüp aga mõrises vaid, vankus pisut jalgadel ja tuli siis edasi. Teine laeng. Ta koperdas taas tahapoole, ent sai tasakaalu tagasi ja jätkas tulemist. Olin juba peale esimest lasku arvanud, et tal on ehk soomusvest, kuid sellisest lööb suurekaliibriline kuul läbi. Tal pidi olema kõrgema klassi kaitse. Kolmanda laengu, jälle haavlid, saatsin talle näkku. Lendas karvatuuste ja midagi tumedat, ta mõirgas, ent jätkas tulemist. Midagi oli nüüd väga viltu. Ega mul muud teha polnud, järjekordne laadimisliigutus – ja tuld!, seekord kuul näkku, toruots oli tulija lõustast juba vaevalt vaksa kaugusel. Oli muidugi hämar, ent kuul näis temast läbi minevat, ja selle asemel, et veel kord tulistada, virutasin talle püssipäraga. Sellel oli rohkem mõju – ta lendas selili, ent hakkas end kohe jälle püsti ajama. Peast lipsas läbi, et halva unenäo moodi päev kogub aina tuure, sest need neli lasku oleksid pidanud peatama ka ründava dinosauruse. Õnneks polnud mul aega masendusse langeda, jätkus muudki tegemist. Olin kõrvalt kuulnud, et ka Jaan tulistas kaks korda, ent mul polnud aega vaadata, kuidas tal läheb. Nüüd raksatas kolmas revolvrilask ja kogu mu jalge ees haaras endal rinnust, kähises vaikselt ja vajus maha tagasi. Kuni ta suremisega ametis oli, jõudsin ringi vaadata ja fikseerida, et ka teine ründaja lamab liikumatult.

Tardusime, relvad tõstetud, valmis järgmiseks rünnakuks. Oli juba üsna hämaraks läinud, nii et nähtavus polnud enam suurem asi. Keegi tormas eemal pimeduses, kuulsime jalgade tatsumist, ent nägime vaid varje nelja-viiekümne meetri kaugusel puude vahel. Siis jäi kõik vaikseks ja liikumatuks.

Kummardusin meie ründajaid uurima, kuid Jaan kähvas: „*Get back!*”

Ta sihtis hoolikalt ja tulistas mõlemale kuuli pähe.

„Vii auto eemale. Umbes sada meetrit.”

Kummardusin siiski enne korraks neid lamavaid kogusid uurima ja märkisin silmanurgast, et Jaan jälgis mind natuke lootusetul ilmel, ise kiiruga revolvrit laadides. Laipadel ei olnud koeramaski ega karusnahkseid kombinesoone. Need seal maas olid *libahundid*. Olid, lamasid ja jooksid verd –

ümberlukkamatu fakt, mis vilistas mu arvamusele taoliste ebausünnitiste võimalikkuse kohta. Muide, nad meenutasid hunti ainult „näo poolest”, sest nende jalad lõppesid selliste sõrmede (või varvastega), mille põhjal oleks võinud neid hallikarvalisteks gorilladeks pidada.

Kaalusin, kas süüdata lamp, et neid paremini näha, kuid Jaan mõistis mu kavatsust ja raputas keelavalt pead.

„Kas sa saad nii, et ka auto laternaid ei süüta?”

Noogutasin. „Vajad sa lampi?”

Ta raputas pead ja andis märku kuulatada. Keegi liikus taas kusagil kaugemal pimeduses. Jaan vaatas kiiresti taha ja panin alles nüüd tähele, et hauaplaadi najal istunud haavatu on kadunud.

„Mine!”

Ajasin auto eemale ja kiirustasin tagasi, käigu pealt püssi laadides. Poolel teel sain Jaaniga kokku.

„Läksime,” tahtis ta minust mööduda.

„Aga...”

„See ei ole sinu mure.”

„Me ei saa ju ometi laipu siia niisama vedelema jätta! Ja ma tahan neid lähemalt vaadata.”

Astusin edasi, oodates iga hetk selja tagant käsklust seisma jääda. Seda ei tulnud, Jaan hoopis järgnes mulle.

Laibad olid kadunud. Uurisin maapinda, algul niisama ja siis lambivalgel, ning tundsin ennast järjest tobedamalt.

„Mis sa nendega tegid?”

„Ma ütlesin, see pole sinu mure.”

Oli juba üsna pime, udu oli hajunud ja kui valgusvihk libises üle pärani kabeliukse, olin kindel, et laibad on sinna peidetud. Ent mul ei olnud mingit tahtmist seda uurima minna.

Aga Jaaniga ei olnud ma veel lõpetanud...

„Lepime kokku, et enam ei sihi teineteist?” kuulsin oma selja taga asjaosalise pehmet tooni, enne kui mõtte lõpuni jõudsin mõelda. „See teeb närviliseks. Läheks ehk korraks minu poole, Undva tallu? Pisut brändit? See kulub ära.”

Mu õlad vajusid longu. Korraga olin lihtsalt väsinud ja segaduses. Noogutasin ja pöördusin.

„Mis need su püstolis olid? Hõbekuulid?” küsisin, kui auto poole tagasi kõndisime.

Ta raputas pead. „*Depleted uranium*, kuidas iganes see eesti keeles võiks olla.” Ta otsis taskust ja ulatas mulle ühe padruni, mis väljanägemiselt oli küll igatpidi tavaline 0.357-ne Magnum.

„Need vist ei ole enam satanistid?” turtsatasin seda talle tagasi andes.

„Ei.”

„Mis need siis on? Ma usun, et sa pead oma loo tagasi võtma ja uue jutustama.”

„Jah.”

Olime jõudnud auto juurde.

„Tohib?” küsis ta mu relva võttes, kui juba sõitsime. Korraks käis mul külm jutt südame alt läbi, kuid see oli põhjusetu automaatne reaktsioon, sest tal oli niikuinii oma. Ta leidis kindalaekast padruneid ja laadis mu relva, hoides pool aega pilku teel ja juhatades mind, kuhu sõita. Mul oli pisut

aega toimunu üle järele mõelda ja ma sain suurepäraselt aru, et täpselt selleksamaks – järelemõtlemiseks – oli Jaan endale mu püssiga tegeldes aega võtnud. Kannatasin, kuni ta valmis sai ja relva tagaistmele asetas, siis pahvatasin:

„Vanades tondijuttudes lasti hõbekuuliga, nüüd on uraanirikastamise jääk?”

Ta mõõtis mind taas skeptilise, raskesti defineeritava muigega, siis kõhatas:

„Well, vanadesse legendidesse tuleb suhtuda väga ettevaatlikult. Enamasti on nende kaitse küll jah häälestatud tavalisemate metallide peale.”

„Nende! Kaitse! Häälestatud! ...” ei suutnud ma end pidada. Ta veider kurb irve laienes.

„Ei ole paremaid sõnu. Ka inglise keeles ei ole. Kas sa mäletad elementide perioodilisuse tabelit, mida teie lapsed vene aja mõjul Mendelejevi tabeliks kutsuvad? Kus asub hõbe, kus tina, kus plii? Ei mäleta? Ega see polegi väga oluline, ma niikuinii ei oska seletada... See on seotud elektronpilve kujuga... orbitaalide... elektronide spinniga... Ja energia tihedusega ja... see ei ole päris nii, aga umbes nagu iga elemendi tarvis on selga vaja panna omaette kaitsevest.” Ta mõtles hetke. „Aitab sellest?”

Silmitsesin teda kõrvalt, kui ta seal istus. „Kes sa õieti oled?”

Ta sulges korraks silmad. „Ma ütlesin...”

Sain muidugi ise ka aru, kui rumal ja mõttetu see küsimus oli. „Olgu, küsime teisiti – kas sa saad mulle anda lühida ülevaate, kes on meie vastased, mida nad tahavad, mida neilt oodata on, kui kaugele nende uurimisega on jõutud ja kui tihti selliseid asju ette tuleb?”

Ta vaikis mitu minutit.

„Ei,” ütles ta siis.

Paika tundis ta ilmselt nagu oma viit sõrme, sest kuidagi väga kähku ja otse olime Mihkli taluni jõudnud. Peatasin auto maja ees. Jaan ronis välja ja vaatas minu poole. Jäin istuma – tema viimane sõna oli mul taas vaiba alt ära tõmmanud, nii et kuigi ta oli nagu ühe napsi lubanud, olin ma väsinud, toimunust segaduses ja natuke lihtsalt jonnisin ka. Ta takseeris mind pool minutit häiritud ja lootusetul ilmel, siis ohkas.

„Tule sisse. Ma ei vasta kõigile küsimustele, aga mõnede.”

Ega mul midagi paremat teha olnud. Jaan käitus nagu omas kodus – näitas mulle köögis mugava tooli kätte, pani vee tulele, otsis kapist teed, kusagilt toast „Belõi Aisti” pudeli ja kaks mitte päris õiget, kuid sobivat klaasi, leidis kruusid ja istus mu vastu, kallasklaasid ohtralt täis ning pani pihule soojenema.

Ma ei hakka ära tooma tervet meie vestlust, sest lõpupoole olin ma lisaks ka juba piisavalt pehme. Ma muudkui küsisin ja küsisin. Ta oli hädas, ent vastas, kui oskas. Tema jutust koorus välja sünge pilt: mitte keegi ei tea, miks teatud kohtadesse koguneb miski, mida esoteerikud nimetavad „energiaks”, ja kuna paremat terminit ei ole, tuleb seda sõna kuritarvitada, kuigi reaalse, füüsikas defineeritud energiaga puudub sellel nähtusel otsene seos; niisiis on toimuv väga subjektiivne ja ametliku teaduse poolt tõrjutud; seletamatutel põhjustel nähtus mingil ajal aktiveerub ja kõige lihtsamalt öeldes ajab inimesed lolliks, paneb nad hülgama kodu, pere, töö – üldse kõik, mis on neile tähtis ja moodustab nende elu sisu; need inimesed kogunevad kuhugi, kus on nähtuse põhjustaja, või kuna keegi ei saa aru, kuidas üks kivi või maja seda põhjustada võiks, siis pigem nähtuse keskpunktis asuva objekti ümber, ja arvatavasti toimub seal mingi infovahetus; kuidagi on see seotud legendide ja surmainstinktiga ning tulemuseks on jõhkrad, tervele mõistusele

vastuvõtmatud hirmuteod...

Üldse on mul tollest õhtust väga paha mälestus. Vaatasime mõlemad, palju teine joob ja neelasime ämbrite kaupa teed, et alkohol otsevoolule viia. Üritasin talt infot välja pressida, teeseldes vaheldumisi uskumist ja mitteuskumist, püüdes ühtaegu kriitikameelt säilitada, et teda valelt tabada, ning mõistust uutele ideedele lahti hoida. Tema omakorda proovis võimalikult vähe asjalikku rääkides mulle mingit ümmargust mulli müüa. Põhiline sõnum, mida ta mulle pidevalt sisendada üritas, oli see, et peale Eesti valitsuse, kes on pigem tähtsusetu, kuid vajaliku ja heatahtliku kõrvaltvaataja rollis, tegeleb asjaga maailma suurvõime ühendav salaorganisatsioon; seetõttu oleks kõigi osaliste jaoks parem, kui ma lõpetan oma sorkimise. Nood mustlased võetakse vaikselt kinni ja kuna neid hakatakse uurima, ootab neid sisuliselt surmast hirksam saatus; välja ja ohtlikuks ei saa neist keegi, seda ta garanteerib. Mina võin ainult segada. Et ta üritab apelleerida mu tervele mõistusele – tähtsaim on saladust säilitada, ja kui ma seda aktsepteerin, on kõik muu lahendatav ja siis jätkaks ta minu huvides minust isegi ette kandmata. Et keegi ei usu mind ja kui ma liiga pealetükkivaks muutun, koristatakse mind vaikselt ära. Et Kaarel paraneb ja unustab toimunu. Et küllap Ellu leitakse, ehk tema laps ka. Et neid otsitakse praegu.

Olime mõlemad siiski väga purjus, kui džiiibile hääled sisse lõin, et Taadi tallu magama sõita. Liikusin ettevaatlikult ja aeglaselt. Politseid pole nendel metsavahelistel teedel isegi mitte halvas unenäos, öösiti liiklust ka mitte, ent ometi märkasin varsti, et üks auto tuleb mulle järele. Hoidsin sellel peeglist silma peal, ja korraga nägin pilvede vahel prao leidnud kuu valguses, et auto katus ei ole puhas. Politsei? Lisasin kiirust. Lähemale nad ei tulnud, ent kilomeetri pärast jagasid nad ilmselt ära, et olen neid märganud, panid vilkurid põlema ja alustasid avalikku tagaajamist. Mu halb unenägu pidi ikka kõik mängu panema, et aplausi norida.

Olin juba Taadi tallu jõudmas, kuid vajutasin nüüd automaatselt gaasi põhja ja kihutasin edasi. Kuhu? See oli hea küsimus. Kontrollisin relvad üle, niipalju kui kihutamise kõrvalt sain. Ma ei kavatsenud tulevahetust pidada, ent parem oleks neid poolillegaalseid relvi politseile üldse mitte näidata – aeg oli selline, toimivat relvaseadust ei olnud ja nii mõnigi organisatsioon kasutas seda oma huvides ära. Olin konjakist seisus, kus ükski loomaarst poleks mind kaineks tunnistanud, lisaks veel eest ära sõitmine; kiirust oli kohati kõvasti üle 100, sirgematel lõikudel isegi kuni 160. Muidugi oli too Jaan mind petnud. Kuidas ta täpselt need politseinikud kübarast välja võlus, polnud isegi momendil oluline. Või polnud see tema? Ma ei uskunud suuremat sellest, mis ta mulle õhtu jooksul rääkinud oli. Mingi kaasasündinud patoloogiline usaldamatus on nõukogude ajast pärit inimesel ju sees ja ma olin filmide-raamatute põhjalt absoluutselt, kaljukindlalt veendunud, et ta valetas. Ma ei teadnud, mida ja kus ta täpselt valetas, kuid mul polnud kahtluseivagi, et ta valetas automaatselt ja jõhkralt – et institutsioonid (ja üht tüüpilist sellist ta ju esindas) ei avalda kunagi vabatahtlikult informatsiooni, vaid annavad parimal juhul välja desinformeerivat pooltõde, et nad manipuleerivad ja reedavad ka siis, kui selleks põhjust pole. Et inimlikkus, sõprus, terve mõistus ei tähenda midagi – keegi on kusagil paika pannud eesmärgid ja taktika, ja raha ja laipu sel teel ei loeta, keegi ei hooli sellest, kas valitud tee ka õige on, kas kunagi paika pandud raamid sobivad ülesande lahendamiseks – ei, nii on toimitud, ja nii lastakse edasi, ennast kaitstakse inimeste eest, ja need, kes on sees, arvavad, et teavad paremini, mis teistele hea on, et kindlasti tuleb tavalist inimest „kaitsta” teadmise eest – vilets põhjendus tegelikult salamisi nauditavale üleolekutundele, et *mina* tean...

Siiski oli Jaan päästnud mu elu... Aga võib-olla kartis ta hoopis, et avastan tolle õuduse kabelis ja libaelukad ei tule mind tapma? Võib-olla tahtis ta teada, mida ma endast kujutan, kartes, et minu kadumine põhjustab hoopis suuremaid pahandusi?

Igatahes oli mul politseiauto tagumikus ja mul oli vaja neist lahti saada. Mõtlesin natuke ja tuletasin

meelde üht mõrvarite tagaajamist, milles eelmisel kevadel osalenud olin. Kutid olid Nivaga, ning proovisid maanteel eest ära sõita. Loll üritus. Lükanud neljarattavedu sisse ja metsateedele – keegi ei tule sellest pehmest pasast muu autoga läbi. Meenutasin kiiresti maastikku, uurisin kaarti – niipalju, kui selle kiiruse juures ja salongitule valguses võimalik oli – ja teadsin siis, mida teha. Oleksin õigest kohast peaaegu mööda sõitnud, masin vibas pidurdades, keerasin üle kraavi ja otse risti üle põllu. Seda riba oli siin oma pool kilomeetrit ja varsti avastasin, et pean kõrgemaid kohti otsima, muidu võin sisse jääda. Kuidagi tuln läbi ja keerasin suurele maanteele. Politsei isegi ei üritanud mulle sinna põllule järele tulla ja olin kahjuks veendunud, et kui nad on kohalikud ja neil natukegi aru peas on, taipavad nad hoobilt, mida ma üritan – võitsin sisuliselt umbes 2 kilomeetrit – vähe üle kilomeetri edasi oleks see tee teravnurga all maanteele välja jõudnud. Mis edasi? On nad pärispolitsei, võivad nad abi kutsuda, kui ei, kurat nendega. Mõlemal juhul pidid nad eeldama, et pööran varsti kuhugi, mina aga teadsin, millises seisus olid Eesti politseijõud sel õnnetul aastal ja otsustasin riskida – gaas põhja ja pealinna poole. Enne ringteed keerasin siiski väiksematele teedele. Öökülma veel ei olnud, hõre lumi oli jäljetult kadunud ja ka nendel tegelikult heas korras teedel sai väga kiiresti sõita. Lõikasin paarist kohast ja olin varsti kesklinnas, kell neli hommikul. Aga juba linna piiril hakkas mingi ohutuli peas vilkuma. Ei läinudki koju, vaid sõitsin oma firma kontorisse, viskasin relvad seifi ja heitsin sinnasamasse diivanile.

Kaevutäis tuska

Mind äratas päeva melu, kui rahvas saabuma hakkas.

Valasin endale tassi kohvi ja kui Must tuli, vedasin ta tema kabinetti, panin ukse kinni ja rääkisin talle kogu loo ära. Ta oli üks väheseid mehi, kellega ma seda julgesin, kuigi me tundsim teineteist napilt aasta ja ma ei ole temast kunagi õieti aru saanud. Ta oli sünnilt pooleestlane, ja see teine, vist gruusia pool, lõi ta välimuses ja iseloomus piisavalt välja, et õigustada hüüdnime, mille ta oli endale ka perekonnanimeks võtnud. Eesnimi oli tal täiesti eestipärane Allan ja mulle on kunagi mainitud ka ta isalt saadud nime, mida ma muidugi enam ei mäleta – algas see igatahes „Muz...” ja lõppes klassikalise „vili”-ga. Ma ei tea õieti sedagi, kui vana ta oli. Umbes neljakümnene arvatavasti. Töötanud aastaid kriminaaljälituses ja sealt mingite segaste afääride, aga võib-olla lihtsalt võimuvõitluse pärast lahkuma sunnitud; minu teada alampolkovniku auastmes. Elas ta tagasihoidlikult kusagil Mustamäe kolmetoalises korteris, sõitis mõlkis, kuid forsseeritud mootoriga „null-kuuega”, armastas oma kolme endist naist ja... Igatahes ei ole mina tema ega tema minu usaldust kunagi kuritarvitanud – aumõiste oli tal määratult tugevam, kui rõhuval enamikul mu „puhtamat” verd kaasmaalastel.

Kui ma lõpetasin, ei öelnud ta esialgu midagi, istus vaid vaikides. Siis võttis telefonitoru ja helistas. Kuulsin, kuidas ta palus kellelgi küsida tolle piirkonna kohta. Vastus tuli viie minuti pärast, ta kuulas, pani toru hargile ja vaatas mind mõtlikult.

„Veider lugu. Ma ei usuks sind, aga see viimane kõne...”

Kergitasin küsivalt kulme.

„Helistasin ühele vanale sõbrale kaitsepolitseist. Ta ei teadnud, aga küsis... *kellegi teise* käest. Tal olevat olnud tükk tegemist, et ütlemata jätta, miks ta huvi tundis. Ta soovitas mul tungivalt unustada, et mul on selle piirkonnaga mingit... *suhthemist*... mis iganes ka poleks. Sa oled kellelegi väga kõrgel varvaste peale astunud. Talle öeldi selgelt, et rahvusvaheline saladus.”

Musta huulil väreles naeratus. Olen seda ennegi näinud – sellise naeratusega mängivad vene ruletti need, kes seda tõeliselt naudivad.

„Vajad sa mu abi?”

Liigutasin uuesti õlga. „Ei oskagi otseselt küsida. Pean rohkem infot koguma.”

Ta noogutas kergelt. „Võta omale sellega tegelemiseks niipalju aega, kui vajad. Kõigepealt maga end välja.” Talle meenus midagi. „Ah sellepärast te siis laadisitegi automaadid sellesama uraanijäägiga...”

„Sa tahad öelda...” On mul alles pikad juhtmed!

„Ma mõtlesin, et sa tead. Muidugi on nendel vene erisoomustlābistavatel uraanist südamik...” Ta vajus korraks mõttesse ja lisas siis: „Ära ainult koju mine.”

Ta lausa lūkkas mu sekretāri laua juurde ja kāsks mind „hospitaliseerida”. Mul ei ole Talvi kohta ūhtegi halba sõna öelda, oli selline pealt kahekümneviiene ja nagu ajastu nõudis, „kompleksivaba” neiuke. Ma ei olnud kunagi huvi tundnud, kes teda parasjagu „sihipāraselt kasutab”; Must seda igatahes ei teinud, kuigi nende suhted on mulle alati hāmaraks jāānud. Elas ta ūksi firma nimel olevas korteris siinsamas lāhedal, nii et veerand tunni pārast olin juba duši all ja ta tegi mulle hommikusōōki. Kohvi ma ei tahtnud, kuna kavatsesin veel magada. Sōin lūhidalt, pigem kugistasin, siis lūkkas ta mu valmis pandud tupp (mitte enda magamistuppa!) ja nāitis voodi kätte. Olin mugavuse huvides vaid rātiku endale ūmber keeranud ja kuna ma ise sellistest asjadest ei hoolinud ja teadsin, et ka teda sellega šokeerida ei suuda, viskasin rātiku lihtsalt toolile ja pugessin teki alla, sellal kui ta kardinad tihedamalt ette tōmbas. Ta mōōtis mu vallatult muiates ūle, ja kui olin end seal mōnuga sirutanud, kūsisin pigem nalja mōttes, et kas head-ōōd-musi saab? Sai kūll. Ta huuled olid pehmed ja soojad, ja imesid end nõudvalt mu suule, ta juuksed lōhnasid magusalt ja tahtsid hinge kinni lūua. Nojah, eks me saime pāris hāsti lābi, teinekord intiimsematel pidudel oli teist siit-sealt nāpitudki... Ta pluus kās kergesti lahti ja rinnahoidjat tal ei olnud. Edasi avastasin, et tal ei olnud sukkpūkse jalas ja lāhemal uurimisel ka mitte pūkse lūhikese seeliku all. Ma polnud mārrganudki, et ta on mu pesemisaega kasutanud peale vōileibade ja voodi tegemise ka liigettest riiekest vabanemiseks – olin vāga vāsunud. Vōib-olla oleksin selle osa muidu isegi vahele jātnud, ent ta oli kena tūdruk ja mina tavaline mees, kes heast asjast kunagi āra ei ūtle, nii et kui olin korra kāed ūle ta mōnusalt pringi ja sireda keha libistanud, olid hetke prioriteedid selged ja ei mingit vāsimumst... Ma ei māleta, millal ta lahkus, sest uinusin vist samal sekundil, kui alles teineteise embuses hingeldasime.

Kui ārkasin, oli kell ūks. Kasutasin telefoni, et Aivarile (Krouxi ei saanud kätte) asjast ūlevaade anda ja loivasin firmasse. Tānasin Talvit kūlalislahkuse eest, vahetades vaid kelmika paljutāhendava pilgu, sest rahvast oli ūmberringi. Ent ta tōusis, vedas mu pikema jututa maja teise tiiba ja lūkkas ūhte tupp, mis minu teada ei kuulunud meile ja kus ma kunagi kāinud ei olnud. Kui teda kūsivalt vaatasin, teatas ta, et selline olevat Musta korraldus – viia mind silma alt āra ja öelda, et ma igal juhul ta seal āra ootaks. Ta kadus, enne kui jōudsin midagi kūsida, ja tuli tagasi kohvitermose ja suhteliselt raskena tunduva spordikotiga. Mōtlesin just, kas mul sobib teda kuidagi pikemalt hommiku eest tādada, kui ta lahendas olukorra minu eest – suudles mind pōsele ja mainis, et olen teinekordki oodatud, helistagu vaid ette. Siis jāttis ta mu ūksi. Mu meeoleolu ei lāinud sugugi rahulikumaks, kui olin tutvunud koti sisuga – automaat, viis magasinini soomustlābistavate padrunitega ja soomusvest, kui peamisega piirduda. Kui autos on turvavōō, tuleb see sulgeda, kui sul on relv, hoia seda laetuna. Ajasin soomusvesti selga ja vinnastasin automaadi.

Must tuli umbes tund hiljem.

„Sinu vastu on kriminaalsūūdistus,” alustas ta pikema sissejuhatusega.

„Misasja?” See oli juba tōsiselt hāiriv. „Mis ma siis olevat teinud?”

„Raskete kehavigastuste tekitamine, politsei eest ārasōit.”

Hirnatasin. „Ah et raskete kehavigastuste... Ja libahuntide tapmisest mitte sõnagi – vōi kāib see loomakaitseseaduse alla?”

„Jutt ei ole teie tulevahetusest seal... mis-ta-nüüd... Vainamäel. Kaarel Tellerveld.”

Tahtmatult surusin küüned peopessa. „Nii et nüüd olevat hoopis mina Kaarli salatiks hakkinud?” Olin vihane ja segaduses.

„Naera-naera,” sajatas Must ja lisas paar venekeelset vandesõna. „Ma ei ole süüdistust ise näinud, kuid see paistab olema väga logisevalt kokku traageldatud. Ma panin meie juristi sellega tööle, aga see võtab aega. Seni ole kusagil peidus.” Ka tema oli ärritatud, mille kõige selgemaks märgiks oli sellisel puhkudel välja lööv kerge kesk-aasia aktsent.

Mõtlesin natuke. „Mu onupoja laps ja tema ema on kadunud ja nüüd pean ma istuma...”

Must raputas pead. „Sa ei tohi seal külas end näidata, sa ei tohi minna koju, sa ei tohiks siingi olla, kuigi see kontor on teise firma nime all üüritud. Homseks suudab see meie vana juudist seaduseväänaja ehk süüdistustega midagi ette võtta. Helista oma sõpradele – Krouxile, Pekile... ise tead. Loodetavasti saan ka mina tulla, läheme vaatame homme seal ringi.”

„Ma... jään sulle teene võlgu.”

Ta muigas. „Sõprade vahel.” Kuigi mis sõbrad me õieti olime?...

Kaalusin seda mõttes, siis raputasin pead. „Ma lähen sinna. Kohe. Iga hetk on kallid.”

„Ma ei kahelnud, et sa nii teed,” ütles Must ja ta kõne oli taas puhas, sest tegelikult oli ju eesti keel ta emakeel. „Selleks ma tõingi sulle need – ” Ta osutas spordikotile. „Ole ettevaatlik. Kohtume siin homme kell kümme.”

Ta noogutas lühidalt, kui hüvastijätuks kätt surusime. „Ma lähen välja ja vaatan, et keegi ei passi, siis kao.”

Võtsin ühest teele jäänud putkast veel mõned kõned ja kihutasin siis Kaarli juurde haiglasse. Mulle topiti valge kittel selga ja papud jalgade otsa, pandi mingi suvaline kaart rinda ja siis seisin ma oma lapsepõlvesõbra voodi ees. Ma ei olnud Pillele öelnud kogu tõe – üle-eelmine õhtu, kui koos Taadiga Kaarlit vaatamas käisime, ei saanud ta üldse rääkida ning arstid olid paljuütlevalt kidakeelsed. Ta paistis olevat rõõmus mind nähes, kuigi oli väga nõrk, ja palju teda sidemetest üldse paistis... Ta huuled liikusid ja lähemale kummardudes kuulsin ta küsimust:

„Kuidas Ellu ja Susannaga on?”

Raputasin pead ja küsisin vastu: „Mis sinuga juhtus?”

Ta silmitses mind mõtlikult, kõhkles. Ma ei viitsinud kuulata järjekordset valet.

„Mul oli eile kaklus väga kummaliste tüüpidega. Vainamäe kabelis. Seal toimub midagi vastikut ja õudset. Nii et räägi, nagu oli. Kas sind ründasid peletised, keda oleks kõige õigem nimetada libahuntideks?”

Ta võpatas seda sõna kuuldes.

„Nii et sa nägid neid?” sosistas ta.

„Ma nägin ka praetud ja söödud lapse jäänuseid.”

Ta ägises, ahmis õhku.

„Arvatavasti mitte Susanna, see oli suurem.” (Ta ei taibanud küsida, kust ma seda tean.) „Kas see Ellu laps on ka sinu oma?”

Ta punastas ja vaatas mujale. „Miks sa küsid?”

„*Neetud, sest see on tähtis!*” tahtsin kähvatada, kuid sain sõnasabast kinni. „Mingid satanistid usuvad... otsivad haldjalast, isata last.”

Ta punastas uuesti. „Ma... *arvan*, et see on minu laps,” lausus ta kuidagi ebaleval toonil. Kurat võtaks, elud on kaalul, aga inimestel on oma pisikesed probleemid...

„Räägi täpselt, mis sinuga juhtus.”

„Noh... Külla hakkasid paar aastat tagasi tekkima need mustlased...”

„Millised nad olid?”

Ta üritas õlgu kehitada. „Nagu ikka... Ega nad vist olnudki tegelikult mustlased. Lihtsalt kaltsukubud... Nüüd vist on moodne sõna „asotsiaalid”... Ega keegi nendega eriti tegemist teinud. Aga nad olid kuidagi seotud selle hüljatud sõjaväeosaga. Me arvasime, et nad elavad seal või mis... otsivad metalli ja müüvad või leidsid midagi muud. Ega keegi eriti huvi ei tundnud. Aga siis juhtus see lugu Lehma-Malleaga...”

„Krutaja?”

Kaarel vaatas mulle otsa. „Sa tead?”

Urisesin kannatamatult. „Olen seal ringi vaadanud, üht-teist kuulnud. Jätka.”

„No ta karjus üks öösel midagi, et mustlased tahavad ta last... On Triin ikka alles?” taipas ta järsku ärevalt küsida.

„Kah sinu laps?” tegin kohatut nalja – nii tugev oli tõrge öelda välja võigas tõde.

„Ähh...” tegi Kaarel. „Kurat teab, kelle oma, neid külamehi käis seal pudeliga kogu aeg...”

„Olgu, halb nali. See... seal kabelis oli... arvatavasti Triin. Jätka.”

Ta vaikus natuke aega. „No seal jagati vist humanitaarabi ja siis oli Sossul see rätik...” Ta otsis sõnu.

„Millel olid vastu valgust nagu mingid märgid?” aitasin teda.

„Jah. Taat põletas selle ära, kui nägi. Aga see ei aidanud...” Kaarel väsis silmanähtavalt ja eemale tõmbunud arstid hakkasid rahutuks muutuma. „Ta vist tuli õhtul... meile. Kuulsime karjumist väljas, kedagi... ei näinud... Jooksin tõistrele... Ellut polnud, last... polnud... Taat keelas... Leidsin... jäljed... sõjaväeosa... siis nad tulid... ... Rohkem... ei...”

Arst viipas keelavalt. Kummardusin ja laususin:

„Aitab, ära räägi rohkem.”

Silitasin ta kätt ja lahkusin kiiresti. Arst, kes oli mind sisse toonud ja ka välja saatis ja kelle nimegi ma ei teadnud, pomises vaid ebamääraselt:

„Hull aeg. Mitte üks uurija pole huvi tundud...”

„On ta üldse kellegagi rääkinud?” küsisin rohkem jutujätkuks.

„Ei. Aga ta sonib aeg-ajalt metsast.”

„Metsast? Mida?” Üritasin kõigest väest, et see kõlaks ükskõikselt.

„Et kõik halb on alati tulnud metsast. Et me oleme metsaga rahu elanud. Et nad tegid vea. Et ehk nad parandavad selle, kui sellest aru saavad... Et me ei tohi metsa rahu rikkuda.”

Tänasin teda, istusin autosse, tüürisin linnast välja ja võtsin maanteel rahulikult sõites endale aega järelemõtlemiseks, mida kuradit ma üldse teen? Olin alati arvanud, et kummitusi sünnitab uinuv mõistus. Olin alati arvanud, et kui ma kuhugi lähen, põgenevad sealt kõik tondid või vähemalt püsivad hiirvaikselt. Nüüd olid mind rünnanud kaks olevust, kellesuguseid ma ei teadnud Maal

eksisteerivat ja tavalised kuulid neid ilmselt ei võtnud... Ent lõpuks olid nad surnud nagu iga muu olend ja laipade uurimiseks ma võimalust ei saanud. Teisalt aga andis see Kaarliga juhtunule mingi seletuse – need polnud mitte noahoobid, vaid hoopis kihvad... Edasi – mida peidab endas see sõjaväeosa? Miks ta seal on – just kohas, millega on seotud vanad legendid? On need venelaste sõjaväebaasid meelega rajatud kohtadesse, kus asusid eestlaste kultuuriväärtused? Vastus on niikuinii „jah”, aga oli selle taga midagi rohkemat, kui soov meie ajalugu hävitada? Siis: mida õieti kujutab endast seltskond, kes seal tegutseb? Mitte kes nad kunagi olid *et cetera*, vaid mida nad ennast nüüd, tänase päeva seisuga kujutavad? Satanistid? X-files? Milline on nende seos kohalikega? Mida kujutab endast Jaan Rebane? Ning kõike kokku võttes (ka oma lapsepõlvemeenutusi teise pilguga vaadates) tõeline kümnepunktiküsimus – mida nad kõik nii kohutavalt kardavad?

Ja kui olin juba pea tunni sõitnud, hakkasin end kõva häälega kiruma – oleksin pidanud autot vahetama. Oleksin pidanud kellegi teise oma laenama. Politsei oli ju asjaga seotud, nii et nad passivad mind igal juhul. Vihaga, et esimene kord kätte ei saanud. Tagasi minna? Kaotan sellega vähemalt kolm tundi ja päevavalguse. Uurisid sõidu pealt kaarti ja leidsin, et suuri teid vältides õnnestub mul teiselt poolt pea sõjaväeosani sõita. Kui seal ongi mingeid teetõkkeid, saan nendest ehk mööda. Tee on muidugi tundmatu, aga loodetavasti ei osata mind sealtpoolt oodata. Olin toimunud väga kiiresti ja lootsin, et see annab mulle teatud eelise.

Tõenäoliselt ei teadnud minu ja Krouxi hilisematest hulkumistest keegi. (Oli see ikka nii?) Järelikult polnud vaenlane kõikvõimas. Olid nad teinud mingeid järeldusi ühe surmast või haavataasamisest meie esimese retke ajal? Ma ei uskunud südames seda juttu perioodilisuse tabelist ja elektronspinnidest ja otsisin alateadlikult tolles võitluses, kus tina elukaid ei võtnud, mingit trikki. Tagantjärele saan muidugi aru, et see oli puhas soovmõtlemine, maailmasüsteemi sobitumatute faktide eiramine. Ent aega selliste asjade selgeksmõtleamiseks mul ei olnud ja lõpuks võtsin ma ikkagi kaasa õiged kuulid, kinnitades endale, et küllap need kõlbavad, kuna olen näinud, kuidas need vene jalaväe soomustransportööri pardast läbi löid...

Tee lookles põldude vahel, sukeldus metsatukkadesse ja umbes seal, kus mu arvestuste kohaselt pidi olema esimene okastraattõke, seisid pool tosinat paarimeetrist graniidirahnu. Vaatasin natuke ringi. Tõkke asukoht oli hästi valitud, sest mõlemal pool oli parajatest detsimeetrise läbimõõduga tüvedest noorendik. Sõitsin tagasi ja lõikasin üle lagendiku (õigemini määramata aegadest söötis põllu), haarates võsast kaasa paarkümmend meetrit roostes okastraati. Niimoodi piki perimeetrit tiirutades jõudsin tolle kraavini ja avastasin üsna ruttu koha, kust oli traktorite või muude raskete roomikmasinatega läbi käidud. Okastraataed teisel kaldal oli maha lõhutud ja jälgedes kasvas vähemalt ühe suve rohi; samas ei usu ma, et need ka üle aasta vanad olid. (Välimist aeda olid igasugused kahtlased huvilised juba siit-sealt lõhkunud, täiesti terve oli tõke ainult tolle sisemise ringi ümber.) Uurisid paika lähemalt. Vaevalt, et isegi kõigi vedavate telgedega metsaveoautod oleksid riskinud sinna mülkasse ronida, aga mõlemal kaldal oli sobivaid puid ja minu käulal vints. Vedasin trossi ümber ühe kase ja tirisin auto sealt läbi. Edasi läks sõit paarkümmend meetrit mööda roomikmasinate poolt põõsastesse rebitud sihti ja siis jõudsin välja mingile korralikumale tee. Roomikujäljed olid kaetud langenud lehtedega ja võis selgelt näha, et sel sügisel polnud seal keegi sõitnud. Vastassuunas – otsustades tee üldise seisukorra järgi – polnud seda vast väga kaua tehtud. Umbes saja meetri järel jõudsin mingite varemeteni. Seal oli roomikujälgi rohkem ja ringi vaadates leidsin kivide vahelt mahakeevitatud rauaotsi. Selge – keegi oli sealt mingid metalljurakad vanarauaks viinud. Katsusin mõistatada, mis need omal ajal olla võisid – katlad? paagid? tööpingid? sildkraana? lafett? – ent selleks oli liiga vähe järel.

Territooriumi sügavusse viis sealt üsna viisakas kruusatee, mida sõjaväelased olid ilmselt kunagi

kasutanud objektide vahel liikumiseks. Mets oli vaikne, mootorimürin pidi üsna kaugele kostma. Ma ei tahtnud tähelepanu äratada, kuid mul polnud erilist valikut. Sõitsin võimalikult vaikselt, mõnd hoonet nähes seda ettevaatlikult silmitsedes. Olin tasapisi kabeli suunas liikunud ja mu teele jäi too salapärane ringikujuline topeltaed. Uurisin taas natuke ümbrust, ajasin siis auto ühte hüljatud angaariboksi, murdsin paar oksa ja vajutasin need ukseavas maskeeringuks maasse, kuigi raagus vartest erilist kasu ei olnud. Ma ei oska tagantjärele täpselt taastada seda deduktsioonide jada, mis mind ikka ja jälle sinna rõngasaia juurde viis. Ehk ei olnudki selles loogikat, vaid alateadlik äratundmine? Teistes hüljatud hoonetes hulkudes oli mul tunne, et raiskan vaid aega. Veel kord – ma ei teadnud, mida ma õieti otsin. Igatahes tahtsin enne kabeli juurde minekut tolele kivile pilgu peale visata ja ehk uurida neid maa-aluseid käike, mis kahe aia vahel olid; niisiis pistsin šokolaaditahvli suhu, jõin paar lonksu vett, lasin põie tühjaks, kontrollisin relvi ja hakkasin astuma.

Mulle oli see neljas retk, nii et läbisin maa päris kiiresti, miine ja lõkse enam kartmata. Muidugi hoidusin võimalust mööda varju ja seisin varsti lagendiku serval, mille keskel troonis hiiglaslik graniidirahn – Nõiakivi. Seal toimus midagi. Ma ei saanud ligi pool minutit aru, mis täpselt, ent millegipärast seisis mul juuksed püsti. Miski plöksus alateadvuses ja siis tuli äratundmine – esiteks oli lagendikul kerge udu, samas kui mujal oli metsaalune selge ja vaikne. Ja see udu ei seisnud paigal, vaid vonkles aeglase korrapärasusega, nagu liigutaks keegi hiigelkatlas suppi. Olime Krouxiga kaks korda selle kivi juures käinud, nägemata kummalgi korral vähimatki vihjet millelegi ebatavalisele. Olime rahnu erilise huvita takseerinud, kuna ei teadnud veel sellega seotud legende. Tõsi, meile kummalegi miskipärast ei meeldinud seal kivi läheduses. Ent ma ei ole kunagi uskunud nõidusi, telepaatiat, horoskoope, UFO-sid, ennustamist, sõnumist, vitsaga vee otsimist, kätega ravimist ja muud sellist. Teadmise, et seal piirkonnas sünnib midagi veidrat, olin küll omaks võtnud kui fakti, ent see ei haakunud tegelikult mu maailmasüsteemiga. Nüüd andsin juba teist päeva endale aru, et võin osutada suhteliselt sama taiplikuks ja harituks kui hiir, kes lõksust juustu ahmab, ja nii ma siis seisin seal põõsaste vahel ning pidasin vähemalt paarkümmend minutit sisemonoloogi. See udu – seletamatu udu oli käinud kaasas iga normaalsusest hälbiva sündmusega, ent mida kuradit see mulle teha saab?

Kõndisin siiski suure ettevaatusega üle tole paarkümmend aastat tagasi hooletult silutud songermaa ja katsusin rahnu külma elutut graniiti. Uurisin kivi igast kandist. Rahn nagu rahn ikka, selliseid on Eestisse Skandinaaviast jääga paras ports tulnud. Umbes teise tiiru ajal tajusin, et miski on mitte lihtsalt, vaid väga valesti. Mul hakkas pea ringi käima ja ma pidin jõuetult vastu rahnu toetuma, et mitte kukkuda. Mürkgaasid? Lasin lagendikult kiiresti jalga.

Uuesti metsaserval seistes raputasin pead ja toibusin viis minutit. Mul ei olnud midagi viga, ent kadunud oli ka vähimigi tahtmine sinna keskele tagasi ronida. Mis edasi? Olime Krouxiga kaks perimeetri juures sammalduvatest punkritest läbi vaadanud, leidmata sealt midagi huvitavat peale niiskete pooleldi kokkuvarisenud käikude, mis kunagi olid ilmselt õhku lastud. Selliseid jäledaid ohtlikke poollagunenud auke, tunnelid ja keldreid leidis kõigis hüljatud sõjaväeosades ja isegi Toompea all, ainus oluline erinevus tulenes piirkonna isoleeritusest – siinsed ei olnud täis situnud. Kusagil aga pidid need päkapikumoodi elukad ja mustlasteks kutsutud veidrikud ometi elama... Eeldasin, et punkreid on kuus nagu vahitornegi, kuigi me polnud vaevunud neid otsima, arvestasin õieti ja jõudsin lagendikult eemale kõndides otse ühe sellise varisenud mättakupli juurde. Sissepääsugi polnud tarvis otsida, alla viis päris korralik trepp ja teatava üllatusena leidsin, et seda on kasutatud. Ma ei ole mingi eriline jäljekütt, ent märgid olid liiga ilmsed. Otseseid jälgi tegelikult polnudki, oli vaid sammudest jäänud rada. Kõhklesin taas mitu minutit, ent olin läinud pööraselt uudishimulikuks. Andsin endale muidugi aru, et on üsna täismööduline lollus sinna üksi ronida, kuid teadsin samas, et ei jäta seda tegemata.

All punkri tagaseinas oli üks terasega tugevdatud segment lahti rebenenud ja vabastanud parasjagu nii suure ava, et inimene lähedalt läbi mahtus. Selle taga oli järgmine, palju suurem ja sügavam ruum, täis selgeid kaevamistöde jälgi – suhteliselt värske mullakuhil, mis ilmselt pärines

tagaseinas alla laskuvast käigust. See järgmine edasipääs oli juba kitsas, üsna järsk ja loomulikult kottpime. Seal oleks mul väga raske ennast kaitsta olnud, kuid potentsiaalsel ründajalgi polnud mingeid eeliseid. Sukeldusin ja jõudsin vaevalt kolme meetri pärast umbes neljameetrise läbimõõduga tunnelisse, mis kulges vähemalt sadakond meetrit lagendiku keskkoha suunas. Õhk oli läppunud ja soe. Nuhutasin paar korda ettevaatlikult ja hingasin siis mitu sügavat kopsutäit, valmis esimeste kahtlaste märkide puhul hinge kinni hoides tagasi spurtima. Midagi ei juhtunud ja ma nihkusin tasapisi edasi. Vaevalt kümnekonna meetri järel asendus lae betoon kaevanduskäiku meenutava palkidest toestikuga. Lühidalt – keegi oli üritanud kunagi õhkulastud käiku taas tolle kivialuseni lahti kaevata, kuid polnud eriti kaugele jõudnud. Leidsin isegi tööriistu, kaltse, tühje pudeleid ja paberinutsakuid.

Ja siis kuulsin, et keegi askeldab mu selja taga. Mõelda polnud midagi, oli jooksmise aeg. Olin juba peaaegu tagasi sissepääsu juures, kui valgusvihk tabas kaks päkapikku, kes lage toetavaid palke ennastunustavalt alt ära löid. Ilmselt hakkasin liiga lähedale jõudma, sest nad vaatasid korra minu poole ja söötsid siis minema. Hüppasin üle palkide ja tundsin määratut kergendust, kui betoonvõlvi alla jõudsin. Käik ei kukkunudki kokku, kes käsib nii korralikku tööd teha... Aga küllap nad ootasid mind üleval. Kõhelda polnud taas sekunditki, sest august nirises mulda. Esimese hea mõtte – mulle lagi kaela lasta – asemel oli siis järjekorras teine – mind sisse müürida. Andsin huupi ülespoole valangu ja alustasin ronimist. Muld ei tahtnud kallakule hästi pidama jääda, ent on võrdlemisi raske mööda pea kuuekümnegraadist tõusu edasi pääseda, kui jalge alt voolab kogu aeg läbi sõmer pinnas. Niipea, kui silmasin mulda kallavaid kogusid, tulid ka vähemalt kolm pistoda, kirves ja labidas. Esimese eest suutsin kõrvale põigata, varisesin aga alla tagasi ja teised läksid seetõttu mööda.

Teisele katsele. Nad olid visanud augu ette mingit risu ja üritasid nüüd sellele piisavalt raskust kuhjata. Andsin ülespoole valangu ja muudkui pressisin edasi; ega mul suurt muud üle jäänud. Kõrvad kumisesid kitsas ruumis tulistamisest ja kõik muud augud olid korralikult mulda täis, ent automaadituld nad kartsid ja ma suutsin selle mitte eriti õnnestunud tõkke kõrvaldada – toetasin selja vastu üht seina ja lõin kaks korda jalgadega, siis tegelesin kinnihoidmisega, et mitte koos kõigega uuesti alla sadada. Hüppasin jalule ja avastasin, et ruum on tühi. Pühkisin käigu pealt silmad hädapärast liivast puhtaks ja tormasin pilusse. Ilmselt oli see lausa reflektorne ettevaatus, et viskasin teise ruumi kõigepealt pilgu ja tõmbusin kähku kõrvale – avas rabises jälle tööriistu, sekka mõni munakas. Vastuseks minu poolt jälle suhteliselt huupi valang ettepoole ja edasi. Kümme sekundit hiljem seisin metsaaluses ja uurisin seda. Tühjus, nagu oleksin ma kõike eelnevat vaid ette kujutanud.

Hakkasin liikuma enne, kui teadvuses sündinud seosed endagi jaoks sõnastatud sain, sest kiirkõnd ei sega oluliselt kahte teist tegevust, millega samaaegselt ametis olin – rapsisin peast ja krae vahelt mulda ja mõtlesin toimunu uuesti läbi, otsides järeldest viga. Olime Krouxiga ilmselt eksinud, pidades lagendiku mätaste all lebavat raualasu hädapärast peidetud prahiks – see pidi olema mingit liiki varjestus. Venelased olid siin maa all kunagi kes-teab-mis katseid teinud, siis tüdinenud või mingil muul põhjusel lõpetanud ja punkrid õhku lasknud. See võis olla hädavajadus aga loomulikult ka lauslollus, ent keegi oli leidnud, et lihtsam on käik uuesti lahti kaevata, kui otse kivi juurest allapoole uuristama hakata. Ja veel – udus Vainamäe kabeli ümber oli mul paha hakanud. Ma ei olnud selle siis tähelepanu pööranud ja seostasin nõrkuse avanenud vaatepildi ja selle tähenduse taipamisega. Esimene kord Krouxiga hulkudes olin kerge iivelduse viski arvele kandnud. Nüüd aga olin juba taibanud, et sel udul on toimuvaga otsene seos. Kuidas Pille ütleski – „...Vainamäe kabelisse koguneb kurjus...” Ühesõnaga, mis iganes see ka oli, otsis see ehk kabeli juures uut „ülespääsu”? Niisiis spurtisin kabeli suunas, tee peal relva kontrollides, et sinna pole liiva või mingit sodi vahele läinud, ja vahetasin pooltühjaks tulistatud magasinini igaks juhuks täie vastu.

Olin vähem kui veerand tunniga kohal ja nägin poollagunenud müüriurkade taha vilksatavaid halle kogusid. Kuhu nad ikka lähevad – õhk oli selge ja valgust piisavalt, enda arust polnud mul eriti

midagi karta. Jõudsin nurgani, kiire pilk selle taha ja edasi. Järgmise nurgani, kiire pilk selle taha ja edasi. Oot-stopp, toetasin selja vastu seina ja uurisin ümbrust – mõttepaus. Kuhu nad kadusid? Uks oli kinni ja olin jõudnud fikseerida, et väljaspool rippus taba. See ei tähendanud muidugi midagi, ent omateada olin näinud varje nurga taha kadumas ja arvasin kuulvat samme. Jooksid nad ümber maja mu eest ära? Igaks juhuks tormasin korra ühe puu taha ja siis uuesti seina äärde – ja üldse ei püsinud ma kogu selle aja poolt sekunditki paigal. Olgu öeldud, et sellisena – kiirete sööstudega liikudes ja iga hetk valmis tulistama – oleks minu peatamiseks vaja läinud kas tottrat juhust või suurt hulka tulirelvi. Ümbrus oli piisavalt lage, et välistada ootamatud rünnakud, ja ma panin suurepäraselt tähele, et mõnisada meetrit eemal kalpsavad tüve tagant tüve taha kolm-neli kaltsakat, ent momendil polnud mul nende jaoks aega. Olin muidugi lootnud neid kohata ja valdasin tõhusaid, kuid päris ilgeid võtteid, kuidas neilt kätte saada kõik, mida nad vähegi teavad, seni aga ignoreerisin neid.

Oli kaks võimalust – kas ma olin totaalselt eksinud ja nood veidrad karvased jälitasid hoopis mind või ma pidin seal kabeli juures midagi leidma. Mu plaanid olid väga ähmased ja tegelikult olin metsa tulles kavatsenud vaid vaikselt ringi vaadata ja ehk mõne prükkari liistule tõmmata; ma ei kujutanud isegi täpselt ette, mida ma peale oleksin hakanud, kui mõne päkapiku või libahundi elusalt kätte oleksin saanud.

Lidusin siis – muidugi ettevaatust säilitades – ümber järjekordse majanurga. Et kaua nad ikka mu eest ümber maja jooksevad. Nad paistsid olevat kohe siinsamas, mulle tundus isegi, et nägin neid. Manitsesin end siiski ettevaatusele ja otsustasin, et vähemalt ühe ringi võib veel teha, enne kui jalgade asemel aju liigutama hakata. Asi hakkas huvitavaks minema, sest otse lehekõdust näis välja imbuvat kerge udumine ja ma tundsin nagu mingit tasast paitust; veider iiveldus oli seekord hoopis kergem kui Nõiakivi juures. Peale järjekordse nurga võtmist ei saanud ma aga lahti tundeist, et ma libisen pääsmatult kuristikku. Kontrollisin end kiiresti ja jäin seisma, ent ikkagi viirastus mulle mind ümbritsev sügav kaev. Otsustasin vaadata veel ühe nurga taha ja siis eemale tõmbuda, ent järgmise seina keskpaigas avastasin, et vaatan kabelit ja seda ümbritsevat võsa *altpoolt*. See tähendab, et vähemalt kabel mu selja taga ja osa metsa mu ümber oli alles, kuid tundus kuidagi hall ja luitunud, kuidagi vale. Neil esimestel sekunditel ei oleks ma osanud nimetada ühtegi pädevat erinevust, kuid teadsin kindlalt, et ei viibi enam samas kohas... nojah, valgus tundus hämaram, kuidagi haiglaselt hallikaskollane. Ma ei saanud lahti tundeist, et olen maa all, eba-, mängumaaailmas. Et mu koduilm on kusagil seal kõrgel üleval ja mina vajunud mingisse teise reaalsusse, mis kuidagimoodi hingitseb niiskes kivises pimeduses meie oma all. Liibusin vastu seina, kristalselt aus olles vist isegi halisesin vaikselt, süda puperdamas ja käed higised.

Kogusin end natuke, surusin paanika alla ja hakkasin minema vastupidises suunas ümber kabeli... ning tundsin tohutut kergendust, kui olin „õiges” maailmas tagasi. Vankusin esimese hooga tubli viiskümmend meetrit eemale ja vajusin mingi kivirisu varju korraks istuma.

Järgmine impulss oli sealt kiiresti kaduda, ent selleni ma ei jõudnud. Kaikus püstolkuulipilduja valang, esimene kuul vingatas minust umbes meetri jagu eemal kivisse, teised vihisesid kõrgelt üle. Olin toibumiseks valinud küll suhteliselt varjatud positsiooni, kuid kaotanud valvsuse. Veeretasin end kõrvale, ühe vana veoautovraki taha, ja piilusin ringi. Laskjat polnud näha, kuid võtsin mõttes arvele kümmekond puud, mille taga ta end varjata võis – oli aeg ümbrusest uuesti pilt ette saada. Kabel seisis oma kohal ja selle ümber pöörles aeglaselt vonklev udutaoline virvendus. Kusagilt tagantpoolt vasakult tormasid puude vahelt välja kaks halli päkapikku ja kadusid peatumata sinna uttu, justkui proovides ümber maja joosta, aga minu poolt nad enam välja ei ilmunud. Mind tulistanud tüüp vupsas ühe tüve tagant teise taha, et lähemale saada. Nägin eemal veel teisigi ja paistis, et vist olen neil kuidagi tee peal ees. Laskja hüppas veel ühe tüve jagu lähemale, aga see puu oli nii peenike, et teda jäi pisut näha. Tulistasin, puutüvest lendas koort ja ta karjatas. Ma ei pannud sellele küll suuremaid lootusi, sest paremal juhul sain ta tagumikust tüki kätte; tulistasin pigem pigem selleks, et tal tuleksid minu ründamise asemel ehk rahumeelsemad mõtted. Paraku jäid need

tulemata, selle asemel tormas ta minu poole, sõrm päästikul. Jooksu pealt tulistades ei saanud ta muidugi pihta isegi sellele metallikosule, mille taga ma olin, ja tagatipuks tekkis tal relvas tõrge (või said padrunid otsa). Mina ei eksinud. Kuul läbis ta keha, ta viskas õhus tireli ja jäi vaikselt lamama. Igaks juhuks saatsin talle veel teise kuuli pähe; ta oli jõudnud umbes kahekümne meetri kaugusele ja sellelt distantsilt ma lasersihiku abil üle paari sentimeetri mööda ei lase.

Kostis segaseid hüüdeid ja korratut tulistamist ning kogud tormasid siksakitades puude vahel eemale, ilmse kavatsusega minu suhtes teiselt poolt kabelile läheneda. Üks aga oli läbematu ja lõikas otse, ise püstolist iga viie sammu tagant umbropsu minu suunas tulistades. Jälgisin teda sihikuga, sest ta polnud mulle vähegi ohtlik ja ma tahtsin näha, millega lugu lõpeb. Ta kadus uttu ja kõik jäi vaikseks.

See mõjus teistele elektriseerivalt, paljud löid igasugusele ettevaatusele käega, mõned proovisid ikka veel varjuda, ent neid lähenes igast suunast. Millegipärast tundus mulle, et nad ei karda ainult mind ja jõudsin veel mõelda, et Jaan siit veel puudub, kui korraga tekkis kabeli taga, teisel pool udu mingi segadus; sealt kostis matsatusi, rabelemist, hõikeid ja tulistamist.

„Ohtlik, neetult ohtlik...” pomisesin lähemale hiilides. Ma ei saanud mitte millestki aru, ent seal udupiiril luurates, ühe varje tagant teise taha sööstes, näpp päästikul kogu seda sürrealistlikku jama jälgides ja mõista püüdes oli mulle vähemalt selge, et kui ma siit nüüd niisama minema kõnnin, ei usu mind mitte keegi, kaasa arvatud mõne tunni pärast ma ise, ja et Ellu on seal „all”. **Ma ei** hakka siin oma mõttekäiku pikalt kordama. See oli koht, kus selgelt ja tajutavalt ilmutas end mingi võõras mõjur, millega inimesed on sajandite vältel kokku puutunud, seda õieti mõistmata, kandes rahvajuttudesse üle ähmased moonutatud kujutised. Ma ei ütle tagantjärele, oli see uudishimu, kuulsusjanu või õilsam soov aidata Ellut, Kaarlit ja nende last, igatahes olin taas põksuva südamega selle udu piiril ja hakkasin ümber kabeli hiilima, iiveldus kurgus.

Kõhklesin viimase samba taga. Nagu ka „päris”-udu, ei olnud see seal mingi läbistamatu valge supp. Jah, kaugelt vaadates oli kabeli lähema ümbruse asemel hatune piimjas laik, kuid viie-kuue meetri peale võis ka selle sees näha. Järgmine liigutus oleks olnud kabeli juurde söösta. Kas ma vajun uuesti sinna põrguauku? Mis minust seal saab? Võin ma sinna kuidagi lõksu jääda? On see seletamatu nähtus üldse kuidagi kellegi poolt juhitud ja mis kiirusega? Tajub see kuidagi, et keegi läheduses on? Kui stabiilne see on – ja kui tappev see olla võib? Aga läksin ma peamiselt sellepärast, et *tegelikult ma juba ei uskunud, et midagi sellist on üldse võimalik olla*. Et tegelikult polnud minuga õieti midagi juhtunud, ainult udu oli kuidagi mu teadvust mõjutanud ... Ma ei tajunud täpselt momenti, millal ma ära libisesin. Pöördusin kiiruga, ent see ei aidanud, ma vaid vajusin sügavamale.

Kogusin ennast „põhjas” ja vaatasin ringi. Nagu ma juba ütlesin, meenutas ümbrus üldiselt maapealset, ent oli kuidagi kõle, trööstitu, luitunud, värvitu ja hämar. Udu oli seal palju hõredam, pea kohal oli vaid kõrgusse kerkiv valkjas sammak, mis näis taevakummi toetavat. Ent siiski ei näinud ma kuigi selgelt. Mingid suured kogud askeldasid... Paistis, et nad ei märka mind, niisiis nihkusin lähemale... Üks neist pöördus maas lamava inimkogu kohalt ja ma jäin sellega tõtt vahtima. See oli elevant, ent lähemal vaatlusel sarnanes ta meie armsa tuttava paksunahalisega umbes samapalju, nagu ennist kohatud libahundid päris huntidega – ta paistis väiksem ja tal ei olnud kihvu, aga lonte oli kuus. Enne kui see kalmaaripeaga peletis jõudis midagi ette võtta, kuulsin küljelt samme. Viskusin seljaga vastu müüri ja tõstsin relva. Udust ilmus üks prükkar ja tormas käsi laiali hoides ja täiest kõrist karjudes poolviltu eemale. Tal ei paistnud minuga asja olevat, niisiis piirdusin sellega, et jälgisin teda automaaditoruga. Mulle tundus, et üks neist suurtest kogudest kappas laisalt teda jälitama.

„Sinusugustel on keelatud siia tulla,” kuulsin selges eesti keeles veidra itsitamise segatud sõnu, mille toon tahtis kuklakarvad püsti tõsta. Üks hall sammak, mis seni oli liikumatult püsinud, astus lähemale ja osutus olevuseks, keda esimesel hetkel pidasin päkapikuks. Elukas jälgis mind

pilkavalt. Tähendab, ta oli hall, karvane ja ebamaine, aga hoopis teistsugune, kui need ringijooksvad poolloomad, kellega mul seni tegemist oli tulnud teha. Haldjas. Tõeliselt hämmastav, kui palju lolle mõtteid mahub teinekord poolde sekundisse. Mõtlesin, et ilma muinasjutudeta poleks sel elukal nimegi; mõtlesin, et mulle on see nagu kogemus võõra tsivilisatsiooniga kohtumisest; mõtlesin, et järsku on ta siiski vaid perversne vanaaatt karnevalikostüüm, kellele see tumedat guaššvärvist hommikumantlit meenutav rüü põrmugi ei sobi ja... adusin temast õhkuvat kurjust. Ta kihistas naerda, ta nägu oli naerul, aga ta silmad olid täiesti hingetud. Isegi loomade silmad on inimlikumad... aga võib-olla ma reageerin üle.

Ta tegi mingi liigutuse ja mulle oleks keegi nagu piitsaga üle selja virutanud. See oli väga valus. Ei, see ei ütle kaugeltki, mis minuga juhtus. Poolviltu üle selja ja rinna sööstis närvetav, põletav valujutt, nagu oleks keegi mu pooleks lõiganud ja haavale soola raputanud. Ma ahmisin õhku ja surusin siis hambad kokku, et mitte karjuma hakata.

Just siis tormas udust välja kaks kaltsakat, ja veel keegi liikus kusagil sealsamas. Elevantide temast vaevalt paari meetri kauguselt mööda koperdav kuju miskipärast ei meeldinud, ta astus hämmastavalt väledalt paar sammu, haaras mehest paari pika painduva londiga kinni, tõstis õhku ja asetaski esimese maas lamava kogu kõrvale, teel nagu muuseas kolmanda jätkega tal kaela kahekorra kääntes. Haldjas oli pöördunud ja teisele tüübile paar sammu järele astunud ja seda hetke kasutades lasin jalga. Pool tiiru ümber kabeli ning... jõudsin üles välja.

Minust tormas mööda kolm päkapikku, siis olin udupiiril teispoole kabelit ja sain aru, miks nende idiootlike satanistidest „mustlaste” seas valitses segadus – kaks neist lamasid lõhkirebitult maas ja nende kohale kummardusid libahundid. Esimesel hetkel tundus, et nad parajasti einestavad ja teist hetke ei tulnud, sest me märkasime teineteist samaaegselt ning nad ründasid häält tegemata samal sekundikümneks. Tulistasin kaks lühikest valangut ja seekord oli efekt selline, nagu see automaadi valangute puhul olema peab – hallidele kasukatele tekkisid auguread (ümbrus ei saanud küll enam palju verisemaks minna) ja nad ei jõudnud poolele teelegi.

Taandusin paar sammu udust eemale, väänates aju kui märga pesu, püüdes otsustada, mida edasi teha. Tagantjärele pean muidugi vabanduseks ütleva, et ega mu kohapeal mõeldud mõtted just väga eredad ei tundu. Selleks olid sündmused liiga ebatavalised ja aega liiga vähe. Olin kaks korda käinud paigas, mille kohta mu senistes elukogemustes puudus ka kõige ähmasem vihje, kui varase lapsepõlve muinasjutud välja arvata. Igal „liftil” on väljalülitamisnupp ja seda võõrast süsteemist leida on lootusetu. Minu sealolekust need „kivialused” loomulikult teadsid, nii nagu nad arvatavasti teadsid ka seda, kes ma selline olen ja mida tahan. Kas nad ei saanud seda teed lihtsalt „kinni-lahti” klõpsida, polnud kedagi parasjagu nupu juures või olid seal mingid muud põhjused, kuid mulle hakkas tasapisi koitma, et olen oma hea õnne varu juba kurjasti lüpsnud. Ajast nõrgus üks terve mõistuse piisk, mis käskis sealt kiiresti kaduda...

Osa libahunte ilmus kabelinurga tagant, osa tekkis otse mu ette virvendavast udust. Pehmed tallad tatsusid vaikselt niiskel lehekõdul, kui nad mind tummalt ründasid. Neid oli kuus ja nad tulid nii tihedasti tropis, et ma peatasin nad ühe pika valanguga, ise paigalt liikumata. Viimane neist jõudis minust umbes kolme sammu kaugusele, enne kui kuulid ta peatasid ja ta, veri vähemalt kümnest haavast purskamas (sest esimesi läbinud kuulid olid tabanud ka tagumisi), kākaskaela maha langes.

Udus nende taga virvendas too hall haldjas ja ma sain nähtamatu piitsaga teise hoobi. Riitel polnud näha vähimatki, aga kogu kehast käis läbi tunne, nagu vajutaks keegi minusse hõõguvaks kuumutatud saetera. Pidin end pingutama, et mitte keelt hammustada, silmanurkadest surusid end välja pisarad. Vajusin agoonias põlvili ja vandusin, olles sunnitud tõdema, et ilmselt olen lahkumisega hiljaks jäänud.

Sekundi-kahega suutsin end siiski pisut koguda. Udust minu ees oli välja ilmunud veel kaks libahunti, seekord seltsiks kuus-seitse päkapikku. Nad olid peatunud, ilmselt arvates, et minuga on

kõik, sest nad ründasid alles siis, kui uuesti relva tõstsin.

Alustasin tulistamist tollest hallist mehikesest ja nagu ma ka arvestanud olin, lõppesid parasjagu relvas olevas magasinis padrunid. Viskusin kõrvale ja taha, vahetades käigult salve, vinnastasin relva ja asusin tulistama teisi košmaare, kes selle ajaga mul praktiliselt kallal olid. Hüppasin kiiresti tahapoole ja olin kahel korral sunnitud jalahoobiga peatama peletise, kes verest tilkudes, poolsurnuna, rohkem inertsist mulle otsa lendas.

Vahetasin magasinini. Kõrvad lõid laskude kajast pilli, muidu aga oli kõik vaikseks ja liikumatuks jäänud. Mul kulus mõni sekund taipamiseks, et udu oli kadunud – too põrguvärv oli järelikult sulgunud. Taas oli mul võimalus kaduda, ent ma kõhklesin, suutmata otsusele jõuda. Nii möödus oma viis minutit, siis panin tähele, et see tokerdunud haldjas on elus. Ta jooksis ohtralt verd, ent ajas end tasapisi küünarnukkidele ja üritas nii, peamiselt käte jõul, liikumatuid jalgu järel lohistades, kabeli varju roomata. Tal oli kaasas umbes poolemeetiline nikerduste või põletusmuustritega kaetud puutoigas, mida ta hoidis kuidagi erilisel, kahe käega. Mulle tundus, et sellesama abil oligi ta mulle neid sähmakaid teinud. Kõhklesin veel, ent andsin siis endale aru, et vajan vaid ettekäänat, miks sinna veel veidiks jõlkuma jääda, ja hiilisin talle järele. Ma polnud kindel, kas ta kuulis mind või mitte, igatahes olin otse ta selja taga ja ta askeldas, nagu poleks ta mu olemasolust teadlik.

Oleks ta pöördunud, oleksin ma tulistanud, ent ta tardus hoopis liikumatuks. Sain piitsahoobi. Süda jättis paar lööki vahele, mu keha rebis end alateadlikus spasms kokku, ma ei suutnud karjet maha suruda ja vajusin jõuetult vastu kiviseina. Silme ees virvendas ja hing oli kinni. Tulistasin tüübile kuuli selga ja hakkasin ennast elustama – virutasin paar korda vastu rindkeret ning suutsin lõpuks uuesti pisut õhku kopsu saada. Niipea, kui liikuda suutsin, lõin selle riistapuu jalahoobiga ta käte vahelt minema, siis istusin hea mitu minutit, et südame rütm enam-vähem taastuks.

Ka haldjas oli ikka veel elus. Pöörasin ta ringi. Ta oli umbes kaheteistaastase lapse suurune ja üldiselt inimese moodi. Avastasin, et ta polnudki nii karvane nagu algul tundus, kuigi praktiliselt kogu nägu kattis lühike karv, nii et juustel ja habemel polnud vahet. Ülejäänud keha kattis kirev, kuid maitsetu ja halliks kokku sulavates toonides küütlev mantel. Igatahes oli ta minu jaoks kolmandat tüüpi olevus, nii et las tal olla esimesena peast läbi käinud nimi – haldjas.

„Kes sa oled?”

„Kes ma olen? Sul pole õigust seda küsida. Inimene!” Ta suust jooksis verd ja tal oli raske rääkida, sellest hoolimata oli ta hääles üleolev põlgus. „Sa tulid siia, sa ei lähe iial tagasi. Mul oligi orja vaja.”

Maigutasin, siis hakkasin naerma. „Kuidas sa seda praktiliselt mõtled? Minu arust on sul väga vähe elada jäänud.”

„Selle kõige eest sa maksad. Küllaga.” Ta mõõtis mind põlglikult. „Alam ei esita küsimusi.”

Vinge vend. Teda kogu aeg silmas pidades võtsin eemalt maast ta toika. „Kuidas see töötab?”

„Anna see siia, saad teada.” Ma ei suutnud otsustada, oli see sarkasm või ülbus. Nurgale ilmus libahunt. Mu relvatoru tegi kaare, ent tulistamiseks polnud põhjust – sellisena kahel jalal seistes pigem karvast vördjalikku inimest meenutav olevus oli raskelt haavatud, ta toetus müürinurgale ja tema lohisevatest sammudest jäi maha vererada.

„Halasta...” kähises ta, sirutades käe minu poole.

Vähemasti üks, kes arusaadavalt suhtleb! „Mida ma sinu heaks teha võiksin?”

„Vaiki!” urises haldjas. „Selline nõrkus...”

„Las ma...” Taipasin, et ta soovib seda toigast.

„Mis sa sellega teha tahad?”

„Alla... Elu...”

„Selle toika abil avatakse ja suletakse see uks? Sellel oli ka muid huvitavaid funktsioone, nii et sinu kätte ma seda ei anna. Kuidas see töötab?”

„Sa...”

„Vait!” kähvas haldjas, püüdes end üles ajada. Ta oli lisanud veel mingi häälightsuse, mis arvatavasti oli libahundi nimi, kuid mu kõrvad ei suutnud seda kinni püüda. „On olnud suur viga, et sinusugune on libahundiks saanud. Ja sul pole sellest niikuinii mingit kasu...”

„Ma tahan ära...” Libahunt oli maha vajunud ja üritas minu poole roomata.

Haldjas proovis end üles ajada. Ta oli võtnud võõlt pistoda ja ignoreeris mind külma põlgusega. „Sa oleksid kaotanud vaid selle elu. Nüüd sured pärisurmas...”

Libahunt üritas halisedes ta eest kõrvale tõmbuda. Stseen oli vastik, aga seal niisama seista ja vaadata oli veel nõmedam. Tulistasin haldjale kuuli pähe.

„Nii, kuidas see töötab,” pöördusin seejärel jutuka libahundi poole.

„Võta...” Ta juhendas mind, kuidas roigas kätte võtta. „Lihtsalt soovi, et värav avaneks.”

Avaneski. Mingil hetkel ma lihtsalt teadsin, et nüüd toimus „lülitus”. Jälle hakkas tekkima udu ja sain mingil seletamatul viisil aru, et selle ukse moodustumiseks kulub pisut aega.

„Kas sa Ellust tead midagi?”

„Ellu on seal all. Ootab. Haldjad said lapse, aga... Ma ei tea kõike. Haldjad mõtlevad...”

„Kas Susanna on elus?”

„Jah, haldjalossis. Nad ei lase Ellut...”

„Miks nad lapse röövivad?”

„Märk. Aga ta polnud see. Vale märk.”

„Miks nad Ellu röövivad?”

„Ellu tuli ise...”

„Miks Kaarel viga sai?”

„Haldjad... Laps... Haldjate vastu... Lähme nüüd. Aita... mind...”

„Kes sa ise oled?”

„Ma ei suuda enam elada... igavesti... paradiisis... Muudkui surra... ja tagasi tulla...”

Ma ei saanud midagi aru ja küsisin huupi: „Ja nüüd jooksed hundinahas ringi?”

„Tahtsin kaitsjaks... et maale tagasi tulla... Aga ma ei jaksa enam, ei saa ilma... pehme pesata... seal all. Ära... Aita mind.”

Ta oli ilmselgelt suremas, ent kuidas ma oleksin pidanud teda aitama? Ma ei julgenud teda puudutada. Kuni ma seal kõhklesin, ajas ta end uuesti jalule ja vankus ümber kabeli nurga. Torkasin toika taha vöö vahele ja järgnesin talle. Hullumeelsus? Ellu ja Susanna olid seal all, kuulid olid peletisi võtnud ja mul oli võti. Vajusime koos „alla”.

Ta oigas, kukkus korra põlvili, ajas end jälle püsti ja läks siis tuikudes mingis suunas, kus paistis nagu pisut helendav rada. Ühtegi olendit näha ei olnud ja ma järgnesin talle umbes kümne sammu kaugusel. Ma ei teinud seda päris otsejoones ja lõin varbad päris valusasti vastu üht põõsast ära.

Mida see veel tähendab? Kummardusin lähemale ja hakkasin aegamööda eristama tumedate paljaste okste asemel pidevat kaljupinda. Pingutasin silmi, üritades aru saada, kumb on tegelikkus, ja siis korraga, lausa ühe hetkega, illusioon hajus. See oli päris kole – ma seisin hiiglasliku sünge koopa põhjas, mida täitis tont teab kust immitsev kahkjass kuma ja mille keskel asuvast kivehitisest ulatus kõrgusse valge trombimoodi toru. Silmitsesin seda natuke aega pörutatult, siis aga hakkasin uuesti aimama lagendikku ja kogu muud esialgset pilti. Koobas oli silma järgi otsustades vähemalt kahesajameetrine ja sellest viis välja suur poolümar tunnel; muide, täpselt Nõiakivi suunas (kui seal oli ka muid käike, siis ei pannud ma neid tähele). Libahunt liiberdas sinnapoole ja talle järgnedes hakkasin aru saama muinasjuttude kobavatest sõnadest – tunnelisuu muutus illusioon täielikult, hüljatud surnuaia ja kabeli asemel oli roheliste küngaste vahel looklev metsarada. Pingutasin silmist pea vee välja, ent paari minuti pärast oskasin näha kas pettepilti või koobast ennast, kuidas parasjagu soovisin, ja katsudes jõudsin järeldusele, et tume basaltkalju peaks olema tõeline. Pisut hiljem muutus pilt veel kord, nüüd oli tegemist rohtunud lagendikuga hiigelpuude vahel. Ent ma ei raiska rohkem aega selle paiga võõrikute imede kirjeldamisele, seda enam, et mul endalgi on neist väga segane ja sassis mälestus. Olin eemaldunud kabelist nii kolm-nelisada meetrit, kui eespool virvendas Hansu ja Grete muinasjutumajake. Päriselt oli seal paar lagunenenud müürijuppi, mille vahel vedelesid nagu sügiseses pargis kokkuriisunud hunnikud, mõjudes kuidagi valesti, sest muud (päris)taimestikku seal koobastikus ei olnud. Maja ees põles lõke ja pingil kõssitas üks kogu. Kui me lähemale jõudsime, hajus lõke kahkjalt helendavaks süldiks ja pingist sai lihtne kivirahn.

Kogu vaatas meie poole ja tõusis. Tundsime ta silmapilk ära: „Ellu!”

Ta vaatas mulle vastu külma ja vaenuliku pilguga ja minustki käis külme jutt läbi – see plikamoodi asi võis siin päriselt kurat teab mis olla. Tal ei paistnud mingit relva olevat, ent lähenesin väga ettevaatlikult, hoides sihikulaseri valgustäppi ta vasakul rinnal. Ta sirutas ettevaatlikult käe, puudutas relvatoru, tuli aegamööda lähemale, kobas mu varrukast, siis libistas sõrmed üle mu põse. Ta pilk hakkas nagu elama, reetis kõhklevat segadust: „Sa oled päris...”

„Ei, perse, ma olen lihtsalt üks juhuslik hernehirmutus, kes mu riided varastas!” See ei olnud eriti naljakas ega vaimukas, ent ta nagu vabanes, ahhetas ja viskus hingeldades mulle kaela. Ta naeris ja nuttis, pühkis põske vastu mu õlga ja proovis ennast koguda. Vaatasin teda ja... oi, see oli naljakas! Muidugi oli see Ellu mis Ellu, polnud võimalustki selles kahelda – kuipalju teist unes nähtud! Aga midagi polnud järel sellest teismelisest plikatirtsust, kellena ma teda mäletasin, minu rinna vastas nuuksus parimas eas noor neiu. Ta oli ikka suhteliselt väikest kasvu, vast meeter kuuskümmend viis, selline kerge ja õbluke. Kindlasti ei näinud ta just kõige parem välja, ta oli tolmune ja väsinud, silmade ümber tumedad rõngad. Ta näol olid kriimud ja ta heledad juuksed olid kohati pulstunud pahmakasse keeratud, tema kätel ja mitmes kohas riietel oli kuivanud verd ja üldse nägi ta välja nii, nagu poleks ta päevade kaupa pesnud, nagu asi ilmselt oligi. Ent ometi läbis mind teda nähes veider tundesööst. Ta oli mu esimene armastus ja, põrgu päralt, ta oli ikka väga ilus. Ilusam, kui ma teda mäletasin. Kaarlil on vedanud, mõtlesin, ent minus ei olnud kadedust, kuidagi hoopis hea tunne, et midagi nii suurepäraseks on, khm – „perekonda jäänud”.

Niimoodi kulus umbes minut, mille jooksul avastasin, et ideedest on selline põud, et ajukoor praguneb. Mis edasi? Kas nagu muinasjuttudes, et „peale pikka ekslemist maandus ta trolli supikatlas”? Asjade seis ei meeldinud mulle korraga absoluutselt. Mis järgmiseks juhtub? Palju aega kulub, enne kui nende tapetud peletiste kaaslased avastavad, et olen mõned neist parematele jahimaadele suunanud? Mida nad siis teevad? Kus nad siin üldse elavad? Millest? On neid üks või mitu kildkonda? Tegelikult ei olnud mul ühelegi neist küsimustest vähegi kõlblikku vastust ja ma kavatsesin nad kõik korraga Ellule esitada, kuigi kahtlesin, kas ta vastata oskab. Terve mõistuse vastaselt olin tüdruku leidnud. Millised olid mu võimalused leida ta laps? Kindlasti oluliselt väiksemad, kui tundmatusse lõksu jääda. Kõige õigem oleks homme karjaga tulla, Rebase-poisil näpud sahtli vahele panna ja siis otsustada, kas riskime siia retke korraldada. Ma ei kaalunudki eriti võimalust saada enda nimele maailmaajaloolise tähtsusega avastus – selge ju, et tegelikult pidid

paljud toimuvast põhimõttelist ettekujutust omama, ja kuna avalikkus seni midagi ei tea, on järelikult olemas töötavad mehhanismid selle takistamiseks.

Kuidas järsku nii mõistlikud mõtted? Ma isegi ei taibanud seda siis, ent vist oli asi selles, et sellest hetkest ei riskinud ma vaid oma viiesendise nahaga, ma vastutasin ka tüdruku eest.

Olin kogu aeg ümbrust silmas pidanud ja lugesin sekundeid, sest libahunt hakkas kaugemale jõudma ja kui ma tahtsin vaadata, kuhu ta läheb, oli viimane aeg liikuma hakata. Koridor oli üldiselt sirge, ent need veidrad peitepildid segasid. Just siis, kui mõtlesin, et veel kümme sekundit ja pean tüdruku õrnalt eemale tõukama, nägin, kuidas virvendavatest varjudest tekkis haavatud peletise ette rajale teine selline haldjanäss, ainult et ta ei olnud sugugi krimpsus, vaid seisis sirgelt ja mõjus omast kohast üsna imposantselt. Ja tema taga eristusid ähmased kogud, kes üsna kindlalt kujutasid endast umbes kümmetkonda libahunti. Haavatu vajus haldja ette maha ja sirutas tema poole käe.

„Aita, halasta... Ma ei suutnud rohkem teha...” kuulsin ma ta sõnu. Ka Ellu kuulis, sest ta võpatas ja keeras samuti sinnapoole vaatama.

„Kus on...?” Haldjas ütles mingi kummalise nime, mida ma ei suuda mälus taastada, kuid ilmselt mõtles ta üles jäänud kaaslast.

„Ta on surnud...”

„Ja mis sina siis siin teed?!?”

Ta tegi vaevumärgatava liigutuse ja mõned hallides kasukates varjud hüppasid ettepoole, kõlas lühike karjatus ja siis sulgusid ühe peletise lõuad äsjase kaaslaste kõri ümber. Armu mitte leidnud elukas lohistati tahapoole ja ma ei saanud aru, kas nad hakkasid teda sööma või rebisid lihtsalt lõhki.

Haldjas tuli kiiresti lähemale.

„Sina! Mis sa siin teed?” nõudis ta mu tähelepanu.

„Kus Susanna on?” kähvasin sama viisakal toonil vastu.

Ta tõstis oma toika. Ma teadsin, mis sealt tulemas. Olin sihikulaseri küll välja lülitanud, ent automaati ettevaatlikult nihutades tolle ebardi juba mõne aja eest kirebule võtnud. Juba jälle, käis mõttejupp peast läbi, kui päästikule vajutasin. Mu puusal rippuv relv oli pisut liiga üles suunatud, nii et umbes kuue meetri kauguselt lastud kuulist jäi ta otsaette vaid pisike punakas auk, ent minema lendas suur tükk kuklast, puistates sambla mitmete meetrite ulatuses üle aju ja koljutükkidega, mille keskele tema löögijõust tagasi paisatud keha hetk hiljem maandus.

Kõike eelnenut arvestades on vist liiga hilja märkida, et tegelikult ei tulista ma inimesi kergekäeliselt. Ma olen seda teinud, kuid kätt südamele pannes ei teadnud ma, kas olin enne seda päeva kedagi tapnud; sihtisin ju isegi toda mind eelmisel päeval sõraga visanud prükkarit jalgadesse. Ent seal ma ei kõhelnud. See, et nood peletised rääkisid ja omasid mõistust, polnud oluline. Olin muidugi hädas ja oleksin ka suvalise homo sapiensist naljavenna samamoodi trepaneerinud nagu tolle haldja, ent ma ei oska sõnadesse panna seda raudkindlat, möödapääsmatut ja lihtsat tõde, mis oli koitnud esimestest kokkupuudetest ega vajanud minu jaoks mingit edasist tõestust – need seal ei olnud inimesed. Need olid vaenlased. Inimsool pole neist kunagi midagi head oodata olnud. Paluda? Küsitleda? Üritada üksmeelele jõuda? Ähvardada? Olin saanud vastuseks ainult arrogantset möla ja nähtamatu piitsa hoope, mis olid ütlemata valusad. Ja üldse – ma tungisin vaenlase territooriumile erioperatsiooniks, mis neile kindlasti ei meeldinud. On kahte liiki rünnakrühmlasi – kiired ja surnud.

Libahundid eemal jõllitasid mind tardunult, nad olid oma lõuna kohal kühmu tõmbunud ja mõne minu poole pööratud pea lõugade vahelt ripnesid veel kaaslaste verised ribad. Esimene ligines pisut kõhklevalt ühe hiiliva sammu. Lükkasin relva üksiklaskudele, laskusin paremaks sihtimiseks ühele

põlvele ja alustasin põmmutamist. Esimesest neljast ma mööda ei lasknud, sest nad tõepoolest üritasid rünnata, siis aga taipasid, et see on mõrvarlik üritus, keerasid ühekorraga ringi ja põgenesid. Viieteistkümne sekundi pärast olime üksi käigus.

Pöördusin Ellu poole ja leidsin ta surnud haldjat põrnitsemas, käed suu ette tõstetud, silmad jahmatusest ümmargused.

„Mida sa siin üldse teed?” Kusagilt pidin alustama, ehkki see küsimus polnud just kõige terasem.

„Kust sa siia said?” Paistis, nagu hakkaks tal paha, ta raputas vaevumärgatavalt pead, pomises midagi, jäi siis kuulatama ja kui tal oleks midagi vähegi sarnast käes olnud, oleksin vandunud, et ta räägib telefoniga.

Polnud koht dotseerimiseks, et küsimusele küsimusega ei vastata. „Kabeli juures on mingisugune udu, kust nagu vajusin kuhugi. Siin ma nüüd olen.”

„Kuidas valvur su sisse lasi?”

„Ta ässitas mulle need hallivatimehed kallale. Ma lasin nad kõik maha.”

Ellu hingas järsult sisse. „Valvuri ka?”

„Nojah...”

„Kõik on läbi...” Ta vaatas kiiresti ringi. „Jookseme.”

„Susanna?”

Ta raputas meeleheitel pead. „Nüüd nad vaid tapavad meid...”

„Kas mu tulek rikkus kõik ära?”

Võtsin igaks juhuks kaasa ka teise haldja toika ja siis suundusime kiirel sõrgil tagasi värava poole. Ellu raputas pead: „Sa ei saa aru. Mitte see. Ma lihtsalt pidin tulema...”

Meie ümber nagu muutus midagi, kuulsin kummalisi hääli, midagi oli õhus.

„Nüüd nad teavad...”

Ma ei saanud Ellust aru – näis, nagu hakkaks toimuv talle alles nüüd kohale jõudma.

„Kaugele nad meid jälitavad?” tahtsin teada.

„Maailma otsa!”

„Palju neid on?”

„Sadu.”

„On neil relvad?”

„Nad hammustavad!”

„Ainult?”

Ellu heitis mulle mürgise pilgu. „Kas sellest ei piisa?”

Peatusime tolle kabeli juures – see vana kiviehitus oli muide üks väheseid asju ümbruskonnas, mis oli täpselt sama nii pettepildil kui päriselt. Udu ei olnud.

„Kinni... anna Jõukoguja!”

Võtsin tagant vöö vahelt ühe toika, andsin tüdrukule ja ta süvenes hetke. Kuidagi tajusin lülitust; ja tegelikult polnud see üldse raske, sest hoobilt tekkis iiveldus. Tajusin, kuidas meie ümber hakkas tasapisi pöörlema justkui kõrgemale pürgiv neel.

„Sa oskad võtmega ümber käia? Mida sa sellest tead?”

Ellu kehtas õlgu. „See on nõiasau. Täis jõudu, energiat. Sellega tuleb väga ettevaatlik olla.”

„Kui see jama läbi saab, annan ühe Rodyle mängida. Palju neid üldse on? Kas kõik siinsed oskavad väravat avada ja sulgeda?”

„Ma ei tea. Aga see ei ole raske.”

„Kas nii saab teha, et need sauad ei ava väravat?”

„Ma ei tea...”

Käigusuus vilksatas kummalisi luupainajalikke peletisi. Üks neist, pisut metssea moodi, traavis lähemale. Võtsin ta kirebule, kuid mind peatas Ellu hüüatus: „Ära lase!”

Ta astus elukale vastu ja laskus ta ette ühele põlvele. „See on sõber. Tema lasi mu siia.”

„Mida ometi te teinud olete...” ruigas siga. Kuklakarvad tõusevad ööpäevas püsti teatud arv kordi, peale seda inimene enam ei reageeri, kui ka asja oleks. Päkapikud, libahundid, põrguvärav... nüüd rääkiv siga. Tegelikult sobis ta suurepäraselt sinna põrunud ebaloomulikkusesse, mis virvendas kui LSD üledoosi toimet illustreeriv video.

„Ma ei saa sind enam kaitsta... Nad ei anna mullegi seda kunagi andeks, mitte kunagi,” ahastas siga. „Nad juba tegid mu seaks... Ma pean teiega tulema, põgenema...”

Värav hakkas valmis saama, ent nüüd nad tulid. Traavivate elevantide kari ilmus tunnelist, mis kabeli juurest vaadates paistis kui sügiskollane metsarada sihvakate pöökide vahel. Metssea moodi elukas pöördus ja rõhitis nende poole. Miski sähvatas koopas, üles paiskus vihk sinakaid sädemeid ja ründav kari paiskus mitmehäälse kriiskava halinaga laiali.

„Läksime...”

Tegime kärke tiiru ümber kabeli ja esimesel pilgul tundus, et oleme vihma käest räästa alla sattunud – maas lamavate kogude ümber tungles ja askeldas paras parv kurat teab kust kokku jooksnud peletisi. Esmapilgul näis, et nad einestasid oma kaaslaste kallal, kuid tasapisi hakkas mus tärkama aimdus, et selle taga võib olla midagi hoopis rohkemat... Õnneks olid jäletised meie ilmumisest vähemasti sama üllatunud, ent toibusid ruttu. Igatahes läkitasin hallikarvalise karja sekka paar lühikest valangut, mis laipade arvu kolme-nelja võrra täiendas ja ülejäänud hetkelises segaduses taanduma pani.

„Jookseme!” karjatas Ellu. Meie taga udust ilmus terve luupainajate armaada.

„Inimestega on alati üks häda...” halises metssiga meie kõrval.

„Ma tahan vaid oma last! Sa lubasid!” Tundus, et nad on seda vaidlust juba pidanud, ent pidid nad just siin... Päkapikud tormasid püsti, nagu ma juba näinud olin, rivistusid peaaegu nagu lasteaiarühm – käest kinni, ja siis viirastus meile ründav hiigelelukas. Metssiga norsatas ja elukast lendas sädemeid. Mul oli relv üksiklaskude režiimis ja ma tulistasin hoolikalt kõike, mis liigub. Harjutamine teeb meistriks ja ma nägin nende nõiduskattest juba üsna hästi läbi. Ma ei raisanud pisikestele laskemoona ja tõtt-öelda polnud selleks ka aega, sest me polnud veel paarikümne meetri kauguselegi jõudnud, kui libahundid meil kallal olid. Kuulsin selja tagant karjumist, ent mul ei olnud mahti kuulata, mida Ellu mulle õieti öelda tahab, sest esimene peletis hüppas. Seekord põikasin kõrvale ja võitsin sekundi, et haarata toigas ja üritada väravat sulgeda. Elukas pöördus mu poole ja otse lõugade vahelt sisse tunginud kuul peatas ta vaevalt meetri kaugusel. Keskendusin. Teine kuul peatas järgmise poolelt hüppelt ja pani ta surmavalus tõmblema, astusin sammu kõrvale, et maha kukkuv laip mind ei tabaks. Nüüd! Kolmas lask. Elukas klähvatas ja paiskus viseldes tagasi. Neljas lask. Veri ja aju lendasid laiali, hüpe jäi poolikuks. Värav sulgus. See ei olnud eriti ilus, mis ma tegin, aga umbes nii on inimkond alati võidelnud kätte oma koha päikese all. Segadus

oli möödas, need, kes olid üleval, ründasid kõik, raevukalt, nii, nagu jalad neid kohale kandsid.

Iga lask võttis ühe, paisates eluka vereprintsmete pilves tagasi, ja siis said nad minu ümbert otsa. Olin kogu aeg kuulnud sea sädemete vihinat ja Ellu karjeid, ent mul oli olnud liiga kiire. Mu kaaslased olid praktiliselt elukate kuhja alla maetud. Kõigepealt loopisin päkapikud Ellu kallalt – libahunte tema juures õnneks ei olnud – ja pidin nad kõik maha laskma, sest muidu kippusid nad tagasi tulema. Siis pöördusin sõbraliku metssea poole. Sirutasin maha kaks libahunti ja hetkeks tundus, et päkapikkudele aitas, sest nad taandusid. Paraku – töö oli tehtud, metssiga oli nii lootusetult surnud välimusega, et seal polnud midagi kontrollidagi – ta kõri oli lõhki rebitud, sisikond laiali ja üks jalg peaaegu otsast puretud.

Toetasin Ellut, kui ta end püsti ajada üritas. „Suudad sa käia? Peame mu autoni minema.” Vaatasin tüdruku haavad kiiresti üle. Ta käsivarred ja jalad olid kõvasti kannatada saanud, mitmest sügavast haavast voolav veri näitas, et suured veresooned on purustatud. Ta oli instinktiivselt kaitsnud kõri ja jätnud jäsemed elukatele pureda.

Kummardusin Ellu kohale ja otsisin taskust esmaabipaki, et ta haavu sulgeda. Sellest jäi muidugi väheseks. Mul ei olnud palju valida, ajasin end kiiresti võõni paljaks. Novembri temperatuuriga polnud see muidugi kohane, aga eelnev lahing oli mu higist nõretama pannud ja mida muud mul üle jäi? Rebisin oma särki ribadeks ja kasutasin ära ka noaga ribadeks lõigatud tagi; paljast ihu jäi katma vaid soomusvest, nii et nägin arvatavasti välja nagu Rambo. Ent Ellu haavad olid liiga suured: ma ei suutnud verejooksu täielikult peatada, kuigi ta käsi ja jalgu katsid nüüd paksud puntrad. Need läksid kohe punaseks ja tilkusid siit-sealt ning mul oli selge, et kui ma teda kiiresti haiglasse ei saa, sureb ta verekaotusest.

„Suudad sa käia?”

Ta oli väga kahvatu ja jaksas vaid pead raputada. Tajusin selja taga liikumist ja avastasin, et värav on taas lahti ja parajasti ilmub sealt esimene libahunt. Ma ei tabanud hästi, sest mu polnud aega sihtida, kuul viis kaasa ta sisikonna. Ta tõmbus konksu ja vehkis jalgadega õhus, tema kriise kaikus rohu sisse kadunud lõugade vahel. Ükski tavaline elusolend ei aja end peale seda püsti, aga too elukas ajas ja mul tuli veel üks kuul talle kulutada. Libahundi taga oli ilmunud paar päkapikku, lasin nad maha, manipuleerisin selle toikaga ja udu oli selleks korraks taas kadunud. Kasutasin veel hetke, et padrunivöö ümber rabada.

„Ma pean sind kandma.”

Ellu noogutas ja rebis end oiates minu najal püsti. Tõstsin ta tseremoonitsemata õlale ja kihutasin auto suunas. Olin suurema osa maast läbinud, kui nad taas tulid. Pöördusin ja tulistasin. Esimene, teine, siis kolmas, neljas ja kümnes. Viimased koperdasid esimeste kehadele, pudenesid laiali ja andsid mulle hetke aega. Ent minutiga olin padrunitest lage. Ma ei lasknud eriti tihti mööda, ent kui palju libahunte võib inimene arvata ühekorraga kohtavat? Mul oli viies magasinis kokku sada viiskümmend padrunit ja ma ei tea, palju laipu sinna maha jäi.

Jooksin. Oh taevas, kuidas ma jooksin. Nad olid kiiremad ja mina väsinud. Ma vankusin edasi ja siis hakkas Ellu raskeks muutuma ja maha libisema ja ma sain aru, et ta on verest tühjaks jooksnud ja sureb. Ja kui värinad teda raputasid ja ta silmad klaasjaks tõmbusid, panin ma ta lõpuks maha ja jooksin edasi. Mulle tundus, et nende räpane hingus kõditab juba mu kukalt, kui auto juurde jõudsin. Tegelikult olidki nad vaid kümnekonna meetri kaugusel. Miski pidurdas neid, nii et jõudsin ukse avada ja sisse ronida. Tagantjärele tarkusest võin oletada, et nad kas olid kindlad, et torman sinna hoonesse lõksu või üllatas neid auto kui selline ja kui masin mu puldivajutuse peale tulesid vilgutab, kartsid nad jumal teab mis ennenägematut nõidust.

Mootor käivitus. Nad tulid karjas ja klaasid ei pidanud neid, ent päkapikud pidid ronima ja suurematel elukatel ei olnud kogemusi autoakendest sisseturnimisega. Sain auto paigalt, sihtisin napilt endapoolset uksepiita ja mu kõri järele küünitunud lõuad pühiti järsu rapsatusega minema,

lendas karvatuuste ja libahundi kondid murdusid vastu telliskive matsatades. Paari sellise manöövri järel oli auto neist lage. Ajasin masina julmalt neile peale, kuid ei pääsenud Ellule järele, mets oli sealpool liiga tihe. Ja pealegi ei suutnud ma neile masinaga erilist viga teha – nad õppisid kiiresti kõrvale põikama ja tõusid peale kohutavaid matse uuesti jalule. Neid tuli ka kogu aeg juurde. Vihast ja meeleheitest ulgudes keerasin auto eemale ja kihutasin läbi metsa. Nad jälitasid mind tükk aega ja mulle tegi muret, kuidas ojast üle saan. Ega mul valida ei olnud, riskisin ja hüppasin. Masin rappus jõhkralt, metall kiljus protestiks, nii et hetkeks oli mul hirm, et miski on murdunud ja sinna ma jään, ent jäin liikuma ja ratastele ja järgmisel teel, kui kiirus juba kaheksakümnele lähenes, jäid elukad lootusetult maha.

Raevu päev

Mul oli kummaline seda kõike rääkida viisakalt ja moodsalt – või nagu ütleva kiputakse – euroremonditud kontoris, istudes tumedas nahktugitoolis, kohvitass klaaslaual küünarnuki juures ja riivates pilguga läbi lamellkardinate paistvaid vanalinna katuseid. Ilmselt sama ebareaalselt tundsid end ka mu sõbrad ning laual lebav ruunikirjaline läikivšedaks kulunud pajupuust toigas oli lihtsalt toigas.

Kroux kuulas valuliku põnevuse, Aivar pisut teeseldud iroonilis-skeptilise huvi ja Peki varjamatu lihtsameelse hämmastusega. Mida Must mõtles, ei suutnud ma seegi kord tema näost välja lugeda.

Kui ma lõpetasin, hakkas esimesena rääkima hoopis advokaat, kelle Must kohale oli käsutanud ja kes kogu aja ta selja taga nurgas oli istunud:

„Kõigepealt lepime kokku, et mina ei ole seda lugu kuulnud, ja on ütlematagi selge, et seda lugu on äärmiselt ebasoovitav veel kord... ükskõik missuguses seltskonnas rääkida.” Ta vaatas vilksamisi minu poole, siis uuesti lauda. „Vähemasti saan ma nüüd aru, kust ilmus see tobe süüdistus. Praegu muidugi jäid nad lolliks – neil ei olnud mingeid korralikke süütõendeid... Või ei ole ma millestki aru saanud.” Ta heitis küsiva pilgu Musta poole.

Ohkasin. „Väidetavalt on olemas mingisugune valitsustevaheline salakokkulepe, millega inimesi sellest piirkonnast eemal hoitakse.”

„Eesti ja Vene valitsuste vahel?”

„Ei, niipalju, kui ma aru saan, kolmepoolne – Eesti, Vene ja USA või NATO,” seletas Must. „Ma ei tea, kas see on olemas. Arvatavasti on. Vähemalt nii mulle mõista anti. Aga see ei anna mingit otsest võimalust fabritseerida süütõendeid korralike kodanike vastu.”

Advokaat noogutas. „See läsksi väga lihtsalt. Aga mina ei pea teile ütleva, et selles mängus kasutatakse ka teisi vahendeid. Mistahes.”

Must noogutas ja naeratas kibedalt. „Sellepärast ma arvangi, et meie julgeoleku huvides on probleem lahendada.”

„Toimunu on üsna... fantastiline. Millised on hüpoteesid?”

Hakkasin suud avama, kuid Kroux tegi vaevumärgatava keelava liigutuse ja Must jätkas:

„Paraku nõuaks toimuva täies mahus aktsepteerimine... näival kujul... hästi suure haamri hoopi lagipähe. Meil on siin neli-viis hüpoteesi, millest igähele on poolt- ja vastuväiteid. Mahedamad on, et seal toimub mingi must äri, mis kasutab väga teravmeelset maskeeringut. Näiteks mõni vene resident... Mingi valgustkartev skeem, ja eestlastel ja ameeriklastel on käed seotud... Karmima järgi oleme tööpoolest leidnud mingi müstilise haldjavarava, mille kaudu üleloomulikud olendid meie maailmas käivad. Sinna vahele jäävad hüpoteesid maapõuest imbuvatest hallutsinogeenidest,

ebaõnnestunud bioloogilisest eksperimendist ja muud sellised.”

Must vaatas vilksamisi, vist isegi kergelt vabandavalt minu poole, siis uuesti advokaati, viimane aga põrnitses pikalt lauda. Ma sain aru, miks seda meest hinnati kulla alusel. Ta ei kavatsenud mullikeste puhumisega muljet avaldada, ta mõtles.

„Ma ei tea,” lausus ta lõpuks tõrjuval toonil. Siis natuke lahkemalt: „Sellistes asjades ei saa mitte keegi midagi garanteerida. Ma kardan, et juriidilised aspektid siin eriti ei loe. Vaevalt asi nii hulluks läheb, et keegi siia dessandi saadab. Pigem tundub, et ameeriklased teavad, et midagi on viltu, samas aga ei ole ilmselt olemas mehhanismi, millega olukorda reguleerida. Pole neil enam Venemaal õiget partnerit, kellega rääkida? Algne on lahti lastud või maha tapetud, siin toimuv ei ole kellegi asi, ja nüüd seisavad kaks bürokraatlikku hiidamööbi moka tõllakil vastamisi? Võib-olla on nad isegi tänulikud, kui me ohu kõrvaldame?” Ta trummeldas sõrmedega lauale. „Igal juhul tundub tõenäoline, et kohalik politsei ei tea mängu tagamaid. Ministeeriumist küsisin järele – seal ei tea keegi midagi. Nad isegi ei suutnud leida pabereid, mis reguleerivad seda nõndanimetatud maastikukaitseala, kuigi kaitsealade registris see muide isegi figureerib... aga neid on seal 400 nimetust, mõned hulga segasemad kui Tagalaane... Seega, arvestades su sõbra juttu, teab asjast ainult kaitsepolitsei. Tohin ma küsida, kellega sa rääkisid?”

„Ei.”

„Tunned sa teda vähemalt hästi?” küsis ta resigneerunult.

„Oleme 77-ndast tööasjus kokku puutunud. Piisavalt hästi.”

Advokaat noogutas mõtlikult.

„Ühesõnaga, ma ei saa midagi garanteerida ja ma ei saa momendil õieti midagi teha. Praegu on kõik süüdistused su noore sõbra vastu tühistatud ja tõenäoliselt õnnestub seda ka edaspidi teha, ent...” Ta laiutas vabandavalt minu poole käsi.

„Ma tean,” pidin nõustuma.

„Ma kutsusin omad siia sellepärast, et ei peaks mitu korda rääkima,” vaatas Must toas ringi.

„Võtame torud ja läheme vaatame seal natuke ringi. Teeme nii, et kui midagi juhtub, ajame reportereid ja kõik muud sinna kokku. Fabritseerime tõendeid, kui vaja, ning selle mulli baasilt peaks ka kõige halvemal juhul olema võimalik kaubelda. Praegune on kõige halvem.”

„Aga mis siis, kui teid lihtviisiliselt kinni võetakse?” küsis advokaat.

„Ei võeta,” sõnas Must kuivalt ja lisas oma vene ruleti naeratusega: „Me muidugi püüame politsei ja kohalike hulgas ohvreid vältida. Aga kinni meid ei võeta.”

Advokaat mõõtis meid süngelt ja noogutas siis. Võtsime seda tunnustusena.

„Kui on ohvreid, siis ajakirjandus ei aita,” märkis ta.

„Vähemalt kolm inimest on juba surnud,” ohkasin. „See muidugi ei loe, ma tean.”

Vaikus.

„Halvimal juhul jään vaid mina süüdi,” kehtasin õlgu ja muigasin süngelt. „Eks ma siis kao jälle aastateks välismaale, kuni valitsus vahetub...”

„Loodame, et asi niikaugele ei lähe. Läksime?”

Vaatasime üksteisele otsa.

„Nojah,” mühatas Kroux. Aivar ja Peki ainult noogutasid.

Advokaat tõusis. „Mind siin enam tarvis ei ole.” Ent ta seisatas kõheldes ja nad vahetasid Mustaga pika pilgu. „Kas...?” alustas ta ja jäi küsivalt vait.

„Ma ise...” ohkas Must ja ehkki ta hoidus minu poole vaatamast, adusin ma, et see väljaütlemata küsimus on kuidagi minuga seotud.

„Ehk ütlete, milles asi?”

Must kõhkles. Seda juhtub harva. Siis langetas ta pilgu.

„Kaarel Tellerveld on surnud. Täna hommikul haiglas.”

Sellele vaatamata magasin ma sõidu ajal. Inimene talub vaid teatud määrani, siis ta enam ei reageeri. Valu ja lein tulevad hiljem, ega nad tulemata jää. Tõe huvides pean muidugi mainima, et olin öösel maganud unerohu mõju all ja selle toime ei olnud veel täiesti hajunud. Kui möll juba peale hakkab, küll siis jõuab amfetamiini ja teiste mitte nii süütute vahenditega oma mootorit forsseerida.

Ärkasin, kui pisut enne suurelt maanteelt ärapööramist ühel veoautodele mõeldud platsil peatuse tegime. Meid oodati – teeveerel seisis Volkswageni buss, mis kuulus miskitpidi meie firmale. Kaks meest, kes sealt välja ronisid, olid lihtsalt mingid igatöömehed, keda olin pidevalt näinud firma asjus toimetamas, kordagi huvi tundmata, mis nende ametlik staatus õieti on, kolmas väljaroninud tüüp pani mu aga pahaselt ühmatama ja seletust nõudes Musta poole vaatama.

„Kuidas sa sellesse suhtud, et me ta kaasa võtame?” küsis too autost välja ronides.

Ma ei osanud esimene hetk midagi öelda ja seda kasutades hakkas meie juurde jõudnud Rody – sest tema see oli – kiiresti rääkima:

„Tähendab, ma saan aru, et keerasin sita kokku, aga ma tahtsin hoopis teist sitta kokku keerata. Ma rääkisin Mustaga ja Pekiga ja ma olen sulle ja Krouxile – paistab – päris suure teene võlgu. Ma ei ole küll sellist koolitust saanud kui teie, aga minust peaks keskmisest palju rohkem kasu olema. Ma ei taha mingit krediiti selle arvelt, et ma kaasa tulen, aga ma arvan, tunnen, et see on minu kohus aidata... siluda vähemasti selles osas, mida ma tahtmatult põhjustasin. Ja ühtlasi võiks see muidugi olla hea tahte märgiks...”

Ma ei mäleta täpselt, mida ta seal tookord veel rääkis, väga loogiline ja järjekindel see igatahes ei olnud. Ent ilmselt olid Must ja Peki tema kaasavõtmisele välja läinud sel lihtsal põhjusel, et meil ei olnud valikut – mehi, keda taolisele retkele kaasa võtta, lihtsalt pole, ja kui üks end lausa pakub... Mulle oli selge, et ta lubadused ei maksa ja siililegi on selge, et ta eeldab, et ta patud on tagasituleku hetkeks maha maetud. Ent kuigi Must oli sundinud ta minu ees vabandama, lootis ta ilmselt sedapalju mu tervele mõistusele, et küllap ma saan olukorra elementaarsest paratamatusest aru. Rody oli meist kolm-neli aastat vanem, suhteliselt lühike ja juba endale kerge kõhukese kasvatanud. Kakelda ta igatahes oskas ja mingid laskevõistluste medalid olid tal ka, nii et paljalt mööbel ta ei olnud. Vahtisin teda kurjalt, tema mulle vastu sellise kurb-niiske andekspaluva koerapilguga. Ent korraga ei suutnud ma ta peale kuri olla. Võib-olla hindasin ma olukorda valesti, võib-olla oli kogu mu idealism asjatu ja valedel alustel, ent mul tekkis tunne, et siin taga on midagi hoopis sügavamat – sõjasarv oli hüüdnud ja inimestel tuli unustada omavaheline vaen.

„Tule siis.”

Riietusime ümber, panime selga soomusvestid, kontrollisime ja laadisime relvad. Pidasin oma sõjakaaslaste ja Mustaga nõu ning otsustasime tavalisi granaate mitte kaasa võtta, sest keegi meist ei teadnud, millest on nende kestad ja oli võimatu oletada, kuidas (ja kas üldse) plahvatus meie sõpradele mõjub. Küll aga võtsime kaasa mõned kilod trotüülipadruneid juhuks, kui meile peaksid ette jääma mõned raskemad müürid või kaljud, ja granaadiheitja, sest selle mürskudes oli teadupärast sedasama uraani. Nägin Musta kõhklemas, kui ta kaalus käes Iridiumi telefoni.

Riistapuu maksis terve varanduse, kuid võimalus mistahes hetkel mistahes maakera punktist sidet saada oli kuldaväärt. Lõpuks ta ohkas ja viskas mobiili bussi kahe mehe hoole alla; nendega oli kokkulepe, et nad ootavad meid seal.

„Esiteks, kui ma vähegi jagan, saavad ameeriklased samal sekundil teada, et keegi on keelatud tsoonis ja teiseks töötab see ainult Maal... No autod jätame muidugi siia planeedile...” Ta naeris oma maniakinaeru ja mul jäi üle vaid tulutult mõistatada, kas ta üritas meie tuju tõsta või tegigi kogu retk talle tegelikult sisimas nalja...

Piirasime Undva Mihkli talu vaikselt ümber. Olime jätnud autod põllu veerde metsaalusesse ja liikunud viimased paarsada meetrit jala. Me ei tahtnud asja liigselt dramatiseerida ning seetõttu olid meil kaitseriietuse peal pikad tolmumantlid, mille all hoidsime ka relvi peidus.

Kõige kindlam kedagi rajalt maha võtta on minna ta ukse taha ja koputada. Vaikselt ja viisakalt. Kui sa ei ole VIP või paranoik, siis avad sa reeglina ukse. Jaan Rebane avas ka ukse, mina rabsin tal rinnust kinni ja tõstsin ukse taha. Ta proovis vastu hakata, nii et umbes kolmkümmend sekundit olime mõlemad nohinal kung-fu'ga ametis. Aga seal ukseaugus ei olnud eriti palju ruumi ning praktikas ei kipu kahjuks lugema, kui hea mees sa oled. Tema oli üsna keskmist kasvu, mina pisut üle keskmise, kuid jäme jõujuurikas, nii et kui ma ootamatust ära kasutades temast juba korralikult kinni sain, oli asi otsustatud. Surusin ta vastu seina lukku ja iga viie sekundi tagant õnnestus mul küünarnukiga lajatada lähivõitluslööki.

„Seis!”

See oli Mihkel, kes meid süngelt sihtis. Panin tähele, et riistapuu, mida ta selleks kasutas, ei olnud mingi jahirelv, vaid tõsine sõjaväe automaatkarabiin. Ma muidugi teadsin, et ta suudab hääletult ja kiiresti liikuda ja laseb kitsesele kilomeetri pealt kuuli südamesse, ent ma ei kavatsenudki Jaani lahti lasta. Hoopis mu vastane ise vaatas ukseleisija poole ja tegi ebamäärast häält, pilgul kiiresti ringi käia lastes. Selle suunda jälgides krimpsutas ka Mihkel nägu ja langetas relva, piiedes kahtlevalt ja murelikult oma rinnal tantsivaid punaseid täppe – need olid mu kaaslaste relvade lasersihikud.

Lõpuks lasin Jaani lahti, arvates, et ta on selleks korraks küllalt saanud.

„See oli kõigi valede ja reeturlikkuse eest,” selgitasin erilise rõõmuta, kui ta oma veritsevat nina ja huuli katsus.

„Ma nagu päästsin su elu,” tuletas ta meelde, taskurätikuga ettevaatlikult verd pühkides.

„Aga Ellu söödi eile õhtul ära. Mind ei huvita su katsed, mind ei huvita poliitika. Inimesed kannatavad, kuni sa siin oma mängu mängid.”

„Mina? Mida sa ise teed? Ma olen sellega tegelenud kuusteist aastat. Kui sa poleks läinud sinna torkima, poleks seda ussipesa üles ärritanud, võiks Ellu praegugi elus olla!”

Mõtlesin selle üle hetke. „Alustaks sellest, miks sa mulle ei öelnud, et Ellu on kuidagimoodi nende läve ees? Kuidas sina seda tead?”

„On meetodid, on informatorid...” mühatas ta hapult.

„Põrgu, jutuks hea küll,” lõin käega. „Kas ta laps on elus?”

„Jah. Aga ära sorgi. Sa ei oska midagi, sa ei tea midagi. Ära, *bloody amateur*, rabele!”

„Sinu suurepärase tegevus on viinud selleni, et Kaarel ja Ellu on surnud, Triinu on surnud ja söödud. Fantastiline skoor!”

„Kaarel on surnud?” küsis ta kiiresti.

„Jah, ja keegi olla näinud haiglas suurt koera,” täiendas Must. „Kuigi tal polnud uusi väliseid vigastusi.”

„See ei pidanud nii minema.” Jaan vist tõesti ei teadnud seda.

„*Bullshit!*”

Ta sulges hetkeks silmad. „Mida sa kavatsed?”

„Minna sinna kivialusesse,” teatasin kuivalt. „Ja sina tuled kaasa; ja Mihkel ka.”

„Mis sa sealt otsid?”

„Ellu laps on kusagil seal. Ja mul on mõned arved klaarida.”

„Parem mitte. Kas sa üldse kujutad ette, millega riskid?”

„Kuulid võtsid neid päris hästi.”

„Sa ei tea midagi nendest ja nende vahenditest. Maagia...”

Naersin talle näkku.

„Lisaks on haldjatega leping,” jätkas ta. „Me ei puutu neid...”

„Kelle!?!” Tundsin, et vaatamata kogu sodile, mis mul veres ringles ja mind püsti hoidis, läheb mul vihast silme ees mustaks. „Kas Eesti valitsusel on mingi leping, mis lubab kellelgi meie lapsi minema lohistada, kui neile meeldib? Me ei ole sellist lepingut sõlminud!”

Ta kavatses midagi öelda, kuid ma ei lasknud. „Teil on kümme minutit aega. Läksime.”

„Sina, konn, mind ei käsuta!” tegi Mihkel nüüd häält, mõõtes meid tigeda ja üleoleva pilguga, karabiinikaba varbale toetatud.

Ent Jaan asetas talle käe varukale ja nad vahetasid pika mõtliku pilgu. „Pane end valmis. Parem, kui me kaasas oleme.”

Tema sõnad ei tekitanud Mihklis just erilist vaimustust. „Me oleme kogu päeva jalul olnud. Peninukid tulid...” Ta jäi vait, nagu oleks midagi liigset öelnud... lihtne hing, nagu ta oli.

„Ehk on see lahendus,” poetas Jaan ikka veel Mihkli pilku hoides. Too ilmselt taipas, mis teine talle öelda tahab, ja noogutas siis.

„Peninukid? Libahundid?” küsisin, kui nad sisse, end valmis seadma kadusid, jättes ukse lahti. „On neid palju hulkumas?”

„Metsaalune täis,” seletas Jaan toast, juba kiiruga riietudes. „Vähemasti on nad puhastanud kogu territooriumi kõigest saastast.” Ta naeris kurjalt. „Neid mustlasi ei peaks enam ühtki elus olema ja muid süütumaid metallivargad ka... Väravavalvuri lasid sa ju maha, nii et haldjad ei pea täitma omapoolset lubadust – neid oma maailmas pidada. Nad peaksid olema üks kamp ja korraliku toimiva hierarhiaga, ent sellistel puhkudel on neil hea väita, et teoreetiliselt nende vahel seost ei ole.” Ta tuli uksele juba lapilistes tunkedes, USA sõjaväe kadedaks tegeva kvaliteediga jope hõlmad veel lahti. „Mis kuulid teil relvades on?”

Näitasin talle varusalve. Ta kulmud kerkisid.

„Kõigil?”

„Jah.”

„Te... Teate, et see on...”

„Muidugi teame.”

Ta uuris meid erilise entusiasmita.

„Erivägede sõdurid?”

Noogutasin. Ma ei hakanud täpsustama, et ma pole kunagi suutnud kujutleda Rodyt midagi punase tule alt läbisõitmisest ohtlikumat tegemas ja Aivar on küll karateka, aga kui Kroux ja Peki panid ta eile õhtul Männiku mände auklikuks kõmmutama, siis täna pidasid nad oma kohuseks meid hoiatada, et me talle hästi laia laskesektori jätaksime...

Istusime autodesse (Must palus Jaani viisaka viiepega ette minu kõrvale istuma) ja keerasin teele, mida olime Jaaniga kasutanud, kui kabeli juurest Mihkli elamisse Kurge jooma sõitsime.

„On sul ettekujutust, mida me üldse teeme?” küsis võltsfolklorist niipea, kui olime liikuma hakanud.

Kas ma teadsin seda? „Enda vastu aus olles... ei ole.”

„Sa sisendad omale, et sul on Ellust kahju, ja muidugi tahad tagasi tema last, kui sinugi sugulast? Või oled lihtsalt kohutavalt uudishimulik?”

„Ähh...” Kuidas ma pidin talle selgitama, et minu jaoks ei ole teist valikut?

„Sind tõukab hulluseni tagant soov näha haldjaid, võib-olla ehk olla see inimene, kes esimesena moodsal ajal tirib päevavalgele nende saladused. Või loodad leida – kulda? Elueliksiiri? Filosoofilist kivi?”

Tal ei olnud õigus. Eelmise õhtu mustas meeleheites olin vähemalt selle endale põhjani selgeks mõelnud ning surma valusas kirkastuses jäi mul vaid tõdeda, et olen Ellut kaua ja sügavalt armastanud, et see lapseõhtu neiu, kellega vaid ühe öö – meile mõlemale esimese! – koos veetsime, oli, on ja jääb mõjutama kõiki mu hilisemaid suhteid. Ma olin ta ammu kaotanud, õieti kunagi leidmatagi. Mets oli ta minult võtnud. Mets – mis sest, et läbi inimeste, kes ta serval elasid – oli see, mis polnud lasknud meil kokku saada. Olin siiralt leppinud, tunnetades teatud kõrgemat õiglust Ellu ja Kaarli kooselus, ning seejärel, justkui ülimal mõnitusena, Mets tappis nad. Nüüd tahtsin mina verd.

Aga seda kõike ei saanud ma talle öelda.

„Ei, ma loodan ei rohkemat ega vähemat, kui muuta tsivilisatsiooni saatust. Nostradamuse ennustuste kommenteeritud väljaanne ja aktsiate kursid järgmiseks kahesajaks aastaks käiksid kah,” mõrisesin tüdinult.

„Ja sa ei tunnista elades, et su sorkimine võib olla põhjustanud su lähedaste surma. Isegi kui see ära põhjendada.”

„Kuule, tõmba omale vesi peale. Ma keeldun aru saamast, miks inimkond vajab mingisugust lepingut, mis tolereerib meie laste söömist. Või olen selles ka mina süüdi?”

„Ei, selles sa ei ole. Aga esiteks, anna mulle andeks, ühe lapse elu ei ole kõrge hind sadade inimelude eest. Sa ei tea, mida nad omal ajal teha oleksid võinud...”

„Miks nad siis ei teinud? Räägi!”

„Ma ei tea.”

„Ära siis jutusta.”

Ta naaldus solvunult istme seljatoele, ent nüüd olin mina laetud:

„Kuule, miks sa neid peletisi üldse haldjateks kutsud? Tühja sellest, mis oli siis, kui see sinu mainitud leping sõlmiti. Inimkonnal on aatomirelvad, me lendame Kuule, ja mingid väiksed karvased vördjad mingu perse.”

Ta ohkas, ilmselt kahetsedes, et oli rääkima hakanud. „Me ei ole kunagi teadnud, teada saanud,

kuidas minevikus nendega võideldi. Me võime ainult spekuloida religiooni ja loitsude üle. Kuni selleni välja, et nad praegugi mängivad meiega? Võib-olla on maapind neile elamiskõlbmatu? Võib-olla me lihtsalt ei mõista nende eksistentsi aluseid? Me ei tea. Me ei ole kunagi omandanud nõidusi, mida kasutavad haldjad – jah, nii on neid lihtsalt kogu aeg nimetatud, „haldjas” ongi nende ürgne nimi.”

„Mis asi on õieti värv? Nõiakivi? Miks see nüüd kabeli juures on?”

„Sest venelased panid kivi juures asja kinni.”

„Kuidas see töötab?”

„Ma ei tea.”

„Sa ütlesid, et sinna koguneb kurjus.”

„Pille käest kuulsid?” Jaan turtsatas. „See on nüüd *damn poetic*... poeetiliselt öeldud.”

„Mis sinna siis koguneb? Miks kivi ja nüüd kabeli ümber?”

„Ma ei tea... Hüpootees on – pigem ohutuskaalutlustel – ehk ei tohi tsentrisse sattuda... Viljaringide keskel ei ole mingit kivi...”

Mõtlesin selle üle hetke ja raputasin pead – selleks polnud aega. „Ja üldse –” vaatasin ta poole, „– miks sa selle Pille siia segasid? Mida ta teab?”

Jaan kehtas õlgu. „Päris palju. Ega ta mullegi kõike ei räägi. Ja pole mina teda siia seganud, ta... nagu sa ei teaks.”

Mul lõi korraga valgeks. „On ta su *girlfriend*?”

Ta liigutas uuesti vabandavalt õlga, ent ta suu ümber mängles muie. „Ma olen, *well*, temast peaaegu kaks korda vanem ja lähen ühel päeval ära koju... ta teab seda. Ent... tead, ka pastori tütreid igatsevad maist hellust. Su sõber oleks talle kindlasti parem kaaslane, aga kuni ta huvi paistis platooniline olevat... *There!*”

Kabelini oli veel oma kolmsada meetrit, libahunt lohistas kedagi üle härmas lumeta maapinna. Pidurdasin, kuid enne, kui masin seisma jäi, kõlas tagantpoolt lask ja soerd varises läbilastud peaga maha. Heitsin peeglist pilgu ja nägin Mihkli suitsevat karabiinirauda tagumise džiibi aknast välja vaatamas. Hetk hiljem olid kõik väljas peale rooli taga istuva Krouxi. Must ja Peki vaatasid minu ja Jaani poole.

„Heitke pilk peale,” mühatas viimane.

Mihkel kummardus laipa vaatama, ajas end siis sirgu ja raputas pead.

„Võõras,” kommenteeris Jaan.

Ma ei kuulnud, mida Mihkel teistele seletas, ent viibete järgi sain aru, et ta pani minu omadele ette hargneda ja niimoodi üsna suurt ala kattes kabeli poole liikuda. Kutid vahtisid huviga maas lamavat elukat, tabasin Musta küsiva pilgu ja noogutasin – miks mitte. Viipasid Krouxile ja sõitsime pikkamisi kabeli juurde, parkisime sellest umbes viiskümmend meetrit eemale, oma kaks korda kaugemale, kui ma esimesel korral, kaks päeva tagasi olin seisnud. Ümbrus oli mu eelmise õhtu võitlusest segamini ja verd täis, kuid kõik haavatud või surnud olid kadunud. Ja kabeli ümber vonkles udu, värv oli lahti. Enne, kui ma õieti pidama jäin, oli Jaan juba väljas ja jälgis ümbrust, karabiin õlale tõstetud. Tal oli, muide, nagu Mihklilgi vana hea M14, 7,62mm NATO padrun, sama kaliibriga kui AKM-il, kuid pikem, nii et laskemoon meil kahjuks vahetatav ei olnud.

Ta tulistas enne, kui ma autost välja sain, sihtides kuhugi ülespoole. Kostis terav kilje ja ma nägin tohutu suurt kotkast, kes sulle pilves läbi raagus okste maapinna poole kukerpallitas. Ülevast kostis vastuseks tema kaaslase kisa.

„Inimene, inimene!” kõlas ilge ilkuv naer, veider moonutatud keel, mis pisut meenutas papagoid. „Inimene, mis sa siit otsid! Surematute söök! Tule, tule, tule!” Sadakond meetrit eemalt puude vahelt tõusid laperdades õhku veel viis sellist, kes pikeerisid mu eemalt lähenevate kaaslaste poole ning Mihkel ja Rody viskusid automaatselt maha. Linnud tõusid kisades kõrgustesse, et uuesti rünnata. Tegelikult polnud need mingid õiged linnud, vaid mardused. Vanarahva jutud on neile elukatele nime andnud, kirjeldades neid inimpeaga kotkastena, seega teadsin esimesest pilgust, kuidas neid nimetada. Nad olid suured, ja „inimpea” on tegelikult küll väga kunstiliselt öeldud.

Ka mu ülejäänud kaaslased olid varju tõmbunud. Meie Jaani ja Krouxiga küürutasime hauasammaste taga ja äsja meie kohal karjunud sulispeletis pikeeris meie suunas.

„Väidetavalt pole nad tõeliselt ohtlikud,” hüüdis Jaan, tõstes relva. „Üksikult ei ründa nad kunagi, ainult suure ülekaalu korral, nad ei suuda tervele inimesele eriti midagi teha, küll aga võivad nad tappa haavatuid ja hättajäänuid, haigeid, lapsi.”

Ma ei tea, mida mu kaaslased mõtlesid, aga mul oli väga vastik. Kui mõistuseti tiigrite või haide puhul on asi veel kuidagi arusaadav, siis saada söödud kellegi poolt, kes sul kõigepealt näo täis sõimab...

Tõstsin relva.

„Ei tina ega hõbe võta meid, sa tead seda!”

Minu ja Jaani lasud raksatasid üheaegselt ja mardus tuli nagu kivi alla. Ka teised lendavad jäletised oli peale esimest ülelendu pöördunud ja nüüd tulistasime me kõik. Marduseid kukkus igas suunas, neid rabeles puulatvades ja laperdas hüljatud haudade vahel. Kärgatasid veel mõned lasud ja viimane terveksjäänud jäletis, kes kabelit ümbritseva udu poole pikeeris, tegi õhus kukerpalli ja langes meist paarikümne meetri kaugusele punasetriibulisele liivale. Astusin lähima allakukkunud sulepuntra juurde ja pöörasin ta jalaga ringi. Surnud. Kõndisin viimase alakukkunu juurde. Ta vaatas mind oma ebainimlike silmadega, millest ma ei osanud midagi välja lugeda.

„Mis nõidus see oli, millega sa meid löid?”

Kroux ja Peki tulid lähemale.

„Seal on veel mõned elus,” osutas Peki tahapoole, kus Mihkel teisi allasadanuid kontrollima kõndis. „Mis need on?”

„Mardused,” vastas Jaan. „Niipalju, kui teada, ei ole nad mõistuslikud selle sõna täpses tähenduses. See ei ole ka looma hämar konkreetne mõistus, see on midagi rohkemat ja vähemat – hääbuv intellekt, variintellekt, miski, mis on neile... *magic way*... nõidusliku väega, rohkem nagu mänguks antud, ja mida nad õieti ei vaja ega kasuta... kui, siis ainult ilgete sigaduste sepitsemiseks.”

Ta silmitses surevat lindu.

„On meil temaga midagi peale hakata? Informatsioon?” küsisin.

Jaan raputas pead. „Nad ei vasta. Mitte kunagi. Proovin siiski.” Ta tonksas olevust jalaga. „Tahad elada?”

„Sina küsid minult seda!” Elukas kõhis verd. „Vaata, mis sa minuga tegid. Sind nülitakse elusalt, neetud räpane inimene. Vilets roomav uss, nüri haisuelajas...”

„Kas sa vastad mu küsimustele?”

„Mina küsisin enne.”

Jaan kehitas õlgu. „Kasutatud uraan, kui see sulle midagi ütleb. Niisiis?”

„Ma suren häbist, et mingi tuim täikott mult seda küsib. Ma olen kuningate suguvõsast, mulle kuuluvad metsad ja taevavõlv...”

„Tähtis nina?” pooleldi küsisin, pooleldi kommenteerisin pilkavalt.

Jaan mühatas. „Ta ei saa tegelikult aru, mida ta räägib. Kuidas siis jääb?”

„Sa oled saast maapinnal, lühiealine ligedik. See maailm, mida sa valitsed, ei ole väärt elamist...”

„Sul on täpselt nii kaua aega oma seisukohti muuta, kui kulub nende sõnade ütlemiseks.”

Vastuseks saime sarja needmisi. Umbes viiendal sekundil lasi Jaan talle kuuli pähe.

„Ja mis sul varem nii käitumast takistas?” ei suutnud ma sardoonilist küsimust endale pidada.

Ta suunurk võbeles. „Ma olen seda juba ammu teha tahtnud. Aga nüüd saan ma kõik selle sinu kaela ajada.”

„Ma pole kunagi kahelnud, et sa seda teed.”

Ta irvitas ja mulle tundus, et me hakkame teineteist mõistma.

Enne, kui meist keegi veel midagi oleks öelda jõudnud, katkestas meid Mihkli hüüe. Mees ruttas sinnapoole, kust mardused õhku olid tõusnud. Tegime samuti ja möödaminnes lasi Jaan veel ühele raja läheduses laperdavale haavatud mardusele kuuli pähe.

„Miks nad eesti keelt räägivad?” küsisin veel käigu pealt kiiresti.

„Millist siis? Aga...” Ta heitis mulle silmanurgast pilgu. „Sa kuuled neid eestikeelsena?”

„Mis... sa sellega öelda tahad?”

„Nad ei räägi tegelikult inimkeelt. See on faasmoduleeritud kolmkõlade pakettide jada. Veider plädin, millesse on sulatatud erinevate keelte mõisteid alalt, kus nad elavad. Seda lindilt või telefonis kuulates ei saaks sa midagi aru.”

„*Copy-protected*,” ei suutnud ühmatamata jätta, ent taipasin siis ka muud:

„Sellepärast oled just sina siin.”

Ta ei jõudnud isegi noogutada, sest just siis saime aru, mida Mihkel oli meid vaatama kutsunud. Puuokstes, umbes kolm meetrit maast, rippus inimene. Välimuse järgi otsustades oli see üks neist kaltsakatest ja kulus pisut aega arusaamiseks, et ta on veel elus. Mardused olid ta silmnäo luuni lõhki kiskunud, ent kuidagimoodi hoidis ta end ikka veel okstes kinni. Mihkel, kes oli meist kümmekond meetrit ees, peatus korruga ja tõstis püssi palge ning samal hetkel elustus lehekõdu, mille all oli peidus oma kümmekond päkapikku. Nad tormasid kuhjaks kokku ja hetkeks viirastus mulle (ja vist ka teistele) puude vahel seisev dinosaurus, ent siis tulistas Mihkel järjest kiiresti viiskuus lasku ja viirastus hajus. Ta oli vaevalt ühe korra mööda lasknud ja ülejäänud pool tosinat värda tormasid põigeldes udutombu poole. Hetk hiljem tulistasime me kõik ja ka sellest seltskonnast ei jõudnud keegi kabeli juurde.

Takseerisime okstes rippuvat narmendavat ja aeg-ajalt halisevat kogu. See ei olnud meeldiv vaatepilt.

„Miks nad temaga nii tegid?” Rody oli näost valge ja krampplikust neelatamisest võis järeldada, et ta võib iga hetk oksele hakata.

„Ta ei tahtnud maha tulla,” vastas Jaan ja lõpetas kaltsaka piinad, tulistades talle kuuli pähe.

„Põhiliselt nende *fucking* kaaskodanike pärast me selle supi sees olemegi,” kommenteeris ta meile süngelt selgituseks.

„Mis ta siin üldse tegi?” küsis Must häirimatult.

„Tahtis alla. Igavesse ellu.” Jaan naeris kurjalt ja pöördus minu poole. „Sa ei lasknud mul enne lõpetada – teiseks ei ole neil seal all tolle lapse ohverdamisega üldse mingit pistmist. Need

satanistid. Nad lootsid niimoodi osta endale pääsu sinna alla.”

Seedisin seda minuti. „Võrdlemisi ilge pileet. Aga see ei näita neid paremas valguses.”

Jaan ohkas. „Sa ei saanud aru. Vanem Rass ei taha neid. See on nende vördjate oma initsiatiiv, kusjuures täiesti mõttetu ja tülgastuseni ebainimlik. Veel hullem – kujuta ette, et sa võtad endale kutsika ja naabruses elav hulkurkrants rebib selle lõhki, sööb ära ja tuleb siis saba liputades ja arvab, et ta on nüüd söönud sama toitu kui sina ja sa võtad ta oma majja.” Viibe peaga üle öla. „Mis sa temaga teeksid?”

Mõtlesin selle üle pisut, siis raputasin pead. „Aga Ellu, Susanna, Kaarel?”

„Nende jaoks seal all oleme me kõik üks inimsugu. Me valvasime Mihkliga, et nad külasse ei tuleks, lootes, et ehk neile neist... prükkaritest jätkub.”

„Et saavad oma verejanu nendega rahuldatud?” kviteeris Must mõtlikult.

Jaan vaatas talle sekundi otsa, siis noogutas. „Võib ka nii öelda. Mis edasi?”

„Susanna on seal all. Ja Ellu ja Kaarli tapsid nemad,” tuletasin meelde.

„Jah. Sõda. Aga kuidas sa seal alt välja mõtled saada, kui värav sulgub?”

Näitasin talle oma kahte toigast. Ta kulmud kerkisid. Ta võttis ja kaalus neid käes, siis andis ühe mulle tagasi ja pistis teise omale põue, olles mult enne pilguga luba küsinud.

„Märksa parem, aga võib-olla oskavad nad selle nii välja lülitada, et Jõukoguja ei tööta?”

„Ma võtsin su kaasa ka selle mõttega, et kui me lõksu jääme, siis sa ehk tead tagaust.”

„Siis võid mu kohe tagasi saata.”

„Ma pigem riskin. Inimene läheb kole leidlikuks, kui ta omad munad pannil on.”

Selle peale Jaan ainult nohises ja nad kõndisid Mihkliga eemale puude vahele.

„Kuhu nüüd?” hüüdsin neile järele.

„Uurime jälgi... ja palju neid siin veel on.”

„Ja mis sa selle teadmisega peale hakkad?”

„Viis minutit!” turtsatas ta, vaevumata pöörduma.

Nad tegidki kabeli ümber vaid paarisajameetrise tiiru ja selleks ajaks, kui nad tagasi jõudsid, olid Kroux ja Peki tõmmanud laias ringis ümber autode kollase lindi kirjadega: „Kaitseväe territoorium! Ettevaatust! Toimuvad harjutused lahinglaskemoonaga!”. Olime lindi igaks juhuks kaasa võtnud, kuigi sügavamad mõtet ei paistnud sel enam olevat.

Jaan luges seda, siis kõhatas. „Kust te selle saite?”

„Meil firmas masin, millega lase lindile mida tahes,” seletas Kroux lahkelt, lindirulli auto tagaluugist sisse visates.

„See tundus selle koha imidžiga kuidagi sobivat,” täiendasin süngelt ja Jaan pani suu kinni.

Viskasime ka oma mantlid autodesse, sest polnud enam mingit mõtet oma relvi varjata ja pealegi, nagu ma mäletasin, oli seal „all” palju soojem olnud. Toppisime pooltühjaks tulistatud magasinid uuesti täis, sobitasime pähe infrapunased sihikud ja kontrollisime, kas padrunid on rauas. Ka Jaan ja Mihkel vaatasid veel kord oma varustuse üle ning sättisid kõik „töövalmis”.

Vahetasime Mustaga viimase pilgu, ta kehtas vaevumärgatavalt õlgu – sina oled selle peo juht.

„Kroux, minuga,” ühmasin ja viipas relvatoruga. Otse meie järel tulid Mihkel ja Jaan, ülejäänud kaaslased jäid tahapoole.

Kroux jäi ebalevalt seisma, astusin temast mööda ja hakkasin minema ümber kivi. Jõudsin alla välja, seal läheduses ei olnud kedagi ja ma astusin kümnekond sammu ning jäin teisi ootama. Olin paar korda kõrvalt näinud, kuidas see välja näeb, kuid vaatepilt oli ikkagi võõrik – inimkujud lihtsalt tekkisid virvendavasse uttu, hägused varjud tihenesid ja seal nad olidki. Paarikümne sekundi järel seisis kõik tolles koopas ja vaatasid uudistavalt ringi – ka Mihkel ja Jaan, millest järeldasin, et see polnud neilegi igapäevane kogemus.

Peki kõõksatas. Kui me kõik tema poole vaatasime, kehtas ta vabandavalt õlgu: „Ma luksun.”

„Joo vett!” kähvas Rody.

„Siis ma lurtsun.”

See tobedus ajas meid millegipärast naerma, aga sobis kuidagi konteksti – lülitasin relva lasersihiku sisse ja vabastasin kaitseriivi.

„Sinna?” küsisin Jaanilt tunnelile osutades. Ta noogutas.

„Edasi!”

Süttisid ka teised laserid ja me hakkasime liikuma.

„Vaadake läbi infrapunase sihiku ja üritage sellest aasa pettepidist läbi näha,” õpetasin käigu pealt.

„Mis pettepidi?” ei saanud Must aru. „Kas sa mõtled seda veidrat virvendust?”

„Mida sa näed?”

„Koobast. Ja miski virvendab, nagu mingi fatamorgaana...” Ta vaatas uurivalt ringi ja jäi kõhklema.

„Kui sa just ütled...”

„Mida teised näevad?”

Selgus, et ka Jaan teadis, millest ma räägin (ju tal siis mingeid kogemusi oli), teistel läks umbes nagu minul, ent infrapunase sihiku abil hakkasid nad, kes varem, kes hiljem, „pilti ette saama”.

Olime selle käigu pealt tegevusega ametis olles vaevalt tunnelisse jõudnud, kui koos Pekiga viimasena sammuv Must teatas tahapoole osutades: „Meil on kaaslasti.”

Udust kabeli ümber ilmusid libahundid, päkapikud ja mõned mardused, kes olid ilmselt olnud üleval metsas. Neid sai varsti oma viiskümmend, ent nad piirdusid esialgu meie jõllitamise ja soliidises kauguses järgnemisega, ning me ei peatunud. Ah jaa, ka koopas polnud peaaegu mingit märki eelmise õhtu võitlustest, pisut verd ja mõni karvatuust välja arvatud. Mida nad kõigi langenute ja haavatutega teinud olid?

„On sul nende käikude kohta mingi kaart? Kirjeldus?” Olime Jaaniga kõrvuti teistest ette läinud.

Ta heitis mulle kõõrdpilgu ja ta näole tekkis taas mulle juba tuttav põgus sardooniline muie. „Siin ei tohiks olla muid käike linnani, suure koopani Nõiakivi all. Seal on hargnemine ja üks tunnelitest peaks viima haldjalossini... Susanna peaks seal olema, kui ma õieti arvan. Ma ei ole siin kunagi käinud, aga tean kirjeldustest... Mul on üks nõuanne, kui tohib?” Noogutasin. Tempot aeglustamata heitis ta mu kaaslastele tõsise pilgu.

„Kui midagi liikumas näete, siis kõigepealt tulistage, küsimusi esitage pärast,” tõstis ta pisut häält, et kõik kindlasti kuuleksid. „Meil ei ole siin sõpru, siin pole kõrvalseisjaid. Ainult vaenlased. Nad üritavad kasutada maagiat. Seepärast jälgige ka üksteist. Kui keegi tardub või käitub kummaliselt, on tema läheduses midagi, mis oleks pidanud kuuli saama, aga ta ei jõudnud või ei märganud. Parandage viga. Kui tunnete, et teiega ei ole kõik korras – uni, väsimus, ei jaksa liigutada – karjuge! Karjuge ja kui võimalik, keerake ennast mõju suunas. Teised jõuavad ehk tulistada.” Ta kõhkles. „Kui keegi saab surma, tuleb talle lõhkepakett pea alla panna ja ruttu jalga lasta. Muidu on suur tõenäosus, et näeme surnud kaaslast varsti jälle liikumas, meid ründamas.”

Olime jõudnud Hansu-Grete majani ja selle taga meid oodati – rajal seisis kolm umbes neljameetrist ja suuremalt jaolt hammastest koosnevat tüüpi.

„Ma ei mäleta neid piparkoogimaja muinasjutust,” poetas Kroux mu tagant, kui seisma jääme.

„Piparkoogi... Mul on juba niigi paha maitse suus.” Vaatasin Jaani poole. „Vaevalt nad hakkavad mõistatusi esitama?”

Jaan krimpsutas nina. „Nende sõnavara koosneb lubadustest sind süüa... kui nad üldse räägivad. Granaadiheitja –” noogutas ta Pekile, kellele olime nimetatud juraka tassida jätnud. „*Fire!*”

Lootsin, et ka Aivaril ja Rodyl jätkus taipu õigel hetkel suu lahti teha, sest tolle riistapuu kõmakas võib muidu kõrvade trumminahad purustada. Jätkasime teed, katsudes mitte peale astuda liharäbalatele ja jäsemete, mis suvalises suunas ringi roomasid.

„See käis kähku,” märkisin. „Tavaliselt inimene või loom niimoodi tükkideks ei lenda.”

„Inimene ei rooma peale seda ringi ja ei korja end kokku ka. Meil tuleb mõni granaat tagasitee tarvis jätta.”

„Kas nad relvi ei kasuta?” tundis Must huvi.

Jaan raputas pead. „Kive ja kaikaid kõige rohkem.”

„Miks?” tahtsin teada.

Ta heitis meile tüdinud pilgu. „Kust mina tean... Võib oletada, et nad on arendanud välja mingi päris tõhusa kaitse, mis muudab enamiku relvi nende puhul kasutuks... Nooled, ka tulirelvad, ei ole neile mingi oht, viimasel sajal aastal on registreeritud, et nad on hõbedaga adapteerunud... Ja neile vist ei ole üles jõudnud, et inimese uusi sõjariistu tuleb tõsiselt võtta.”

Olime selleks ajaks kabeli ja Nõiakivi vahelise distantsi peaaegu läbinud ja ilma igasuguse märgatava üleminekuta avarus tunnel eelmisest palju suuremaks koopaks. Illusioon vaheldus ja me leidsime end külatänavalt, mis peaaegu kohe läks üle linnaks. Päriselt olid seal vaid sammaldunud, tahutud kividest katuseeta hütid, nii haledad, et ükski inimene poleks neis vabatahtlikult elanud; aga ega seal elanikke vist polnudki. Suurem osa linnast, taamal kõrguvad muinasjutulossid ja aiad eksisteerisid tegelikult vaid kujutisena koopaseinal. Ja veel – nendes katuseeta hoonetes lösutasid kuhilad või deformeerunud kookonid, millest jäi mulje nagu oleks keeristorm need rohust, samblast ja okstest vormituteks kookideks kokku pressitud, kuivanud juurikaid meenutavad väädid ümberringi laiali. Olin neid näinud ka esimesel päeval Hansu-Grete majakese juures ja väiksemaid selliseid vedeles pea kõikjal kaljudel.

Olime hetkeks peatunud toda pettepilti imetlema ja siis nad tulid. Millegipärast mäletasin lapsepõlvest Nils Holgersoni multikat, mis rikkus mul mitmeks nädalaks une, sest mind kummitas üle takistuste voolav ründavate rottide mass. Seal oli kõiki seninähtud jäletisi läbiseegi ja sekka seninägematuid elukaid. Ma ei tea, palju neid oli. Korraga tuli neid igast praost, mööda tänavat ja üle katuste, meie kallale tormas ka meile tunnelit mööda järgnenud kari. Meil ei olnud aega positsiooni valida, tõmbusime lihtsalt paari sammuga ringkaitsesse ja asusime tulistama.

„Automaadi peale!” kuulsime Musta hüüet. Tal oli õigus, me ei oleks jõudnud neid kõiki üksiklaskudega tappa. Need olevused ei tundnud ilmselt valu, nad tulid edasi ka siis, kui inimene oleks juba mitu korda surnud olnud. Aga automaatrelvad suutsid neid valangutega ikkagi niipalju purustada, et nad langesid tõmblevaks massiks meist piisavalt eemal; kardan, et meil oleks halvasti läinud, kui mõni oleks meie ringini jõudnud ja meid käsitsivõitlusele sundinud. Umbes teise magasinini ajal läks kergemaks, sest meile tekkis kaitse – kaitsevall langenud kehadest. Algul hakkasid nad langenutele komistama, siis aga pidid juba ronima. Rünnaku algusest polnud möödunud minutitki, kui nad said lihtsalt otsa.

„Tuli seis!” See Musta röögatus kajas üle laskude kõma ja peatas meid, sest relvad hakkisid ikka veel tõmblevat massi, me raiskasime asjatult laskemoona. „Relvad tagasi üksiklaskudele!”

Seisime sõnatult oma paar minutit, ainult aeg-ajalt tulistas keegi, kui mõni vahuste lõugadega haavatud kogu end liiga lähedale lohistas. Keegi ilmselt ei uskunud, mis napi minutiga oli toimunud. Ma ei tea, palju neid oli ja ma ei jõudnud jälgida, kas neist keegi taandus, aga meie ümber lamas sadu kui mitte tuhandeid veritsevaid looma ja inimese vahepealseid olevusi. Siis hakkasime edasi liikuma, sest meil kõigil oli tunne, et see kohutav surev mägi lihtsalt valgub meile peale ja matab meid enda alla. Rody oksendas, kui ettevaatlikult üle võbiseva karvase ja vereligase massi ronisime, proovides kehadel tasakaalu hoida ja tulistades siit-sealt välja sirutuvaid jäsemeid või avanevaid lõugu. Langenutest tekkinud vall oli kõige madalamas kohas umbes kahe keha paksune, kohati aga pea kahemeetrine. Aivar oli proovinud nende arvu hinnata lapilugemise meetodiga (nagu suuremaid rahvamassegi hinnatakse), ent loobunud; tema ligikaudne hinnang oligi tuhat, kuigi pärast padrunite järgi arvatades tundub kahtlane, kas neid siiski nii palju oli.

„Nüüd on nad alles kurjad...” lausus Mihkel kummalise ilmega seda ringi takseerides, kui olime paarkümmend meetrit edasi läinud.

„Neid on lihtne tappa, kui kord alustada,” pomises Jaan ta kõrval ja viipas siis küsivalt minu poole vaadates, andes märku edasiliikumiseks.

„Tal on ebamugav massimõrvata eelseid jumalaid?” küsisin, kui jälle eelväkke asusime.

„Meil on väga hästi läinud,” kõlas Jaani kuiv kommentaar.

Tänavaid siin ei olnud, ainult ebakorrapärased lapid varemete vahel.

„Kuidas nad Ellu rahule jätsid, lasid siin olla?” See küsimus oli mind kogu aeg piinanud.

„Noh...” Jaan heitis mulle kõõrdpilgu. „Mõnikord nad nagu üritavad rahu elada...”

„See ei ole nüüd vastus,” jätkasin pisukese mõtlemispausi järel.

„Ma ei tea kõike. Preestritel on omad saladused... Kokkulepped...”

Olime jõudnud umbes koopa keskele, kus korratult laotud meetrine müür eraldas oma sajameetrise ümara platsi, mille keskel troonis Nõiakivi teisik. Kivi tipp oli pragunenud ja otsekui põlenud ja kogu paik jättis kuidagi väga õnnetu mulje. Jaan oli taskust otsinud mingid kritseldatud skeemid ja pidas iseendaga pominal nõu, iga sekund ümbrust uurides.

„Ma arvan, et see,” lausus ta, ühele enam-vähem vastasseinas asuvale tunnelile osutades.

Lähemale jõudes nägime, et käigu suhu oli kuhjatud rahne ja neile tekitatud pettepilt läbimatust okasseinast. Ilmselt lootsid nad ikka veel meid nende võltskujutistega püüda, sest üks sein meie kõrval (mida päriselt ei olnud) kukkus kokku ja sealt ründas mingi dinosauruse mõõtu peletis, teisel pool õhus kogunesid mardused parveks ja koopa lae alla tekkis draakon, kes samuti meie suunas pikeeris. Ent olles selle koha pealt juba targaks saanud, taandusime ühe päriselt olemas oleva müüriurga varju ja Aivar viskas kogu jõudu kokku võttes ühe löökdetonaatoriga lõhkepaketi tunnelisuhu. See osutus väga ettenägelikuks, sest nemadki olid midagi õppinud. Kuuelondilisi ootas seal kivide taga päris palju ja nad oleksid arvatavasti olnud meie keskele enne, kui aru saame, mis toimub. Nüüd oli mõni neist sõna otseses mõttes räbalateks kistud ja kogu rünnak nurjus segaselt ringitotutavate haavatud või uimaste elukate tõttu, kes tagumistele jalgu jäid. Plahvatus oli ka kustutanud pettepidi okasseinast, nii et nüüd oli seal vaid tavaline pruun kivi.

Oma tosin libahunti tormas korraga välja katuseeta hütist, mille ukseava oli meie rivi otsast, kus seisime mina ja Jaan, vaid paari meetri kaugusel. Nad olid seal peidus olnud või roninud üle tagumise seina sellal, kui me oma müürijupi varjus kükitasime. Krouxi kiire valang päästis meid küll halvimast, ent olin sunnitud ühele püssipäruga äigama, sest ei saanud kaaslaste poole tulistada,

ja selle ajaga hüppas mulle selga päkapikk, kes oli ligi hiilinud piki müüri, mille taha me varjunud olime. Raputasin ta maha, nii et ta hambad vaid mu käsivart riivasid, ent samal sekundil oli mul kallal kaks järgmist ja kuni ma nendega tegelesin, ajas libahunt end uuesti jalule ja hüppas. Suutsin kõri kaitseks vaid automaadi tõsta, nii et ta hambad krigisesid hetkeks päästikukaitsel, vaid paar millimeetrit mu sõrmedest. See oli Jaan, kes oma relva kabalöögiga eluka uuesti pikali löi ja seekord jõudsin talle kuuli pähe kihutada enne, kui ta jälle tõusta suutis. Must ja Mihkel tagapool andsid marutuld ja hoidsid enda ümbruse lageda, ent peletised olid ikka veel meie keskel ja pärssisid tulirelvade kasutamist, sest oli oht omasid tabada. Aivari ümber oli kolm libahunti ja kui ma sinnapoole vaatasin, lajatas ta just ühele jalaga vastu lõugu, nii et see selili lendas – ja hetke kasutades lasin tolele ka kuuli pähe – ning rabas samal ajal kogu jõudu kokku võttes jalust maha kolmanda, kes oli ta automaadi külge klammerdunud. Elukas oli loll, sest mingi sujuva liigutusega õnnestus Aivaril sättida oma automaadi toru talle lõua alla ja lask lõhkus suured kaelaarterid, nii et ühe hetkega oli ümbrus meetrite raadiuses tumepunane. Kusagilt tuli valang, mis tolle pikalikukkunu läbi tikkis, ent purustatud kõriga eluka lõuad sulgusid Aivari käsivarre ümber. Virutasin eemale paar minusse klammerdunud päkapikku, andsin valangu ukseauku, kust tuli veel võitlushimulisi ja nägin silmanurgast, kuidas Kroux olukorra kohta võimatult rahulikult automaaditoru libahundi põsele asetaski ja andis valangu, mille järel Aivari käe ümber klammerdunud lõugu enam miski koos ei hoidnud. Põikasin kõrvale järjekordse meie keskele jõudnud eluka eest ja kihutasin sellele kuuli selga, siis aga kärgatas granaadiheitja kõrvutappev müttakas, mis sulas kokku mürsu plahvatusega. Tulejutt välgatas ebameeldivalt lähedalt, lausa käeulatusest möödudes müüriavast sisse ja hetkeks pimestas mind hoones süttinud ere tulelaam – Peki oli kasutanud süütelaengut ning ma teadsin, et sealt nüüd natuke aega keegi ei tule. Automaadi maha visanud, laadis ta granaadiheitja peaaegu jälgimatult kiire liigutusega ja tulistas järgmiseks tunnelisuu poole, laadis veel kord ja tulistas kohe uuesti. Vilinal lendasid mööda killud, keegi vandus. Lasin maha paar liiga lähedale jõudnud elevanti, hüppasin müürile ja asusin üksiklaskudega noppima all tunglevaid päkapikke – ülalt tulistades polnud ohtu kedagi omadest tabada – lasin välja viimase padrundi ja hakkasin magasinini vahetama, kui kuulsin liiga hilja Krouxi hoiatushüüet – ründav mardus rabas mu kivilt maha. Ta küüned ei tunginud mu soomusvestist läbi, mina aga pöörasin end juba langedes nii, et sain ta kõri pihku. On pooleldi juhus, et kukkusin talle peale. Ma ei tea, mis seisus ta peale seda oli – kas põrutatud või raskemalt vigastatud, ent ta jäi hetkeks paigale ja seda kasutades hüppasin õhku ja maandusin kahe jalaga ta pea peal. Kõlas kuiv raksatus, mille järel võis kindel olla, et enam ta ei lenda. Olin tühja magasinini käest pillanud ega hakanud seda muidugi otsima, relv aga oli mul rihmapidi endiselt peos ja ma lükkasin uue magasinini sisse ning asusin tulistama kõike, mis oli karvane ja liikus.

Siis said nad taas otsa. Mul olid kaelas sügavad kriimustused, Aivaril käsivars üsna tõsiselt lõhki, Pekil tagumikust suutäis ära hammustatud ja teistel väiksemaid vigastusi. Pidime paratamatult kulutama pisut aega enda tohterdamiseks. Hingeldasime kõik ja värisesime rohkem või vähem lahinguerutusest, närvid olid katkemiseni pingul. Jõime vett ja võtsime mõned tabletid. Neetud, muidugi on keemia tappev, aga ma ei tea, mis on hullem, kas ennast viimse piirini sundida või süstida midagi, mis sind püsti hoiab ja hulluks minna ei lase, kui sa kord juba oled põrgusse sattunud. Me pidime jalul püsima ja võitlema.

Möödus napilt viis minutit, kui Must tõusis. „Noh?” viipas ta peaga. Olime jõudnud vaevalt hingamise korda saada ja tühjaks tulistatud magasinid seljakotiga kaasa võetud padruneid uuesti täis toppida, ent selles suhtes, kui palju puhkust me võisime endale lubada, olid tal ilmselt parimad kogemused.

„Peab olema see,” osutas Jaan meie ees avanevale käigule ja me läksime edasi.

Olime läbinud ligikaudu kilomeetri ja viibisime Jaani arvestuste järgi järgmise käigu keskel, kui meie taga eelmises koopas sähvatas leek ja paari sekundi pärast jõudis meieni plahvatuse lööklaine – olime tolle kivikuhja juurde miini maha pannud ja nüüd olid need, kes meile järgneda üritasid,

sinna otsa koperdanud. Antud olukorras ei jaksanud me sellest erilist rõõmu tunda, ja veel umbes kilomeetri pärast jõudsime väravani. Kusagil tagapool oli vist miski süttinud, sest üleval lae all valgus meile järele suitsumadu ning õhk muutus vaevumärgatavalt kirbemaks.

Müür ulatus poole tunneli kõrguseni ja selle kohale kaardus kogu käiku täitev valge imposantsete hambaridadega tõuk. Ent me ei laskunud end tollest miraažist segada ja andsime tina – täpsemalt uraani – elukatele, kes meid müüriharjal passisid, munakad pihus. Peki ja Kroux mineerisid värava, me taandusime sadakond meetrit ja lasime kogu ehitise puruks. Plahvatusel oli veel üks ootamatu efekt – mööda lage ja seinu jooksid vikerkaarevärvilised leegid ja tunnelit täitnud ebamäärane valgus kustus mitmesaja meetri ulatuses. Mõned meie hulgast lülitasid kiiresti igaks juhuks sisse elektrilambid, kuid tegelikult ei läinud neid vaja, sest kohe sealtamast algava järgmise suure koopa kuma andis meile piisavalt valgust. Lisaks kadusid sellest tunneliosast ka pettepidid, nii et kivisein oli meie lampide valgel ainult kivisein.

Nad ei proovinud meid enam rünnata, kui üle müüriarusude edasi tungisime. Nad vahtisid meid tagedal pilgul ja irevil hammastega ja kui nende keskele valangu läkitasin, tõmbusid nad vastu tahtmist eemale. Olime Jaaniga jälle kõige ees ja varjusime mingi kivirahnu taha, sest eespool hõljus õhus mitu tosinat mardust. Meile järgnenud kaaslased hakkasid neid üksiklaskudega noppima ja alles siis põgenesid nad laiali. Panin tähele, et nad ei taandunud koopa keskosa poole, vaid tõmbusid müürinurkade ja rahnude varju seinale lähedal, jäädes meie mõlemale küljele viiekümnesaja meetri kaugusele passima.

Selle koopa keskel oli esimene väheke viisakam ehitis. Seninähtutega võrreldes väga korralikult laotud ja silutud müürid tõusid oma viie-kuue meetri kõrgusele, arvata kaheteistnurkse ehitise nurgatornid küündisid vähemalt kahekümne meetrini ja seespool oli veel üks kõrgem aste, viiekorruselise maja suurune kuusnurkne kobakas, nurgatornid kaks korda kõrgemad. Iga torni vahel oli müüris värav.

„Keskmiste tornide pihta!” hüüdis Jaan Pekile ja järgmisel sekundil mõirgas rakett minna. Plahvatus rebis tornist paarimeetrise lapi välja ja see langes mürinal kivipilvena kuhugi sissepoole, eeldatavasti õue.

„Veel!” Jaan ise sättis koos Krouxiga kiiruga valmis järjekordset trotüülikuhja ja kuulsin, kuidas nad kokku leppisid, millise värava juurde täpselt laeng panna. Järgmine rakett tabas sama torni ja lõhkus seda piisavalt, et kogu ehitis tasakaalu kaotas. Torn langes kokku, ka välimisest müürist tükke kaasa võttes, ja müüride tagant kerkis suur tolmu- ja rusupilv; ilmselt süttis ka tulekahju.

Kroux ja Jaan valmistusid edasi sööstma, kui otse meie ees olev värav vaikselt avanema hakkas. Olime juba varjunud ja jäime uudistama, kas sellel põrgul veel midagi uut ja huvitavat meie vastu saata on. Meestel, kellega tagantjärele sellest rääkinud olen – Krouxil, Pekil, Aivaril ja Rodyl – oli nagu minulgi terve aeg üsna irreaalne arvutimängutunne – muudkui hiili mööda koridore, ja igas järgmises ruumis on paras pinu haige aju sünnitisi, mis tuleb räbalateks lasta.

Väravapooled liikusid hääletult ja kergelt, nende taga kiiskavast hõbedasest valgusest ilmus keegi ja ligines pikkamisi paar sammu. Kui silm seletama hakkas, seisis seal esimene olevus, keda võisin haldjaks nimetada selle järgi, kuidas neid muinasjuttudes üldiselt kujutatakse. See oli päris ilus naine ja ta süles oli laps.

„*You six – cover!*” haugatas Jaan meie kaaslastele ja: „*You – with me!*” – minule osutades. Mehed tardusid oma eendite ja rahnude taha ja punased kiired – sest suits ja tolm muutsid laserid nähtavaks – ristusid tollel haldjal. Jaan oli, muide, ennegi meie retke käigus karjunud käsklusi inglise keeles, ilmselt ise seda tajumata, ent keegi meist ei vaevunud teda korrigeerima.

Sammusime kiiresti ettepoole, relvi langetamata, ja mul oli paar sekundit aega silmitseda meid ootavat olevust. Ta oli... Kui ma mõtlen kõigi muinas- ja fantaasialugude haldjate peale, saan ma väga vihaseks. Ta oli mannekeeni mõõtu, kehaehituse ja välimusega. Ta nahk oli pea hõbedaselt

hele ja ta voogav udutaoline rüü ei varjanud seda suuremat. Ta juuksed olid heleblondid, silmad suured ja sinised. Kui temast teha pilt ja panna see kuhugi ajakirja, siis saame hingekinnilöövalt kena neiu, kelle järele tuhanded õhkavad. Aga lähemal uurimisel ei olnud ta ei veetlev ega ligitõmbav ega ka mitte seksikas, nii nagu seda sõna tavaliselt mõistetakse. Kõigepealt, ta ei olnud inimene. Kui ta ei oleks lihast ja verest kujul mu ees seisnud, oleksin teda pidanud mõne teismeliste seksuaalfantaasiaid joonistustesse valava kunstniku tööks. Temas oli midagi valesti, kuid ma ei oska täpselt kirjeldada, mis nimelt. Muidugi silmade ilme – elutu ja võõras – mao pilk. Midagi liigutustes, poosis, välimuses. Lähemal uurimisel oli ta keha küll täiuslik, aga kuidagi luine ja valede proportsioonidega, ja mida pikemalt ma ta nägu silmitsesin, seda inetum ta mulle tundus. Võib-olla ma lihtsalt kartsin teda, aga selleks hetkeks, kui ta ette jõudsime, oli ta minu jaoks jäle ja vaenulik elukas.

„Võtke ta!” sirutas ta lapse meile vastu. Ka tema hääl oli välimusega igati kooskõlas. Sametine ja pehme? Hauatagune ägin!

Võtsin kohkunud ja nutta tihkuva lapse sülle, üritades seejuures hoiduda haldja käsi puutumast, ja vaatasin Jaani poole. Laps oli küll selline, nagu Ellu piltide peal, aga mida ma neist üldse teadsin? Ta uuris meid kohkunult nutta tihkudes; silitasin ta pead, naeratasin, ja ta klammerdus mu õlga. Ka Jaan uuris last, kehtas õlgu.

„Peaks olema. Tagasi kodus saame kontrollida. Kui ei ole, tuleme tagasi ja korraldame siin uue mürgli.”

„See on! Me teame, et see ei ole meie laps, teame, et ema püüdis meid petta ja te ise sõite ta meie värava ees ära, enne kui need, kes pidid ta tooma, mõistsid, mis toimub!”

Mul ei olnud sellega siin midagi rääkida. Kui minus oligi olnud mingit uudishimu, oli see ammu verre uppunud ja oleksin tahtnud Jaanilt küsida vaid seda, miks neid puuri ei panda ja raha eest näitama ei hakata. Ent Jaan kõhkles.

„Need inimeste hulgast, kes seda tegid, ei ole enam elus. Haldjalast enam tagasi ei saa. Kas see võib nii jääda?”

Olendi näol oli põlgus. „Me anname ta tagasi ainult sellepärast, et ta ei ole meie verest. Ja üks ori ei ole midagi väärt.”

„Ka teie madalamad seisused ei ole midagi väärt – nii olete te meile kogu aeg kinnitanud.” Jaan oli endiselt kõhklev ja ettevaatlik. „Kui nemad käivad maal, ei vastuta teie. Niisamuti ei taha meie, inimesed midagi teada neist, kes teie lapse võtsid. Te võite saada need, kes teie läve kratsivad, selline on leping.”

„Lepingut on rikutud!”

„Nii võivad ka Risti inimesed öelda. Ma lepitan nad. Meil ei ole ju sõda tarvis?”

„Inimene! Praegu olete te tugevad. Aga see ei ole esimene kord. Lepingut on rikutud! Te peate maksma tagajärgede eest.”

„Kas me oleme pannud sinu rahva maksma kõige eest, mis tehtud pimedatel sajanditel? See jääb nii, aga ma hoiatan teid!”

„Sina hoiatad meid! Pärisurm haldja puudutamise eest!”

„Eksinuid ei pea tapma või orjaks võtma, nad võib minema kihutada. Me oleme taganenud, aga ainult siiani. See vaidlus lõppeb siin! Sõduril on sõduri õigused, eks katsuge muud väita! On keegi valmis tulema ja võtma?”

Mulle jõudis lõpuks pärale, mida kogu see vaidlus tähendab – me seisime järgmise rassi väravas. Mina olin kaks neist maha lasknud ja Jaan oli tulnud kaasa, ei – mu siia toonud, et mind halvimal

juhul rahu nimel ohvriks tuua. Loomulikult riskis ta ka enda nahaga ja loomulikult olin ma tulnud ise, ent ikkagi...

„Ehk laseks nad lihtsalt maha ja teeks uue lepingu?” ei näinud ma mingit vajadust suud kinni hoida. Põrgu, minu juuresolekul kauplevad minu üle!

Külmade tulnukasilmade pilk vaatas minust läbi. Jah, need silmad tungisid hinge, justkui mingi külm kristallsond läbis mu mõistust, kuid see efekt ei olnud võrreldavgi hirmujuttude „enesekaotamisega”. Ta uuris mind ja ma lasin tal seda teha – näha teravat, kuuma vihkamist. Lasin tal näha, et ka mina vaatan teda kui ebameeldivat ja ohtlikku looma – huvitavat küll, aga parem, kui sellised maapinnalt pühitaks. See, mida ta nägi, ei meeldinud talle põrmugi. Lasin tal näha valu, mida valvur minus tekitas, ja siis tema laialilendavat kolpa.

Ta ei öelnud rohkem sõnagi, keeras kannal ringi ja kadus ukse taha.

„Läksime,” kohmas Jaan.

Mul oli küll relv laskevalmilt käes, aga midagi ütlemata moodustasid teised mu ümber ringi. Proovisin lapsele pakkuda vett või šokolaadi, aga ta vaid silmitses mind suurte hirmunud silmadega, nutuvõru suu ümber, ja klammerdus mu õlga.

Alustasime tagasiteed ja selle viimase koopa kivide vahel redutanud kari peletisi järgnes meile sajakonna meetri kaugusel. Ent nad ei lähenenud, pigem jäid maha. Jõudsime nõiakivi alusesse suurde koopasse ja niipea, kui selle võlvid meie ees avardusid, nägime ainsa pilguga sadu vördjalikke elukaid, kuid needki koristasid end vastumeelselt meie teelt ja saatsid meie möödumist vaid silmadega. Nad kummardusid laipade ja haavatute kohale ja mulle tundus esimesel hetkel, et nad tükeldavad neid, kuid asi oli ilmselt keerukam, sest hunnikud olid kaetud tumeda limaga ja mõned nendest, kes zombidena minema lööberdasid, olid väga purukslastud välimusega. Muidugi ei otsinud ka meie tüli, vaid püüdsime neist eemale hoida ning tegime vaikival kokkuleppel väikese ringi, et laibakuhjade juures askeldajate ja meie vahele jääks võimalikult suur vahemaa. Edasi minnes nägime mõnedest külgtunnelitest väljaroomavaid peletiste rivisid, seljas suured lohmakad kandamid. Mõned üksikud neist üritasid sobitada mahakukkunud kive müüridesse vanasse paika, kuid enamiku tegutsemise mõttest me aru ei saanud.

„Mida nad õieti teevad?” kuulsin Krouxi Jaanilt küsimas. Viimane oli tõstnud oma suure kobaka merebinokli ja, otsustades selle järgi, kuidas ta seda – ise sisse vaatamata – aeglaselt igas suunas pööras, ilmselt filmis ümbritsevat.

„Nad vist ei sure päriselt...” kuulsin Jaani vastust ja nägin, kuidas ta rohust ja okstest kotte meenutavatele ligastele kuhjadele osutas. Paljusid selliseid vedasid libahundid ja elevandid üle põranda, kusjuures mõnede harjal askeldasid samaaegselt päkapikud.

„Nad elavad nendes... magavad täpsemalt... väidetavalt igavesti.”

„Nendes samblast hiidoksekottides? Magavad?”

Jaan näole hakkas tekkima mind juba ärritav ebamäärane muie.

„Me ei tea täpselt. Mitte keegi ei tea. Nad elavad vaimus, kujutlustes, unes. Ehk on see nagu virtuaalreaalsus? Ehk vajavad nad vaid seda kusagil turvaliselt lebavat kotti, et elada ise jumalikes seiklustes mingis teises maailmas?”

„Seda siis inimesed igatsevadki...” sekkus Aivar poolküsivalt.

Jaan noogutas. „Igavene elu varjuriigis. Nad, muide, mõnikord kutsuvad inimesi siia, mõnikord toovad väevõimuga. Mis nendega päriselt juhtub, võime vaid oletada.”

„Kas nad korjavad kõik enda omad sinna uuesti kokku? Ja nad ärkavad uuesti ellu?” küsis Kroux rabatult.

„Oletus on, et halvimal juhul kaotavad nad mälestused alates viimasest pesastlahkumisest.”

„Kas neil on seal mitu keha? Vahetavad nad neid?”

„Keegi ei tea. Ehk on see nagu *mud*... rollimängudes – kellele istub rohkem olla kotkas, kellele hunt, kellele võlur...”

„Uhh, jäle, kükitada mingis kotis...” väristas Peki õlgu.

Jaan vangutas pead. „Aga on inimesi, kes istuvad hoopis ebamugavamal toolil ja elavad vaid väljamõeldud elu, suhtlevad maailmaga vaid modemi vahendusel. Neil siin on pehme pesa ja oletame – kui sa kord seal oled, ei saa sa kuidagi eristada... ümbrust reaalsusest.”

„Nii et kogu nende elu ongi vaid selline virtuaalreaalsuses mängimine?” pahvatas Aivar taibates.

„Neil võib seal olla lõputu hulk lõpmata kirevaid ja huvitavaid maailmu, ja üks, mida kutsutakse reaalsiks, on suhteliselt igav ja selle piiranguga, et kui seal surma saad, siis ‘*escape*’ küll toimib, aga mälestused lähevad kaduma... *Ou shit!*”

„Nii on viimasel ajal arvama hakatud,” noogutas Jaan. „Varem arvati, et on mingid teised maailmad. Nad elavad seal samal ajal, kui keha on siin mugavas ohutuses. Kindel pole kumbki, sest *nota bene* – midagi nad ruumiga teha suudavad – need värvavad. Ja nende tunnelite tegemine pole ka just lapsemäng.”

„Ja kas nad tõesti võivad igavesti elada?”

„Ei... oletus on, et mingid piirid peavad olema... Ma tõesti ei tea.”

„Kas nad Ellut ei võinud niimoodi elustada?” käis mul korraga peast läbi.

Ta vaatas mind enne vastamist pikalt ja just siis jõudsime me nende kolme hambulise klouni juurde, kes tuli uuesti granaadiga tükkideks lasta. Terve meie tagasitee näisid kohalikud meid hoolega ignoreerivat ja võib-olla oleksid ka need tüübid meid mööda lasknud, kuid me ei hakanud proovima. Eks harjugu ära, kui seal tee peal tõllerdavad, ning natuke katkutumad kui enne nad juba tundusidki.

Tüdrukuke hakkas plahvatuse järel nutma, kuigi olin püüdnud talle selgitada, et kohe käib pauk. Mul oli temaga tegemist ja siis olime juba kabeli juures. Jalutasime ümber müüride ning kui olime tagasi oma ilmas, eemaldusime kiiresti värvatsoonist.

Meie ümber surnuaias liikus miski, tundsimme seda iga ihukarvaga. Seisatasime autode juures ja siis nägimegi neid – päkapikud vupsasid puu tagant puu taha ja kadusid uttu, laisalt traavides tuli üsna tavalise välimusega metssiga ja kadus uttu, mingi asi roomas üle haudade ja kadus uttu. Siis tulid kaks libahunti, kes tassisid inimkogu.

Tõstsime relvad, kuid Jaan hüüatas keelavalt. Nad Mihkliga hakkasid sennapoole minema ja andsin Krouxile peaga märku kaasa minna. Udust ilmus haldjas, käes sau, nad vahetasid mõned sõnad ja mehed tulid tagasi, lastes elukatel oma kandamiga minna.

„Tal olevat veel seedekulglas Triinu jälgi,” kommenteeris Kroux tagasi jõudes pisut põrutatud toonil.

Veel mõned elukad lippasid üle välja, mõned mardused liuglesid uttu, siis valvur pöördus ja kadus. Keegi tõmbas järsult õhku sisse, sest ühel hetkel oleks nagu juhe läbi lõigatud – udu lagunes paari haleda viiruna laiali. Virvendust ei olnud, värv oli kadunud ja järsku tundus see vana kabel hilissügisese kalgis valguses väga hüljatuna.

„Laseks ta õhku?” pakkus Peki.

Tahtsin suu avada, aga Jaan jõudis ette. „See ei aita. See ei ole seotud paigaga rohkem, kui et see on sätitud millegi ümber.” Ta tõusis. „Meid Mihkliga ei ole teil rohkem vaja. Mul on teile üks soovitus

ja palun võtke seda tõsiselt – ärge kunagi enam siia tulge. Neil olevustel on pikk viha. Õnne ja edu.”

„Sa ei vastanud mu küsimusele Ellu kohta?”

„Ellu on surnud.”

„Kust sa tead? Sa ise ütlesid, et nad võivad inimesi elustada.”

Ta raputas vaikselt ja kurvalt pead. „Ellu suri metsas, kaugel nende ilmast.”

„Aga kas mingi osa temast ei või mingil viisil olla seal all?”

„Me ei või seda teada... parem on mitte teada...” Ta vaatas mulle silma ja millegipärast tundus mulle, et ta ei valeta. „Ma ei tea... Aga tagasiteed ellu ei ole.”

Nad vahetasid Mihkliga pilgu, noogutasid, asetasid auto kapotile raadiosaatjad, mis neile igaks juhuks andnud olime ja mida vaja polnud läinudki, ja pöördusid minekule.

„Kas nad uuesti siit väravast hulgakesi inimesi kimbutama ei tule?” küsis Must, enne kui nad jõudsid astuma hakata.

Jaan pöördus. „Ei tule.”

„Aga sa enne ütlesid...”

Jaani nägu kõverduks vähehaaval selles kummalises sardoonilises irves, mida ma enda arust korraga mõistma hakkasin. See oli tugeva inimese kibe, rõõmutu, leinaline tarkus, mis on tulnud liiga pikast valvamisest piiril, mille taha vähesed meist söandavad pilku heita. „Nad ei taha siia tulla, sest see ei ole lõbus ega huvitav. Siin on hirmsad asjad väljas – inimesed! Elavad ebaloomad, kes ei oska ise maagiast kasutada ja on selle suhtes ka märkimisväärselt resistentsed... Ja inimesed vihkavad! Sa arvad, et libahundid või mardused on julmad? Meie ei saa sellest aru, aga nad vaid elavad oma elu ja vajavad, vist lihtsalt hädasti vajavad mingil hetkel midagi meie maailmast. Üks hüpotees muide on, et nende paradiisis saavad lood otsa ja nad vajavad inimeste ja loomade mälestusi, et igavus ei tapaks – aga ärge võtke seda liiga tõsiselt! Enamasti elavad nad oma ebaelu seal pimedates käikudes ega taha maailmaga üldse midagi tegemist teha. Aga inimesed ei unusta! Nad ei tapa ainult seda, kes siin oma tööd teeb. Jah, tööd! Mis meile on umbes sama arusaadav, kui loomadele inimeste askeldused, sest me ei tea nende elu tähendust ja liikumapanevaid jõude. Inimesed tulevad hulgakesi, tule ja rauaga, põletavad maha kõik, mis sajanditega loodud, rüvetavad kogu kandi, muudavad elu täiesti võimatuks! Õudsed ja julmad olendid! *Well*, Vanem Rass vist ei saa teisiti, kui nad lihtsalt peavad mõnikord üles Maale tulema, aga kui nad on kusagil kõrvetada saanud, ei tule nad sinna teinekord sajandeid... Ei, nad ei taha inimestega tegemist teha, sest seda häda ja viletsust, mis siis järgneb...” Ta naeris kõledalt ja hakkas lõpuks Mihklile, kes oli juba mitukümmend meetrit eemal, järele astuma.

Mehed vaatasid mind küsivalt, ent ma kehtasin õlgu, andes Krouxile märku saatjad ära korjata.

„Ammma-amma,” vaatas laps šokolaadi, mida Peki omaette nosima oli hakanud. Olin ta sügisõhtu rõskuse eest oma jope alla sättinud ja ta paistis lõpuks natuke rahunevat. Sõber muigas ja ulatas tüki tüdrukukesele.

Laps sõi, võttis mind kahtlevalt piieldes ka lonksu vett ja jäi siis vaikselt tihkudes magama.

„Emme,” kuulsin ta pominat, kui ta unne vajus. Ja mu süda tõmbus valust kokku. Ma olin teinud, mis vaja, aga surnuid tagasi ei too.

Käivitasime autod. Teised neli kadusid Tallinna poole, mina palusin Krouxil kõigepealt Taadi tallu sõita. Kuidagimoodi paistis terve küla meie käikudest teadlik olevat, sest Aili ja Taat ootasid meid väravas. Ka Kaarli surmast olid nad juba kuulnud. Susanna ärkas, kui ta ettevaatlikult Aili sülle poetasin, vist tundis oma tädi ära, sest lasi alles nüüd suure kisa lahti, kuni mu nõo kaisus kümnekond minutit hiljem uuesti surmväsinult magama jäi.

Sellega oli lugu läbi. Ma ei ole kunagi teada saanud, mida ja kui palju kohalikud, kasvõi Taat ja Aili või Pille ja tema vanemad kivialustest teavad. Me ei ole ka kunagi rääkinud, kuidas ma õieti Susanna tagasi sain. Aili läks lapsega kohe Tartusse ja kuidagi võltsis kohalik vallavalitsus pabereid, nii et varsti tegid kõik ausat nägu, et see ongi Aili laps... Ta oli ju ka nii väike, et ei saa mäletada, et tal olid kunagi teine emme ja issi. Ma ei ole kunagi hiljem Taadi talus käinud, ja Aili minu teda ka mitte; Taat on neil muidugi Tartus külas käinud.

Ma ei ole kunagi hiljem näinud Jaani või Mihklit. Tean vaid, et Jaan lahkus mõni päev hiljem Eestist ja rohkem ei ole temast midagi kuulda olnud. Kes ta õieti oli? Oli ta seotud NSA või mõne hoopis nimetu ameeriklaste käkkimisgängiga? Mida ta siin tegelikult tegi? See jäigi mul teadmata. Mihkel – mida ta teadis või mõtles, olles terve elu elanud Metsa veeres?

Muide, kuulsin juhuslikult, et keegi teine folklorist elavat sealkandis kellegi talus...

Oleme sõpradega sellest muidugi rääkinud. Kroux ja Peki käisid isegi korra seal hulkumas, hullud loomad. Aga nad ei jõudnud kaugele. Maastikule olid pandud mingisugused soojus- ja radarandurid, nii et korraga oli rohelistes mittemidagiütlevas riietuses relvastatud tüüpe nagu kellakäigusid iga tüve tagant välja karanud. Kuttidel oli tegemist olnud, et minema liduda. Aga see, et nad sinna üldse minna tahtsid, näitab selgelt, et sisimas nad ei usugi enam päriselt, et see kõik juhtus.

Ma loodan, et võin enda kohta ühel päeval sedasama öelda.